

CULTUURMONITOR ZEELAND

EDITIE 2024

Inhoud

Managementsamenvatting	2
Inleiding	5
Leeswijzer	8
1. Cultureel kapitaal	9
1.1 Culturele Benchmark	9
1.2 Cultuurlocaties in 12 Zeeuwse gemeenten	14
2. Sociaal kapitaal	18
2.1 Culturele Benchmark	18
2.2 Cultuuropleidingen	21
2.3 Cultuurpeiling	22
3. Economisch kapitaal	40
3.1 Culturele Benchmark	40
3.2 Culturele Atlas – Jaarrekeningen 2021-2022	42
3.3 Werkgelegenheid en bedrijfsvestigingen	46
Slotbeschouwing	55
Onderzoeks- Verantwoording	62
Bijlagen	75
Colofon	75

MANAGEMENT- SAMENVATTING

De Cultuurmonitor Zeeland biedt inzicht in de culturele sector van de provincie. Het instrument dient als ondersteuning voor het cultuurbeleid en voorziet in de behoefte aan kennis en cijfermatige onderbouwing over specifieke onderwerpen binnen de Zeeuwse cultuursector. De monitor richt zich op zowel de huidige culturele ontwikkeling in Zeeland als op de ontwikkeling door de tijd, en vergelijkt deze met andere provincies en gemeenten binnen de provincie. De monitor is gebaseerd op drie kapitalen: het cultureel, sociaal en economisch kapitaal.

De Cultuurmonitor Zeeland bestaat uit zes onderzoeksonderdelen: (1) een culturele benchmark met andere provincies, (2) een analyse van cultuurlocaties via webscraping, (3) een cultuurpeiling onder Zeeuwse inwoners, (4) een analyse van microdata werkgelegenheid op basis van CBS-onderzoek, (5) een culturele atlas met een analyse van jaarrekeningen van culturele instellingen die een subsidierelatie met de gemeente hebben en tot slot (6) het onderdeel verdieping met een peiling onder Zeeuwse culturele instellingen en makers.

De Cultuurmonitor Zeeland bouwt voort op een eerdere nulmeting uitgevoerd in 2022, waarin de informatiebehoefte voor een monitoringinstrument werd vastgesteld. De nulmeting liet zien dat Zeeland een diverse culturele infrastructuur heeft, met behoefte aan een integraal beeld van culturele spelers en hun aanbod.

De Zeeuwse context

Zeeland heeft een rijke culturele infrastructuur, met een bijzondere eilandenstructuur en uitdagingen op het gebied van bereikbaarheid en

mobiliteit. Toerisme speelt een grote rol in de zomermaanden, wat zorgt voor een toename in culturele activiteiten en economische waarde in deze periode.

De culturele sector van Zeeland

De benchmark laat zien dat Zeeland, ondanks haar beperkte bevolkingsomvang, een relatief uitgebreid cultureel aanbod heeft. De benchmark laat zien dat Zeeland in vergelijking met andere provincies een uitgebreid aanbod van lokale culturele voorzieningen kent. Wel zien we dat, eveneens in vergelijking met andere provincies, de voorzieningen gemiddeld genomen een wat lager aantal activiteiten en publieksbereik hebben. We veronderstellen hierbij een verband met de specifieke kenmerken van Zeeland als dunbevolkte provincie met relatief grote reisaftanden voor haar inwoners.

1. Culturele benchmark

- Ondanks dat Zeeland de kleinste provincie is qua inwonertal, heeft het een opmerkelijk rijke culturele infrastructuur, met veel musea, expositieruimten en historische erfgoedlocaties.
- Deze rijke infrastructuur staat in contrast met het relatief beperkte aantal culturele evenementen en activiteiten, vooral in de podiumkunsten en bij bioscopen. Dit kan te maken hebben met de geografische spreiding van de bevolking en de locaties, waardoor de verhouding tussen aanbod en vraag per capita anders is dan bij andere grotere provincies.
- Desondanks wijst de aanwezigheid van een divers scala aan culturele voorzieningen erop dat elke Zeeuwse gemeente een gevarieerd cultureel aanbod nastreeft, zoals musea, theaters en bioscopen, om aan de behoeften van haar inwoners te voldoen.

2. Cultuurlocaties

- De meerderheid van de cultuurlocaties in Zeeland ontvangt geen structurele subsidie. Voornamelijk musea en alle bibliotheken hebben een subsidierelatie met de gemeente.
- Middelburg, Terneuzen en Sluis herbergen de meeste culturele plekken in Zeeland, vooral musea en expositieruimten.
- Deze bevindingen benadrukken de sterke nadruk op beeldende kunst in de Zeeuwse cultuursector, zowel in professionele als amateurkunstvarianten. Beeldende-kunstlocaties hebben daarentegen nauwelijks een subsidierelatie met de gemeenten.

3. Cultuurpeiling

- De waardering voor het Zeeuwse erfgoed en de geschiedenis is hoog onder de Zeeuwen. Er is een sterke verbondenheid met de eigen identiteit en tradities.
- Deelnemers aan culturele activiteiten doen dit voornamelijk voor plezier, ontspanning en sociaal contact, terwijl niet-bezoekers vaak aangeven geen interesse te hebben of de prijs te hoog te vinden.
- Er is een bescheiden tevredenheid over de kwaliteit en diversiteit van het Zeeuwse cultuuraanbod (6,8), met de bereikbaarheid zijn Zeeuwen minder tevreden (6,4).
- De waardering voor kunst en cultuur varieert sterk naar leeftijd, opleidingsniveau en stedelijkheid van de woonplaats. Jongeren, mensen met een vmbo-opleiding en inwoners van minder stedelijke gebieden hechten over het algemeen minder waarde aan kunst en cultuur.

- Jongeren zijn actiever in hun cultuurdeelname dan ouderen en doen dit meer digitaal, terwijl ouderen vaker de traditionele culturele activiteiten bijwonen, zoals theater, opera en museum.
- Er is een duidelijk verband tussen genoten opleiding en de waardering van en deelname aan kunst en cultuur, waarbij wo-opgeleiden over het algemeen meer belang hechten aan en actiever deelnemen aan culturele activiteiten dan mbo- of vmbo-opgeleiden.

4. Microdata bedrijvigheid en werkgelegenheid

- Het aantal banen in de Zeeuwse creatieve sector is in 2022 gestegen tot 1.740, wat een toename van 16 procent betekent sinds 2017. Ter vergelijking: de landelijke stijging in dezelfde periode was 7 procent.
- In Zeeland heeft 20 procent van de banen contracten van 12 uur of minder, terwijl dit landelijk slechts 12 procent is. Daarnaast zijn het aantal zzp'ers stijgende in 2022, met een stijging van 24 procent sinds 2017.
- 57 procent van de werknemers in de Zeeuwse creatieve sector zijn vrouwen, en 23 procent zijn tussen 55 en 65 jaar oud. Landelijk is 51 procent vrouw en slechts 15 procent 55+.
- In Zeeland zijn 2.200 bedrijfsvestigingen in de creatieve sector, een groei van 30 procent sinds 2017, wat hoger is dan de landelijke groei van 25 procent.

5. Culturele atlas – Jaarrekeningen culturele instellingen

- In 2022 hadden de 77 onderzochte Zeeuwse culturele instellingen 15,4 miljoen euro aan eigen inkomsten, vooral afkomstig van

publieksinkomsten. Dat was ruim 11 miljoen euro in 2021. Middelburgse instellingen droegen het meest bij, met ongeveer de helft van het totaal.

- Culturele subsidies in 2022 (32 miljoen euro) zijn voornamelijk afkomstig van gemeenten en de provincie, minder van het Rijk. Dat was in 2021 ook al zo. Ook kregen Middelburgse instellingen het grootste deel van de subsidies, gevolgd door Goes en Terneuzen, met centra voor de kunsten en bibliotheken als belangrijkste ontvangers.
- De totale kosten stegen van 38,9 miljoen euro in 2021 naar 43,5 miljoen euro in 2022, vooral bij festivals en visuele kunsten stegen de kosten flink. Personeelskosten waren het hoogst bij centra voor de kunsten en bibliotheken, en het laagst bij festivals.
- Het aandeel eigen inkomsten ten opzichte van subsidies steeg van 36 procent in 2021 naar 49 procent in 2022, waarbij festivals het meest zelfvoorzienend zijn geworden. Poppodia en podiumkunsten zagen ook een aanzienlijke toename in dit aandeel, terwijl het bij visuele kunsten, musea en bibliotheken gelijk bleef.

6. Verdieping – Peiling onder culturele instellingen en makers

- Zowel organisaties als makers ervaren vergelijkbare problemen met financiering vinden en kostenstijgingen. Beide groepen nemen vergelijkbare maatregelen, zoals kostenvermindering en prijsverhogingen.
- Organisaties zijn over het algemeen tevredener dan makers, terwijl organisaties vaker kostenstijgingen en financiële problemen verwachten.

- Makers zoeken vooral steun binnen hun eigen kring, terwijl organisaties vaker samenwerken met andere instellingen en de overheid. Problemen hebben een negatieve invloed op de mentale gezondheid van makers.
- Zowel organisaties als makers zien positieve aspecten, zoals vernieuwde samenwerkingen en aanbod. Organisaties en makers die hun positie positief beoordelen, ervaren meer draagvlak en waardering voor cultuur in de samenleving.

Beeld van de Zeeuwse culturele sector

De Cultuurmonitor Zeeland biedt een gedetailleerd inzicht in de stand van zaken en de ontwikkelingen in de Zeeuwse cultuursector, waarbij verschillende aspecten zoals aanbod, participatie en waardering worden belicht en geanalyseerd. Door alle onderzoeksonderdelen in ogenschouw te nemen komen diverse inzichten naar voren. Zo is er veel klein en verspreid cultureel aanbod, wat nodig is voor bereikbaarheid, maar weinig flexibiliteit biedt om mee te bewegen met maatschappelijke veranderingen. Ook blijkt de sector beeldende kunst en erfgoed een sterke positie te hebben in Zeeland, gezien (on)gesubsidieerde stromen, activiteiten, vrijwilligers, bezoek en beoefening. Daarbij is het van belang om te sturen op een diverse programmering, doordat er verschillende cultuurbehoeften leven onder inwoners op basis van leeftijd, opleiding en woonplek. Ten slotte biedt de monitor aanknopingspunten om aandacht te besteden aan de mensen achter de cultuursector: stijgende lasten, de inzet van voornamelijk parttime banen en ouderen en de mentale last voor makers onderstrepen de urgentie om te sturen op een sterker, gezonder en aantrekkelijker werkklimaat. Deze inzichten kunnen waardevol zijn voor beleidsmakers, culturele instellingen en andere belanghebbenden bij het vormgeven van toekomstig cultuurbeleid en het bevorderen van een bloeiend cultureel klimaat in Zeeland.

INLEIDING

In deze eerste volledige editie van de Cultuurmonitor Zeeland wordt de Zeeuwse culturele sector in beeld gebracht en in de tijd gevolgd. De monitor laat zien hoe de culturele en creatieve sector zich ontwikkelt en hoe deze zich verhoudt tot de rest van Nederland.

Wat is het, wat levert het op, en voor wie?

Met deze monitor hebben de Provincie Zeeland en haar samenwerkingspartners in de cultuursector een instrument in handen om (toekomstig) cultuurbeleid inhoudelijk te ondersteunen. Ook kan de monitor helpen om meer kennis te krijgen over specifieke onderwerpen binnen de Zeeuwse cultuursector. De Cultuurmonitor is bruikbaar voor overheden, culturele en kunstonderwijsinstellingen en belangenorganisaties.

Met deze monitor verstevigen we de kennisbasis waarmee besluitvormingsprocessen worden gevoed. We denken hierbij bijvoorbeeld aan het investeringsprogramma [Regio Deal North Sea Port District \(NSPD\)](#), dat als doel heeft om de culturele infrastructuur en het cultureel aanbod te vernieuwen, talentontwikkeling te stimuleren en het vestigingsklimaat voor cultuurprofessionals te versterken. De monitor kan relevante inzichten bieden voor de invulling hiervan.

De belangrijkste vraag van de monitor luidt: 'Wat is de stand van zaken van de culturele ontwikkeling in Zeeland:

- op dit moment en in de tijd (heden en verleden)?
- in de ruimte (de provincie en de rest van het land)?

- in verhouding tot de sociaal-maatschappelijke en economisch-ruimtelijke domeinen?

Vervolg op eerdere nulmeting

De Provincie Zeeland liet in 2022 een nulmeting uitvoeren als basis voor de volledige Cultuurmonitor in 2024. In deze nulmeting werd, naast het verzamelen en interpreteren van reeds beschikbare data over de Zeeuwse cultuursector, op een kwalitatieve manier de informatiebehoefte voor een monitoringinstrument opgehaald bij stakeholders. Dat gebeurde via een Online Research Community.

De nulmeting liet zien dat Zeeland met haar eilandenstructuur een unieke provincie is met een rijke culturele infrastructuur. Iedere regio heeft hierin eigen kenmerken. Er bleek behoefte aan een meer integraal beeld van de culturele spelers en hun aanbod, om gezamenlijk richting te geven aan de Zeeuwse cultuursector als geheel. Ook bleek uit de nulmeting een behoefte aan kennis over het cultuurpubliek. Met de volledige monitor die nu voorligt willen we in deze kennisbehoeften voorzien, waarbij we tegelijkertijd aandacht houden voor de verschillen tussen de Zeeuwse regio's.

Opzet van de monitor

De Cultuurmonitor Zeeland geeft informatie over de waarde van cultuur in Zeeland vanaf 2017 tot heden. Hierbij wordt gekeken naar de artistieke waarde, maar ook naar de waarde van cultuur voor de samenleving en de economie. De opzet van de Cultuurmonitor Zeeland is zo veel mogelijk afgestemd op de monitor Waarde van Cultuur die sinds 2018 in de provincie Noord-Brabant wordt uitgevoerd¹ en op de Cultuur- en Erfgoedmonitor Gelderland. Daarnaast vindt afstemming plaats met de

¹ In september 2024 wordt van de Waarde van Cultuur een nieuwe editie verwacht.

Cultuurmonitor van de Boekmanstichting voor een landelijke en provinciale vergelijking.

Het doel is om op eenduidige en geharmoniseerde wijze kennis over de culturele sector te verzamelen en de opbrengsten daarvan op een toegankelijke manier te delen.

De waarde van cultuur wordt langs drie kapitalen in beeld gebracht.

1. Het **cultureel kapitaal** gaat vooral over het culturele aanbod en de culturele infrastructuur, en geeft zo de eigenstandige waarde en dynamiek van kunst en cultuur weer.
2. Het **sociaal kapitaal** gaat over de maatschappelijke betekenis van kunst en cultuur, de bijdrage aan het samenleven en sociale cohesie. Centraal staan de aard en omvang en waardering van kunst en cultuur door bezoekers, beoefenaars en vrijwilligers/steunverleners.
3. Het **economisch kapitaal** van de cultuursector komt in beeld via de culturele bedrijvigheid, de werkgelegenheid en de financiële stromen in de sector.

De kapitalen worden hier als gescheiden gepresenteerd, maar zijn dat in de praktijk uiteraard niet.

Voor elk van deze kapitalen brengen we in de monitor relevante indicatoren in beeld. Deze indicatoren verzamelen we in zes verschillende onderzoeksonderdelen.

1. Zeeland ten opzichte van andere provincies - Benchmark

We voeren een benchmark uit op basis van openbare data: hoe staan de culturele voorzieningen, instellingen en organisaties in Zeeland ervoor? Met openbaar beschikbare cijfers, bijvoorbeeld van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), leggen we de cultuursector van de provincie Zeeland naast die van andere provincies. We kijken steeds naar de relatieve scores van Zeeland, gewogen naar het aantal inwoners. We hebben data verzameld voor de periode 2017–2022.

2. Cultuurlocaties online – Big data

Dit onderdeel betreft een analyse van de online aanwezigheid van cultuurorganisaties op Google Maps en (gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde) cultuurlocaties in de Zeeuwse steden. De cijfers hebben betrekking op de periode september 2023 – december 2023. We gebruiken deze cijfers voor het cultureel kapitaal.

3. Perspectief van Zeeuwen – Cultuurpeiling

In de cultuurpeiling bevragen we 1.406 Zeeuwen over hun waardering van het aanbod, bezoek, beoefening en ondersteuning aan cultuur. Deze groep respondenten is samengesteld uit 966 mensen die kernvragen hebben beantwoord via Panel Zeeland van HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving (HZ KCZS) en 440 mensen die daarnaast verdiepende vragen hebben beantwoord via PanelClix.

4. Inzoomen op Zeeland – Analyse van Microdata CBS

Voor het in beeld brengen van de werkgelegenheid en bedrijvigheid in de creatieve sector gebruiken we microdata van het CBS. Microdata zijn

koppelbare data op persoons-, bedrijfs- en adresniveau waarmee Nederlandse universiteiten, wetenschappelijke organisaties en onderzoeksinstanties zelf statistisch onderzoek kunnen doen. Binnen dit deelonderzoek doen we uitspraken op gemeenteniveau. Specifiek onderzoeken we hier het aantal werkenden (banen en arbeidsvolume in voltijdsequivalenten), zelfstandigen en bedrijven in de creatieve sector (en de subsector kunsten en cultureel erfgoed). Daarnaast brengen we het aantal culturele opleidingen en studenten in beeld met DUO Onderwijsdata.

5. Culturele atlas – Analyse van jaarrekeningen

In dit deel van het onderzoek laten we zien hoe gesubsidieerde professionele culturele organisaties en instellingen zich ontwikkelen. Voor de monitor zoeken we naar feiten en cijfers over financiële stromen (inkomsten en subsidies) en de personeels- en totale kosten. We vergelijken de cijfers over inkomsten en subsidies zodat we een balans krijgen tussen het aandeel subsidies en het aandeel eigen inkomsten. We bekijken dit voor verschillende sectoren. Deze cijfers vinden we in de activiteitenverslagen en jaarrekeningen van culturele instellingen uit 2021 en 2022, die door de verschillende overheden elk jaar worden opgevraagd voor verantwoording van ontvangen subsidies.

6. Verdieping – Peiling onder makers en instellingen

Landelijke onderzoeken laten zien dat met name individuele makers en zelfstandigen in zwaar weer verkeerden tijdens en direct na de coronacrisis. Instellingen wisten op te krabbelen, maar ervaren nog steeds een grote impact. Inmiddels zijn we ruim twee jaar verder en is

het goed om de situatie van makers en instellingen onder de loep te nemen, specifiek in de Zeeuwse context. Hoe gaat het nu met de makers en instellingen? En hoe zit het met de huidige crises: wat voor betekenis hebben die volgens makers en instellingen? Dit onderzoek voeren we uit bij makers én culturele organisaties middels een enquête.

De Zeeuwse context

Zeeland is qua inwonertal sinds 2009 de kleinste provincie van Nederland². In 2023 heeft de provincie 391.124 inwoners, en staat Zeeland daarmee op de tiende plek qua bevolkingsdichtheid.³ Ook qua economische waarde bevindt de provincie zich steevast onderaan vergeleken met de andere provincies. In 2021 is het bruto regionaal product (BRP) van de provincie 15.874 miljoen euro, dit is zo'n twee procent van het totaal en de provincie staat hiermee op de elfde plaats. Wanneer dit omgerekend wordt per hoofd van de bevolking staat Zeeland op de achtste plaats.⁴

Het unieke landschap van Zeeland met meerdere (schier)eilanden en gebieden brengt uitdagingen voor de bereikbaarheid en mobiliteit met zich mee. HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving concludeert daarover dat Zeeuwen doorgaans verder moeten reizen om voorzieningen te bereiken dan andere Nederlanders. Hierdoor wordt de auto, met name buiten de steden, als onmisbaar en het openbaar vervoer als ontoereikend ervaren.⁵ Daarnaast is de provincie een grensregio met België. Hierdoor is een deel van de cultuurparticipatie, het cultuurbezoek en de cultuurbeoefening niet gebonden door landsgrenzen en vindt een wisselwerking plaats tussen Belgische en Nederlandse

² Tot 2009 kende Flevoland de minste inwoners.

³ CBS Statline (2023). [Regionale kerncijfers Nederland](#).

⁴ IPO (2023). [Overzicht BBV Indicatoren](#). De regionale economische waarde wordt uitgedrukt in het Bruto Regionaal Product, oftewel de geldwaarde van alle in de provincie geproduceerde goederen en diensten in dat jaar.

⁵ HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving (2021). [Leven in Zeeland – 5. Bereikbare voorzieningen](#).

cultuurvoorzieningen. Dit heeft effect op de voorzieningen in beide landen en daarmee op de economische, sociale en culturele waarde. De provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Zeeland samen in de Euregio Scheldemond⁶.

De zomer toert Zeeland ogenschijnlijk om tot een andere provincie, waarin de stroom aan toeristen zorgt voor meer bezoekers en inwoners, meer cultuurdeelname en meer economische waarde. HZ | Kenniscentrum Kusttoerisme rapporteert ruim 21 miljoen toeristische overnachtingen in 2022. Hoewel deze overnachtingen overal in de provincie plaatsvinden, zijn ze sterker geconcentreerd in de kustgemeenten. De top 3-herkomstlanden van deze toeristen zijn Nederland, Duitsland en België.⁷ Deze aantrekkingskracht van de provincie voor toeristen vindt ook zijn weerslag in de culturele infrastructuur. In de zomerperiode zorgt dit voor meer diversiteit in het aantal bezoekers, het soort cultuuraanbod en de hoeveelheid aan cultuurprogrammering. Met name Zeeuwse musea trekken veel buitenlandse bezoekers.

Leeswijzer

De drie kapitalen komen afzonderlijk aan bod: cultureel kapitaal (hoofdstuk 1), sociaal kapitaal (hoofdstuk 2) en economisch kapitaal (hoofdstuk 3). We beschrijven de bevindingen uit de specifieke deelonderzoeken die voor dat kapitaal zijn uitgevoerd. Elk kapitaal bevat naslagwerk van cijfers, figuren en tabellen. De onderzoeksverantwoording is het laatste hoofdstuk, de criteria en methoden zijn in de bijlagen te vinden. Hierin lichten we de achtergrond en gebruikte methoden van de verschillende deelonderzoeken toe.

⁶ [Leven in Zeeland](#) (2021).

⁷ HZ | Kenniscentrum Kusttoerisme (2024). [Kerncijfers vrijetijdssector Zeeland 2022](#) (update januari 2024).

1. CULTUREEL KAPITAAL

In dit hoofdstuk gaan we in op de ontwikkelingen van de culturele infrastructuur en het cultuuraanbod in Zeeland. Hiermee ontstaat een beeld van de eigenstandige waarde en dynamiek van de culturele sector in deze provincie. Data is verzameld over wat er aan culturele voorzieningen te vinden is, wat er bij die voorzieningen aan cultuur te beleven valt en hoe dit zich, in vergelijking tot andere provincies, door de tijd ontwikkelt.

Leeswijzer

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen:

1. **Culturele benchmark.** We vergelijken de cultuursector van Zeeland met die van andere provincies. Daarbij maken we gebruik van openbaar beschikbare cijfers, zoals die van het CBS of de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE), die voor elk van de provincies beschikbaar en vergelijkbaar zijn. Deze vergelijking omvat zowel absolute als relatieve scores van de provincie, waarbij de laatste zijn gewogen naar het aantal inwoners. De periode die wordt geanalyseerd betreft meestal de jaren 2017–2023, indien deze gegevens beschikbaar zijn. Cijfers uit de benchmark zeggen echter niets over de kwaliteit van het aanbod of de inhoud van de programmering.
2. **Cultuurlocaties in 12 Zeeuwse gemeenten.** Aanvullend zijn diverse plekken in kaart gebracht waar cultuur plaatsvindt, middels

webscraping van Google Maps. Hiermee ontstaat een overzicht van gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde cultuur.

1.1 CULTURELE BENCHMARK

Zeeland heeft een rijke culturele infrastructuur: er zijn relatief veel culturele voorzieningen per hoofd van de bevolking. In vergelijking met andere provincies staat Zeeland dan ook vaak bij de top drie van alle provincies.

Musea en expositieruimten⁸

Zeeland heeft per hoofd van de bevolking bijna twee keer zo veel musea als gemiddeld in Nederland. In totaal kent Zeeland 22 musea volgens de definitie van het CBS en de RCE⁹, waarvan de meeste musea zich in de gemeenten Schouwen-Duivenland en Veere bevinden (elke regio heeft vier musea). Alleen de gemeente Noord-Beveland telt geen musea. Hiermee staat Zeeland, omgerekend per inwoner, op de tweede plek in 2022 in vergelijking met de andere provincies. Over de jaren heen blijft eveneens de positie van Zeeland constant.

Kenmerkend is het hoge aantal cultuur- en natuurhistorische (en overige) musea, waaronder het Bevrijdingsmuseum Zeeland in de gemeente Borsele of Streekmuseum 'De Meestooft' in de gemeente

⁸ Wanneer we spreken over veel of weinig, bedoelen we respectievelijk meer of minder dan wat je zou verwachten voor een provincie die qua inwonertal op de twaalfde plaats staat onder de twaalf provincies van Nederland. We beschouwen 'veel' als de eerste tot en met vierde plaats, en 'weinig' als de negende tot en met twaalfde plaats in vergelijking met de andere provincies. Een positie in het midden zittussen de vijfde en achtste plaats.

⁹ Cijfers zijn gebaseerd op de populatielijst van musea (van het CBS, RCE, de Museumvereniging en OCW).

Tholen. Zeeland kent echter relatief weinig kunstmusea vergeleken met andere provincies (11 procent versus 23 procent landelijk¹⁰).

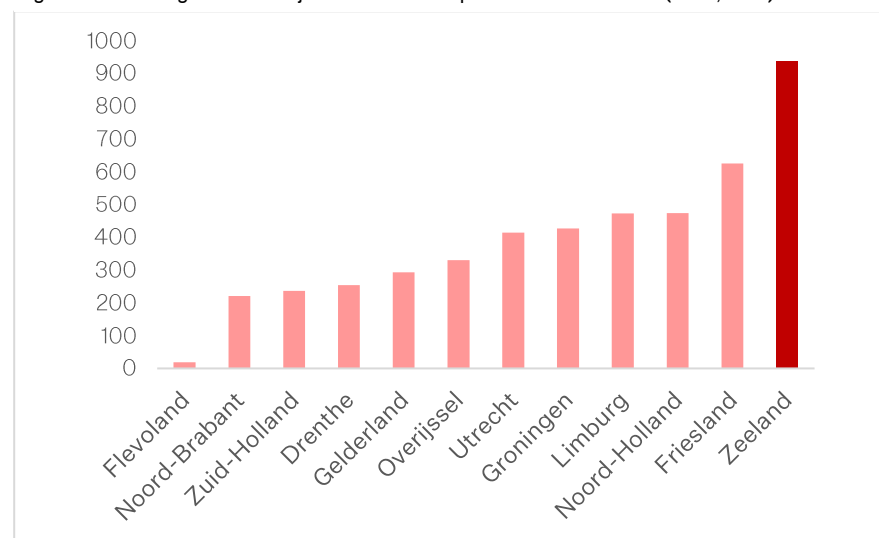
Hoeveel musea de provincie telt hangt af van de definitie van wat een museum is. Het CBS en de RCE hanteren voor landelijke en internationale vergelijkbaarheid richtlijnen voor wat een museum is. Zo moet een museum bijvoorbeeld een vaste locatie en collectie hebben, en minimaal 28 weken per jaar en drie dagen per week publiek toegankelijk zijn¹¹. Hierdoor valt het aantal musea lager uit dan waar bijvoorbeeld Erfgoed Zeeland over rapporteert. Zij tellen 44 musea in 2022 in de provincie¹². Dit aantal is echter niet landelijk te vergelijken.

In 2022 en 2023 telt Zeeland ongeveer 35¹³ kunstgalerieën en expositieruimten. Dit aantal is toegenomen: in 2017 waren er om en nabij¹⁴ 25 kunstgalerieën en expositieruimten in Zeeland. Hiermee staat Zeeland in 2022 en 2023 op de eerste plek van alle provincies, gemeten per hoofd van de bevolking. Volgens de [ledenlijst](#) van de Nederlandse Galerie Associatie zijn er echter geen Zeeuwse galerieën aangesloten. Leden van de NGA moeten professionele galleries zijn die minimaal twee jaar een galerie hebben, minimaal zes beeldende-kunsttentoonstellingen per jaar organiseren in een daarvoor uitgeruste ruimte en minimaal drie dagen per week open zijn. Dat er geen Zeeuwse galerieën aangesloten zijn, zegt iets over de professionaliteit van deze instellingen.

Rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten

Nergens in Nederland zijn er zoveel rijksmonumenten per inwoner als in Zeeland (zie figuur 1). En onder deze bijna 3.700 rijksmonumenten vallen niet alleen karakteristieke boerderijen, molens en kerken, maar ook een verscheidenheid aan maritiem erfgoed zoals historische schepen in de Scheldedelta¹⁵. Ook telt Zeeland relatief veel archeologische rijksmonumenten (73) en beschermde stads- en dorpsgezichten (19), zoals de Dorpsstraat van Wemeldinge¹⁶.

Figuur 1. Aantal gebouwde rijksmonumenten per 100.000 inwoners (RCE, 2023)

¹⁰ Elk jaar doen de Museumvereniging en het CBS een uitvraag onder musea over het afgelopen jaar. In de publicatie van de Museumvereniging (2023) verschijnen alleen de cijfers van de 469 leden van de vereniging in 2022.

¹¹ Zie hiervoor [de verantwoording](#) van het CBS.

¹² [Erfgoed Zeeland](#) (2024)

¹³ Deze cijfers zijn op basis van een schatting van het CBS.

¹⁴ Deze cijfers zijn op basis van een schatting van het CBS.

¹⁵ Zie [hier een lijst met historische schepen](#), bijgehouden door het Platform Maritiem Erfgoed Zeeland.

¹⁶ Lees meer over de Dorpsstraat via het archief van de [RCE](#) (1967).

Podiumkunstorganisaties, zaalcapaciteit, voorstellingen en activiteiten

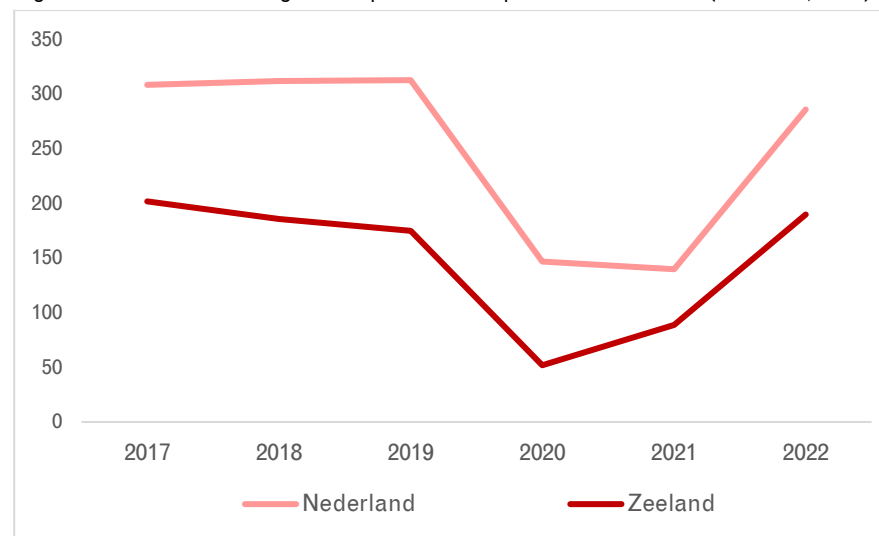
De provincie Zeeland heeft elf organisaties met podia voor professionele podiumkunsten in 2022 (waaronder theaters): per hoofd van de bevolking staat ze hiermee op de eerste plek. Ondanks dit relatief hoge aantal organisaties heeft Zeeland relatief weinig voorstellingen, of het nu gaat om theater, dans, muziektheater of cabaret. Ook zijn er minder theaterzalen en is de zaalcapaciteit kleiner dan gemiddeld.

Het verschil tussen fysieke infrastructuur en aantal voorstellingen is mogelijk te relateren aan de geografische spreiding en bereikbaarheid van podia in Zeeland. De afstand tot podia voor professionele podiumkunsten is voor inwoners van Zeeland bijna twee keer zo groot als het Nederlandse gemiddelde. Dit verschilt bovendien sterk per gemeente: waar podiumkunst in Goes, Middelburg en Vlissingen op een afstand van minder dan 3 kilometer beschikbaar is, ligt dat aantal in Hulst en Sluis boven de 20 kilometer¹⁷. Dit wil echter niet zeggen dat er in Hulst en Sluis geen locaties voor podiumkunsten zijn. Voor de berekening van de afstand kijkt het CBS naar locaties die aangesloten zijn bij de VSCD en de VNPF, aangevuld met de adressen van podiumkunsten uit het algemeen bedrijvenregister (minimaal 10 werknemers)¹⁸. Uit de analyse van Cultuurlocaties in 12 Zeeuwse gemeenten (zie hoofdstuk 1.2) blijken in Hulst twee en in Sluis één podiumkunstlocatie(s) te zijn, die elk een subsidierelatie met de gemeente hebben.

Net als landelijk zien we in de provincie een flinke daling in het podiumkunstaanbod na 2019 (zie figuur 2). Er is een daling in het aantal

voorstellingen van 670 in 2019 naar nog minder dan een derde in 2020. In 2021 kruipt het aantal langzaam weer omhoog naar 342 voorstellingen. En hoewel we landelijk zien dat in 2022 het aantal nog niet terug is op het niveau van vóór de coronacrisis, is het aantal van 734 voorstellingen in Zeeland hoger dan vóór de crisis. Wanneer we dit omrekenen naar het aantal voorstellingen per hoofd van de bevolking staat Zeeland stevast onderaan, samen met Flevoland en Drenthe.

Figuur 2. Aantal voorstellingen voor podiumkunst per 100.000 inwoners (2017-2022, CBS)

¹⁷ Cijfers komen voort uit enquêtering door CBS, Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouw Directies (VSCD) en Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals (VNPF). Lees hier meer over [de doelpopulatie](#) van het CBS.

¹⁸ Zie [verantwoording CBS](#) over de nabijheid.

Poppodia en popfestivals

De provincie telt zes poppodia¹⁹ waarvan er in 2023 drie lid zijn van de Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals²⁰. Er zijn relatief weinig concerten in vergelijking met de rest van Nederland. Gemiddeld zijn er 115 concerten en muziekvoorstellingen in Nederland per inwoner, in Zeeland is dit 86. Hiermee staat de provincie op de negende plaats. Ook de effecten van de coronacrisis zijn hier zichtbaar. Waar het aantal concerten in de provincie tussen 2017 en 2019 ieder jaar rond de 400 is, zien we een flinke daling tijdens de coronacrisis in 2020 (naar 109 concerten) en 2021 (118 concerten). In 2022 is het aantal concerten weer toegenomen naar 334, maar is hiermee nog niet op het niveau van vóór de crisis.

De afstand tot een poppodium voor Zeeland is vergelijkbaar met de rest van Nederland (ongeveer 10 kilometer). Dit verschilt sterk per gemeente: waar de afstand tot een poppodium voor inwoners van Goes, Middelburg en Vlissingen onder de 3 kilometer ligt, is dit voor inwoners van Sluis bijna 30 kilometer. Uit de cultuurpeiling onder Zeeuwen blijkt overigens dat 83 procent van hen culturele activiteiten over het algemeen goed te bereiken vindt met de auto, maar dit geldt voor het openbaar vervoer slechts voor 21 procent.

Zeeland kent twee popfestivals die lid zijn van de branchevereniging VNPF: het Bevrijdingsfestival Zeeland in Vlissingen en Concert at SEA op de Brouwersdam. Waarvan de laatste in de top van de best bezochte muziekfestivals van Nederland staat²¹. Er zijn uiteraard meer

muziekfestivals in Zeeland, waaronder het Festival van Zeeuws-Vlaanderen, City of Dance en VESTROCK²². De provincie telde vóór de coronacrisis in 2019 26 muziekfestivals volgens de Festival Atlas²³.

Tussen 2016 en 2019 was de geografische spreiding van muziekfestivals in Zeeland het grootst in vergelijking met andere Nederlandse provincies. Dit betekent dat festivals, meer dan in alle andere provincies, sterk verspreid zijn door de hele provincie. Gezien de Zeeuwse context met haar schiereilanden en vele kleine kernen is deze spreiding niet verrassend.²⁴

Bibliotheken

Zeeland beschikt over 25 boekwinkels (2023) en 33 openbare bibliotheken (2022). Kijkend naar het aantal per inwoner, heeft Zeeland de meeste boekwinkels en bibliotheken in Nederland. Uniek in Zeeland is daarnaast de grote concentratie van bibliotheekbushaltes, die eveneens deel uitmaken van het netwerk van bibliotheekvoorzieningen. Meer dan de helft van alle bibliotheekbushaltes in Nederland is voor de Zeeuwse Bibliobussen²⁵.

Ondanks dat Zeeland de grootste omvang van collectie heeft (zie figuur 3), organiseren zij veruit de minste bibliotheekactiviteiten vergeleken met andere provincies. Waar dit aantal in 2021 lager was, hoogstwaarschijnlijk in verband met de coronacrisis, is het aantal activiteiten van bibliotheken in 2022 weer ongeveer gelijk aan het aantal activiteiten vóór de coronacrisis.

¹⁹ De Pit, Porgy & Bess, De Plek, De Spot, Brogum en 't Beest (Zeeuwse poppodia | Zeeland.com)

²⁰ VNPF (2023). Zie hier hun [jaarverslag en ledenlijst](#).

²¹ Van Vliet, Harry (2020) [Festival Atlas](#).

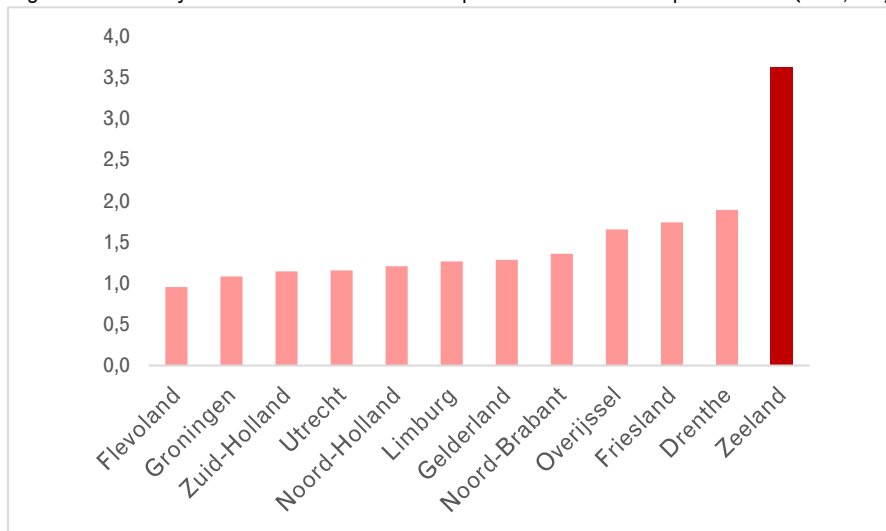
²² Zie voor een overzicht [Zeeland.com](#)

²³ Er zijn geen recentere cijfers beschikbaar.

²⁴ Zie hiervoor de cijfers uit de [Festival Atlas](#) van Van Vliet (2020).

²⁵ Lees meer over de [Bibliobussen](#) en bibliotheeklocaties bij de monitor Bibliotheek Inzicht.

Figuur 3. Aantal fysieke materialen collecties openbare bibliotheken per inwoner (2022, KB)

De afstand tot een bibliotheek is in vergelijking met andere voorzieningen in Zeeland, zoals musea, podiumkunsten, bioscopen en poppodia, relatief laag. Waar het aantal kilometers voor andere voorzieningen tussen de 4,1 en 9,4 kilometer ligt, is dit voor bibliotheken gemiddeld slechts 3,4 kilometer in 2021. Dit sluit aan bij de wens van Zeeuwen uit de cultuurpeiling, waarin 55 procent aangeeft dat zij niet verder willen reizen dan 5 kilometer voor de bibliotheek. Hoewel bibliotheken daarmee op kortere afstand beschikbaar zijn dan andere culturele voorzieningen in Zeeland, is de afstand nog steeds groter dan het landelijk gemiddelde (2,0 kilometer).

Film

In 2022 waren er acht filmtheaters en bioscopen in Zeeland. Gekeken naar het aantal inwoners is dat het op één na hoogste aantal

vertoningsplekken per inwoner. Opvallend is echter het relatief lage aantal bioscoopdoeken (plek 7) en -stoelen (plek 4) in 2022 per capita. Dit is mogelijk te relateren aan de geografische spreiding van bioscopen in Zeeland. De afstand tot een bioscoop ligt zichtbaar hoger dan het Nederlandse gemiddelde van 6,5 kilometer in 2022. De gemiddelde afstand tot een bioscoop is wel geleidelijk afgenomen: waar dit in 2017 nog 12,4 kilometer was, is dit in 2022 9,5 kilometer. Ondanks de grote afstand is film – na musea – de meest bezochte culturele activiteit (zie cultuurpeiling).

Verder telt Zeeland twee eigen filmfestivals, waaronder het jaarlijks in Vlissingen georganiseerde Film by the Sea. Met 42 duizend bezoeken in 2022 is dat het vijfde grote filmfestival van Nederland²⁶. Dit is bijna net zo veel als in 2019 waar het toen 44 duizend bezoekers trok.

Samenvatting

Zeeland heeft een rijke culturele infrastructuur met veel cultureel-historische musea en historisch erfgoed. Opvallend is de groei van kunstgalerieën en expositieruimten in de afgelopen jaren: Zeeland heeft in 2023 het hoogste aantal ten opzichte van andere provincies. Bibliotheken zijn goed bereikbaar binnen de provincie, maar ze organiseren minder activiteiten per inwoner vergeleken met andere provincies. Ook het aantal voorstellingen in theaters en muziekoptredens is beperkter. De unieke eilandenstructuur en bereikbaarheid binnen de provincie speelt hier waarschijnlijk een rol. Bioscopen zijn er relatief veel in Zeeland per hoofd van de bevolking, maar deze hebben minder schermen en zitplaatsen per persoon. Concerten en theateroptredens zijn na 2019 sterk verminderd, mede vanwege de coronabeperkende maatregelen, maar dit aantal herstelt zich weer.

²⁶ [Nederlands Filmfonds](#) (2023, 29).

1.2 CULTUURLOCATIES IN ZEEUWSE GEMEENTEN

De gegevens die voor de vergelijkingen tussen provincies zijn verzameld laten duidelijk provinciale en gemeentelijke verschillen en profielen zien. Toch krijgen we via de registratiecijfers in de benchmark niet altijd een volledig beeld van de totale regionale culturele infrastructuur. Om landelijke cijfers te kunnen verzamelen zijn immers kaders en afbakeningen nodig die overal hetzelfde worden toegepast. Maar juist deze afbakeningen zorgen er soms voor dat culturele instellingen die niet aan deze voorwaarden voldoen buiten beschouwing blijven. Om die reden hebben we aanvullend diverse plekken in kaart gebracht waar cultuur plaatsvindt, reikend van buurthuizen tot cafés waar livemuziek te beleven is. Maar ook locaties voor tijdelijke evenementen (zoals parkeerplaatsen en weilanden waar festivals gegeven worden) tellen mee²⁷.

Met behulp van Google Maps en informatie van lokale cultuurambtenaren hebben we het aantal organisaties dat culturele activiteiten organiseert in de verschillende gemeenten in Zeeland achterhaald. Zowel gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde cultuurlocaties krijgen zo een plek in de monitor.

De resultaten in deze analyse zijn aanvullend op de cijfers in de benchmark en hiermee niet altijd een-op-een vergelijkbaar. Hoewel dit meer inzicht geeft in de culturele praktijk van Zeeland, zijn deze cijfers niet landelijk vergelijkbaar. De definitie van wat een cultuurlocatie is, is opgerekt om de Zeeuwse cultuursector inclusiever en breder te

benaderen. Eén gemeente (Schouwen-Duiveland) ontbreekt in de analyse, onderstaande resultaten hebben dus betrekking op de overige 12 gemeenten, de benchmark op alle 13. Tot slot is deze analyse gebaseerd op de situatie eind 2023, de benchmark heeft voornamelijk betrekking op 2022. Voor de methodologische verantwoording zie bijlage.

Resultaten

Zoals in tabel 1 te zien is, ligt bijna één op de vijf cultuurlocaties in Middelburg en één op de zeven in Terneuzen en in Sluis. Dit zijn daarmee de meest dominante gemeenten als het gaat om cultuurlocaties in de provincie. Terneuzen en Reimerswaal zijn de enige gemeenten die meer gesubsidieerde dan niet-gesubsidieerde cultuurlocaties kennen.

Gesubsidieerd of niet-gesubsidieerd

In Zeeland is het merendeel (bijna 60 procent) van de cultuurlocaties niet gesubsidieerd. Dat zijn vooral beeldende-kunstlocaties zoals galeries en openbaar toegankelijke ateliers (62 procent van het totaal aantal niet-gesubsidieerde locaties). Musea en podiumkunsten zijn daarentegen vaker gesubsidieerd dan niet-gesubsidieerd. Bibliotheken zijn altijd gesubsidieerd.²⁸

²⁷ We gaan hierbij dan uit van de locatie, en niet van alle losse evenementen die op deze locatie plaatsvinden.

²⁸ Wat bibliotheken betreft hebben we ons beperkt tot 'vestigingen' en 'servicepunten'; kortom locaties waar men kan verblijven naast het lenen van media en waar ook niet zelden verschillende soorten culturele activiteiten worden georganiseerd. Miniservice-, zelfbedienings- en afhaalpunten en bibliobushaltes hebben we niet meegerekend. Zie ook de Dashboard Bibliotheekstatistiek (Gegevenslevering Wsob) | Bnetwerk (bibliotheeknetwerk.nl).

Tabel 1 – Cultuurlocaties
Overzicht gesubsidieerde en ongesubsidieerde cultuurlocaties per gemeente

	Gesubsidieerd (aantal)	Ongesubsidieerd (aantal)	Totaal (aantal)	% van het totaal
Borsele	8	8	16	7
Goes	7	12	19	8
Hulst	5	6	11	5
Kapelle	4	4	8	3
Middelburg	15	25	40	17
Noord-Beveland	0	6	6	3
Reimerswaal	5	1	6	3
Sluis	12	17	29	13
Terneuzen	23	11	34	15
Tholen	10	6	16	7
Veere	8	17	25	11
Vlissingen	4	16	20	9
Totaal	101	129	230	100

Cultuurlocaties naar hoofdtype

- **Musea:** bijna 70 procent van de musea in Zeeland heeft een subsidierelatie met de gemeente. Middelburg, Terneuzen en Veere hebben in absolute aantallen de meeste gesubsidieerde musea. Vlissingen en Sluis zijn de enige gemeenten die meer niet-gesubsidieerde musea hebben dan gesubsidieerde.
- **Beeldende kunst:** veruit de meeste locaties zijn er voor beeldende kunst (81), waarvan nog geen tien procent in Zeeland gesubsidieerd is. De in totaal zes gesubsidieerde locaties zijn te vinden in Terneuzen, Middelburg en Goes. De niet-gesubsidieerde beeldende-kunstlocaties zijn vooral te vinden in Middelburg, Veere (inclusief kunstenaarskolonie Domburg waar relatief veel galeries zijn) en Goes.²⁹
- **Film:** bijna alle filmlocaties bevinden zich in de grotere gemeenten en zijn bovendien niet-gesubsidieerd.
- **Muziek:** bij plekken waar muziekoptredens plaatsvinden, krijgt de meerderheid geen financiële steun van de gemeente. Over het geheel genomen zijn er niet veel locaties waar muziek wordt gespeeld, vooral als je ze vergelijkt met plekken voor beeldende kunst. Middelburg heeft hier opnieuw de meeste (zeven van de 22) plekken waar muziek te beluisteren is.
- **Podiumkunsten:** podiumkunstlocaties (theaterzalen) zijn er vergeleken met andere soorten locaties ook minder dan gemiddeld, en die zijn bijna allemaal gesubsidieerd.

²⁹ Daarnaast zien we dat in veel gemeenten, ook die met relatief weinig cultuurlocaties, vaak een organisatie bestaat die op gezette tijden een open atelierroute organiseert. Deze organisatie krijgt vaak (maar niet altijd) subsidie van de gemeente. De ateliers die buiten de atelierroute niet te bezoeken zijn, evenals de organisatie die de route organiseert, zijn volgens de gehanteerde definitie in dit onderzoek geen cultuurlocaties. Zij maken daarentegen wel deel uit van het beeldende-kunstlandschap van Zeeland.

- **Bibliotheken:** van de 30 bibliotheeklocaties in Zeeland³⁰ zijn er veel in (de verschillende kernen van) Terneuzen, maar liefst negen. Veere en Noord-Beveland hebben geen bibliotheeklocatie. Deze gemeenten worden uitsluitend bediend door een bibliotheekbus. Alle bibliotheken zijn gesubsidieerd.
- **Meerdere functies/overig:** er zijn bijna geen locaties die meerdere functies tegelijk vervullen en er zijn ook bijna geen cultuurlocaties die in de 'overig'-categorie vallen (zoals kerken, tempels, stadshallen, e.d.³¹).

Cultuurlocaties naar gemeenten

- **Borsele:** kent in totaal zestien cultuurlocaties, waarvan bijna een derde muzieklocaties. Bij geen enkele andere gemeente zien we dat het aantal muzieklocaties op plek één staat binnen een gemeente. Daarnaast kent Borsele relatief veel bibliotheken (drie). Borsele heeft geen bioscoop.
- **Goes:** de helft van de totale cultuurlocaties in Goes is een beeldende- kunstlocatie (tien van de negentien in deze gemeente), waarvan er één een subsidierelatie heeft. Verder heeft Goes onder andere twee musea (beide gesubsidieerd, waarvan één aangesloten bij de Museumvereniging), een bioscoop³² en een bibliotheek.
- **Hulst:** heeft elf cultuurlocaties en met de helft een subsidierelatie, waaronder een gesubsidieerd museum, twee podiumkunstlocaties en twee bibliotheeklocaties. Er zijn drie

niet-gesubsidieerde beeldende-kunstlocaties en twee niet-gesubsidieerde filmlocaties.

- **Kapelle:** heeft acht cultuurlocaties waarvan de helft gesubsidieerd (twee musea en twee bibliotheeklocaties) en de andere helft niet-gesubsidieerd (twee beeldende-kunst- en twee filmlocaties).
- **Middelburg:** springt eruit met 40 cultuurlocaties, waarvan vijftien gesubsidieerd en 25 niet-gesubsidieerd. Onder de locaties met een subsidierelatie vallen zes musea en twee podiumkunstplekken. De niet-gesubsidieerde locaties worden gedomineerd door de beeldende kunsten (veertien locaties), muziek (vijf locaties) en opnieuw musea (vijf).
- **Noord-Beveland:** heeft zes cultuurlocaties, allemaal niet-gesubsidieerd, waarvan vijf beeldende-kunstlocaties.
- **Reimerswaal:** kent zes cultuurlocaties waarvan vijf gesubsidieerd, waaronder een museum, een podiumkunstlocatie en drie bibliotheeklocaties. De niet-gesubsidieerde locatie is een beeldende-kunstlocatie.
- **Sluis:** is ruimtelijk een grote gemeente met diverse kernen. De gemeente heeft veel cultuurlocaties (29 in totaal), onder andere veel musea: vijf gesubsidieerd en zes niet-gesubsidieerd. Ook zijn er relatief veel vaste festivallocaties (meegenomen onder 'overig').
- **Terneuzen:** is een gemeente met relatief veel cultuurlocaties, 34 in totaal, en het merendeel is gesubsidieerd (23). Hieronder is

³⁰ Dit is exclusief Schouwen-Duiveland. Volgens de benchmark zijn er in totaal 33 vestigingen, waarvan drie in Schouwen-Duiveland.

³¹ Misschien zijn die er wel, maar deze zijn dan niet als zodanig aangemerkt door de cultuurambtenaren als een cultuurlocatie.

³² Een van de muzieklocaties beschikt ook over een filmzaal. De hoofdcategorie is hier echter 'muziek' en is om die reden als zodanig meegenomen. Bij de culturele benchmark zijn de functies losgetrokken van elkaar.

een opvallend groot aantal bibliotheekvestigingen (negen), musea (zes) en beeldende-kunstlocaties (drie).

- **Tholen:** heeft elf cultuurlocaties waaronder relatief veel musea (drie gesubsidieerd en één niet-gesubsidieerd). Er zijn ook vijf (niet-gesubsidieerde) beeldende-kunstlocaties in de gemeente. Er werd daarnaast op gewezen dat de inwoners van de gemeente (ook) sterk op West-Brabant gericht zijn.
- **Veere:** deze gemeente heeft ook veel cultuurlocaties, 25, veelal niet-gesubsidieerd (zeventien). Tot de gemeente hoort ook kunstenaarskolonie Domburg met relatief veel galleries. In totaal zijn er veertien (niet-gesubsidieerde) beeldende-kunstlocaties, zoals galleries, in de gemeente. Daarentegen zijn er zes musea met een subsidierelatie met de gemeente.
- **Vlissingen:** heeft 20 cultuurlocaties waarvan zestien niet-gesubsidieerd zoals beeldende-kunstlocaties (vijf), musea (vier) en muzieklocaties (vier).

Samenvatting

De meerderheid van de cultuurlocaties in Zeeland ontvangt geen subsidie. De meest voorkomende cultuurlocaties zijn plekken voor de beeldende kunst, die voornamelijk niet-gesubsidieerd zijn. Musea en bibliotheken zijn cultuurlocaties die over de gehele linie bijna altijd een subsidierelatie hebben met de gemeente. Er zijn relatief weinig locaties voor muziek en podiumkunsten (in vergelijking met andere soorten plekken), evenals locaties met meerdere functies. Tijdens de dataverzameling werd regelmatig opgemerkt dat veel van het culturele leven zich afspeelt vanuit particulier initiatief en vanuit het verenigingsleven. Deze organisaties zijn niet meegeteld als cultuurlocatie, maar ze zijn wel belangrijk voor het culturele ecosysteem.

Middelburg en Terneuzen voeren de lijst aan van Zeeuwse gemeenten met de meeste culturele plekken. Samen met Veere zijn hier eveneens de meeste musea te vinden. Bibliotheekvestigingen zijn er relatief veel en dat geldt zeker voor Terneuzen.

2. SOCIAAL KAPITAAL

Dit hoofdstuk biedt inzicht in de mening en ervaringen van Zeeuwen over het huidige culturele aanbod en hun betrokkenheid bij kunst, cultuur en erfgoed. Beleidsmakers streven naar een cultuuraanbod dat alle inwoners aanspreekt. Om diverse culturele voorkeuren te accommoderen, groeit de wens in het cultuurbeleid om de verscheidenheid van de samenleving in het aanbod te weerspiegelen.

Leeswijzer

Het sociaal kapitaal bestaat uit drie delen: gegevens verzameld via openbare bronnen (benchmark), een analyse van de culturele opleidingen via microdata van het CBS en een cultuurpeiling uitgezet onder de inwoners van Zeeland. Via de benchmark krijgen we vooral inzicht in bezoekersaantallen, via de microdata in het aantal opleidingen en de bijhorende studenten. Via de cultuurpeiling hebben we inwoners van Zeeland vragen voorgelegd over het belang van kunst, cultuur en erfgoed, bezoek, beoefening, waardering en ondersteuning van cultuur.

2.1 CULTURELE BENCHMARK

Beeldende kunst

Het percentage van de Zeeuwen dat zelf tijd besteedt aan bijvoorbeeld schilderen, tekenen of boetsen is bovengemiddeld: 24,6 procent³³ tegenover een landelijk gemiddelde van 21,5 procent. Dit is wat betreft amateurkunst het op een na grootste aandeel van alle provincies. Landelijk zien we een toename in beoefening sinds 2019, we zien ook een stijging in Zeeland in de laatste twee jaar³⁴.

Musea

De musea³⁵ in Zeeland werden in 2022 316.000 bezocht, dat is een flinke toename ten opzichte van een jaar eerder (223.000 bezoeken in 2021). Daarmee neemt Zeeland de achtste plek in ten opzichte van andere provincies (zie figuur 4 voor vergelijking met landelijk). Maar ondanks deze flinke stijging liggen de bezoekersaantallen nog niet op het niveau van vóór de coronacrisis: in 2019 trokken Zeeuwse musea nog 460.000 bezoeken. Dit beeld zien we ook op landelijk niveau, al groeide het aantal bezoeken gemiddeld wat harder dan in Zeeland.

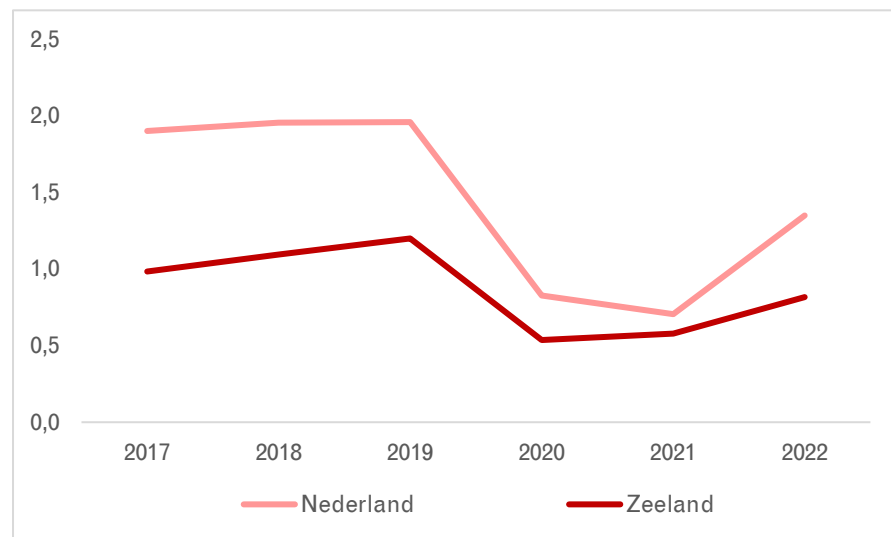
Buitenlands bezoek bij musea: 22 procent in Zeeland in 2022 (dat is lager dan vóór de coronacrisis, in 2019 was het 26 procent). Zeeland behoudt wel de tweede plek, alleen Noord-Holland heeft meer buitenlandse bezoeken (46 procent van het totaal in 2022). Uit de cultuurpeiling blijkt dat ongeveer 20 procent van de Zeeuwen zelf in het afgelopen jaar een bezoek heeft gebracht aan een museum in het buitenland (waaronder België).

³³ Uit de cultuurpeiling (zie hoofdstuk 2.3 Cultuurpeiling) blijkt dat de Zeeuwen in verhouding meer tekenen en schilderen. 29 procent tekent of schildert en 18 procent boetseert minstens één keer per jaar.

³⁴ In 2019 is de vragenlijst aangepast, dit geeft een trendbreuk tussen de jaren 2019 en 2020. Hierdoor is de stijging niet toe te wijzen aan de coronacrisis.

³⁵ Dit heeft alleen betrekking op de museumpopulatie gedefinieerd door het CBS en de Museumvereniging.

Figuur 4. Aantal bezoeken aan musea per capita (2017-2022, CBS)

Film

In 2022 werden de Zeeuwse bioscopen ruim 300 duizend keer bezocht, waarvan meer dan de helft van de bezoeken in Vlissingen plaatsvond. Terwijl het landelijk gemiddelde in 2022 1,4 bioscoopbezoeken per inwoner was, was het gemiddelde in Zeeland 0,8 bezoeken³⁶. Zowel landelijk als op provincieniveau zien we daarnaast dat het aantal bezoeken in 2022 nog niet terug is als op het punt vóór de coronacrisis. In 2019 lag het landelijke bezoek nog op 2,2 bezoeken per inwoner en in Zeeland op 1,3 bezoeken.

Letteren

In 2022 was een kwart van alle Zeeuwen lid van de bibliotheek, wat het op één na hoogste aandeel van alle provincies is. Bijna driekwart van de Zeeuwse jongeren (tot en met 17 jaar) is bibliotheeklid, dit is aanzienlijk hoger dan in andere provincies. Recentere cijfers laten zien dat het aandeel kinderen tot en met 17 jaar dat bibliotheeklid is sterk tussen provincies verschilt: van 44 procent in Zuid-Holland tot 75 procent in Flevoland in 2019 (KB et al. 2022, Deckers, 2022).

Het aantal fysieke uitleningen per inwoner is daarentegen benedengemiddeld. Bovendien bezochten Zeeuwen de bibliotheek relatief weinig vergeleken inwoners van andere provincies (plaats 10). In 2022 werd de bibliotheek gemiddeld 2,4 keer per inwoner bezocht, tegenover een landelijk gemiddelde van 2,9 bezoeken³⁷. Dit verschil is in 2022 echter kleiner dan voorgaande jaren. Dat komt vooral omdat het landelijke gemiddelde na de coronacrisis minder snel terugveert dan in Zeeland. Het aantal bibliotheekbezoeken per persoon in Zeeland is in 2022 weer terug op het niveau van vóór de coronacrisis.

Er wordt in Zeeland iets minder dan gemiddeld gelezen in de vrije tijd. In 2022 las driekwart van de inwoners regelmatig. Hiermee is lezen de meest populaire vorm van vrijetijdsbeoefening in Zeeland³⁸. In vergelijking met andere provincies ligt Zeeland rond het landelijk gemiddelde en staat het in 2022 op plaats 7.

³⁶ Zie ook p. 65 van [Regionale Cultuurmonitor](#) over de beperkte groei in filmvertoningen en -bezoek.

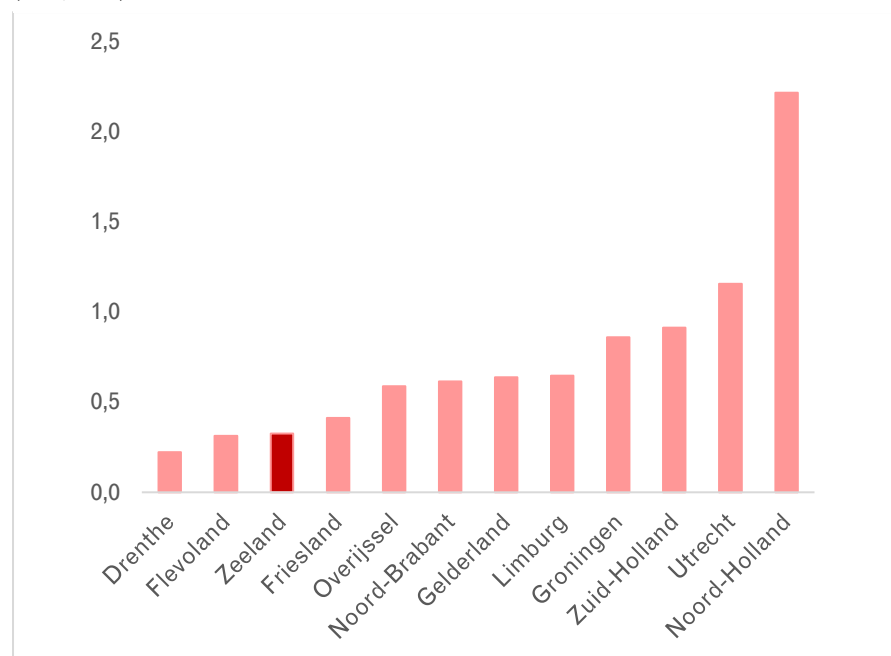
³⁷ Zeeland organiseert overigens de minste bibliotheekactiviteiten, ondanks de goede fysieke infrastructuur. Daarnaast heeft de provincie Bibliobussen, die deel uitmaken van het netwerk van Bibliotheekvoorzieningen in Zeeland. Zij zijn de toegangspoort tot de collecties en diensten van alle bibliotheken in Zeeland. Dit kan mogelijk een verklaring bieden voor het relatief lage bezoek.

³⁸ Dit blijkt ook uit de Zeeuwse Cultuurpeiling, zie verderop in het hoofdstuk.

Podiumkunsten

Hoewel Zeeland over relatief veel vaste podia beschikt, is het aantal voorstellingen en bezoeken laag. Het gemiddelde podiumkunstbezoek lag in 2022 op slechts 0,3 bezoeken per inwoner, terwijl het gemiddelde van Nederland 1,0 bezoeken per inwoner was. De eilandenstructuur in Zeeland bemoeilijkt de bereikbaarheid van culturele locaties. Daarom zijn er misschien meer podia (nodig) dan in andere provincies. Maar omdat er minder mensen wonen, is het aanbod kleiner en komen er minder mensen naar de voorstellingen. Gedurende de coronabeperkende maatregelen was zowel landelijk als in de provincie Zeeland het aantal bezoeken historisch laag.

Figuur 5. Aantal bezoeken aan voorstellingen voor professionele podiumkunsten per capita (2022, CBS)

Ook de beoefening van de podiumkunsten is in 2022 minder populair in Zeeland dan in andere provincies. Wel is het bespelen van een instrument bovengemiddeld populair onder de Zeeuwen: 14 procent bespeelde in 2022 één keer of vaker een instrument, waardoor Zeeland de tweede plek inneemt ten opzichte van andere provincies. Het aantal amateurkunstverenigingen op het gebied van muziek ligt hoger in Zeeland (30 per 100.000 inwoners) dan het gemiddelde van Nederland (19 per 100.000 inwoners).

Samenvatting

In Zeeland is er een bovengemiddelde interesse in beeldende kunst, met veel Zeeuwen die zich bezighouden met activiteiten zoals schilderen en tekenen. Wat betreft erfgoed hebben de Zeeuwse musea minder bezoeken ontvangen dan vóór de pandemie. Buitenlandse bezoekers hebben minder vaak een Zeeuws museum bezocht. De Zeeuwse bioscopen hebben veel bezoekers getrokken, vooral in Vlissingen, al is het aantal filmbezoeken bij Zeeuwse bioscopen lager dan het landelijke gemiddelde. De bibliotheeklidmaatschappen in Zeeland zijn hoog, vooral onder jongeren, maar het aantal fysieke uitleningen per inwoner is benedengemiddeld. Podiumkunstbezoek in Zeeland is laag. Mogelijk vanwege de eilandenstructuur die de bereikbaarheid van culturele locaties bemoeilijkt.

2.2 CULTUUROPLEIDINGEN

Culturele opleidingen helpen niet alleen creatieve talenten te ontwikkelen, maar leveren ook de makers van de toekomst. Zo dragen studies bij aan de toekomst van het culturele leven in Zeeland. We kijken in deze analyse naar opleidingen die in elk studiejaar één of meerdere studenten hebben. Voor meer informatie over de selectie van de cultuuropleidingen in deze analyse, wordt verwezen naar de onderzoeksverantwoording.

Aantal opleidingen

Zeeland heeft in 2022 twee mbo-opleidingen, één culturele wo-opleiding en geen culturele hbo-opleidingen. Zeeland heeft in vergelijking met andere provincies relatief weinig culturele opleidingen. Daarin is Zeeland niet uniek, de provincies Drenthe en Flevoland hebben ook een laag aantal culturele opleidingen. Buurprovincie Noord-Brabant heeft 117 opleidingen, op mbo-, hbo- en wo-niveau. Het is aannemelijk dat Zeeuwse studenten die geïnteresseerd zijn in kunst en cultuur ook hier onderwijs genieten.

Aantal studenten

In totaal heeft Zeeland in 2022 659 culturele studenten, waarvan er 555 deelnemen aan de opleiding Liberal Arts and Sciences van het University College Roosevelt. Het studentenaantal bij de culturele opleiding is ten opzichte van 2018 in 2022 gestegen, respectievelijk van 480 naar 555. Daarmee staat Zeeland op de vijfde plaats, omgerekend naar het aantal studenten per inwoner.

Samenvatting

In 2022 had Zeeland twee mbo-opleidingen en één culturele wo-opleiding, maar geen hbo-opleidingen in cultuur. Zeeland telde in 2022 659 culturele studenten, waarvan 555 aan het University College Roosevelt in Middelburg, een stijging ten opzichte van 2018. Vergeleken met andere provincies heeft Zeeland weinig culturele opleidingen.

2.3 CULTUURPEILING

In dit onderdeel gaan we dieper in op de beleving en waardering van cultuur bij de Zeeuwse inwoners. Via de cultuurpeiling zijn inwoners van Zeeland vragen voorgelegd over het belang van kunst, cultuur en erfgoed, bezoek, beoefening, waardering en ondersteuning van cultuur. Daarnaast is er extra aandacht besteed aan mobiliteit en bereikbaarheid.

Methode en achtergrond

In totaal hebben 1.410 respondenten (een deel van de) vragenlijst ingevuld – 966 respondenten via Panel Zeeland van HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving en 444 respondenten via PanelClix. We hebben de resultaten van beide panels samengevoegd. Met een steekproef van deze grootte kunnen we betrouwbare uitspraken doen voor de provincie Zeeland. Een uitgebreide onderzoeksverantwoording is in de bijlage te raadplegen.

De vragenlijst is uitgezet in november 2023. Omdat er gevraagd is naar de culturele activiteit van de respondenten in *het afgelopen jaar*, gaat dit om de periode van november 2022 - november 2023. Wanneer we spreken over 'afgelopen jaar' in de tekst hebben we het over deze periode.

Tijdens de analyse is gekeken of er verschillen zijn tussen groepen inwoners. We hebben gekeken naar eventuele verschillen tussen leeftijdsgroepen, groepen met verschillende opleidingsachtergronden en Zeeuwen die in een stedelijk of niet-stedelijk gebied woonachtig zijn. Ook is gekeken of er verschillen zijn tussen inwoners uit de drie Zeeuwse regio's: Zeeuws-Vlaanderen (Hulst, Sluis, Terneuzen), Oosterschelderegio (Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland,

Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Tholen) en Walcheren (Veere, Vlissingen en Middelburg). Er is getoetst of de resultaten van de ene groep afwijken van de andere groep³⁹.

- Door afrondingsverschillen komt het totaal in een tabel niet altijd exact op 100% uit, maar soms op 99% en soms op 101%.
- De 'n' staat voor het aantal respondenten dat de vraag heeft ingevuld. Wanneer een vraag enkel door Zeeuwse panelleden van PanelClix is ingevuld, vermelden we dit.
- We presenteren enkel statistisch significante verschillen tussen groepen Zeeuwen.

2.3.1 Belang van kunst, cultuur en erfgoed

Meer dan de helft van de Zeeuwen vindt kunst en cultuur belangrijk voor de samenleving, voor erfgoed is dat bijna zeven op de tien Zeeuwen (zie hiervoor figuur 6). Een derde van de mensen beschouwt kunst en cultuur als persoonlijk belangrijk, voor erfgoed is dat aandeel nog iets hoger. Erfgoed wordt gemiddeld als belangrijker gezien dan kunst en cultuur, zowel voor de samenleving als op persoonlijk niveau.

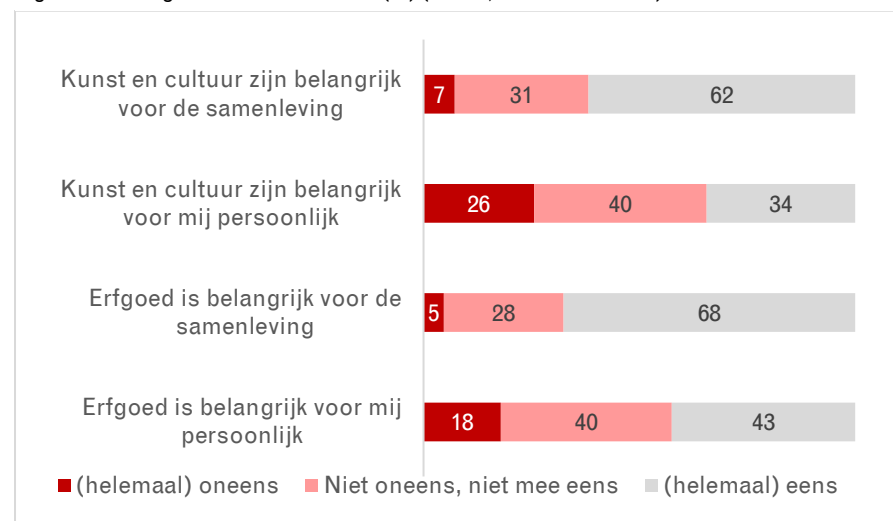
Verschillen naar opleiding en leeftijd

Het belang van kunst, cultuur en erfgoed wordt anders ervaren door verschillende groepen. Mensen met een bo-, lo- of vmbo-achtergrond staan vaker neutraal tegenover kunst en cultuur dan anderen, zowel voor de samenleving als voor hen persoonlijk.

³⁹ Om erachter te komen of een groep respondenten significant anders scoort ten opzichte van de andere respondenten, maken we gebruik van een independent samples T-test of een Chi-kwadraat toets.

Er zijn ook leeftijdsverschillen: 18- tot en met 39-jarigen zien minder het belang van kunst, cultuur en erfgoed voor de samenleving dan anderen. Daarnaast hechten Zeeuwen van 50 tot en met 64 jaar minder waarde aan erfgoed voor hen persoonlijk dan andere leeftijdsgroepen doen. Inwoners van Zeeuws-Vlaanderen vinden het belang van kunst, cultuur en erfgoed groter dan inwoners in de Oosterschelderegio.

Figuur 6. Belang van kunst en cultuur (%) (n=397, alleen PanelClix)

2.3.2 Cultuurbezoek

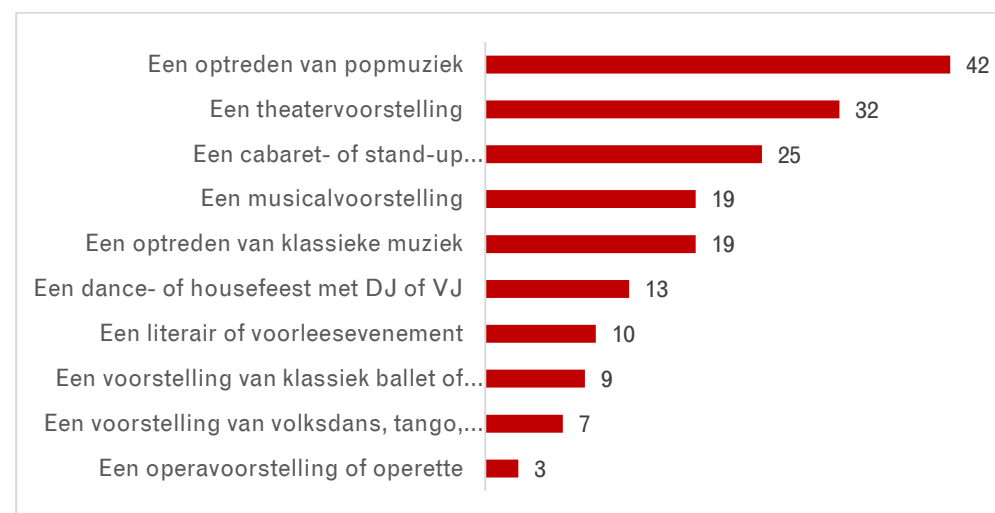
Popmuziek, theater en cabaret

89% van de respondenten heeft in het afgelopen jaar één of meerdere culturele of kunstzinnige activiteiten bezocht. Activiteiten die het vaakst bezocht zijn, zijn: optredens van popmuziek, theatervoorstellingen en cabaret of stand-up comedyvoorstellingen (zie figuur 7).

Operavoorstellingen, dansvoorstellingen rondom bijvoorbeeld tango of volksdans en balletvoorstellingen zijn het minste bezocht. Kijken we naar

frequentie van bezoek dan zien we dat vooral optredens van popmuziek meerdere keren per jaar worden bezocht, gevolgd door theatervoorstellingen. Een cabaretvoorstelling en musical worden juist vaker één keer per jaar bezocht.

Figuur 7. Bezoek culturele of kunstzinnige activiteiten in het afgelopen jaar in binnen- en buitenland (%) (n=1.410)

Culturele locaties

In figuur 8 is het bezoek van Zeeuwen aan diverse culturele locaties weergegeven. Meer dan de helft van de respondenten is in het afgelopen jaar minstens één keer naar een museum (59%) of naar de bioscoop of een filmhuis geweest (56%). Ook heeft meer dan een derde van de respondenten een feest bezocht met een optreden van muzikanten (45%), een bibliotheek (38%) en/of een festival (34%). De bioscoop, museum, bibliotheek en beeldende kunst op een openbare plek worden vaker meerdere malen per jaar bezocht.

Figuur 8. Bezoek culturele locaties in het afgelopen jaar in binnen- en buitenland (%)
(n=1.396)

Aan de Zeeuwse leden van PanelClix is gevraagd of zij nog andere culturele evenementen of locaties hebben bezocht die niet aan bod zijn gekomen. Men noemt onder andere het bezoeken van specifieke evenementen, zoals Vlissingen Zingt, Goes Kinderstad, Nacht van de Nacht, Smakenrad, bloemencorso, bierfestivals, tentoonstellingen, beurzen en regionale kunstroutes. Ook noemt een enkeling de kerk, klederdrachtpresentaties of folkloristische dagen.

Bibliotheek en bioscopen

Binnen de eigen gemeente bezoekt men het meest de bibliotheek of een bioscoop/filmhuis. Wanneer men buiten de eigen gemeente cultuur bezoekt, dan is dat eveneens vaak de bioscoop. Ook

cabaretvoorstellingen en dance/housefeesten worden vaker in een andere gemeente bezocht.

Musea, musicalvoorstellingen en klassieke muziek

Zeeuwen blijken voornamelijk naar andere plekken in Nederland te reizen voor het bezoeken van musea, musicalvoorstellingen en optredens van klassieke muziek.

In België zijn de respondenten het vaakst geweest naar een operavoorstelling, een bioscoop of een dancefeest. Dit gesignaleerde operabezoek in België hangt waarschijnlijk samen met het feit dat inwoners van Zeeuws-Vlaanderen vaker de opera bezocht hebben dan andere Zeeuwen. Online bezoek van culturele activiteiten wordt relatief weinig gedaan (8 procent of minder) en komt bij sommige activiteiten helemaal niet voor.

Festivals

In het afgelopen jaar hebben festivalbezoekers het vaakst een optreden van popmuziek bijgewoond (78%), gevolgd door een film of documentaire (20%) of een verhalende activiteit gericht op tradities of gebruiken (14%). Bezoekers hebben het minst vaak een cabaret (12%), kunst (9%) of toneel (7%) gezien op festivals. Een mogelijke verklaring is dat popmuziekfestivals in grotere aantallen plaatsvinden dan andersoortige of multidisciplinaire festivals.

Erfgoed

Op het gebied van erfgoed heeft bijna driekwart van de Zeeuwen in het afgelopen jaar een historische stad, dorp of gebouw bezocht. Eén op de vier Zeeuwen bezoekt locaties met archeologische vondsten.

Motivatatie voor cultuurbezoek

We hebben bezoekers van culturele activiteiten en locaties gevraagd naar de reden voor hun bezoek. Uit figuur 9 blijkt dat de grootste groep mensen culturele activiteiten voor hun plezier (87%) of ter ontspanning (66%) doen. Meer dan een vijfde van de respondenten gaat hier naartoe voor hun persoonlijke ontwikkeling (24%) of sociaal contact (21%). Een kleine groep geeft aan te gaan omdat het gratis is (9%), omdat een bekende meedoet (8%) of omdat het een cadeau was (3%).

Figuur 9. Redenen om culturele activiteiten en locaties te bezoeken (%) (n=1.279).

Geen interesse/geen geld

Van de 11% die in het afgelopen jaar geen cultuuractiviteit heeft bezocht, geeft bijna de helft aan hier ook geen interesse in te hebben (46%). Daarnaast geeft een kwart van degenen die geen cultuur bezocht hebben aan dat ze er geen geld voor hebben (27%) en één op de zeven dat de gezondheid het niet toelaat (15%). Slechts één op de tien respondenten die geen cultuur bezocht heeft, geeft aan dat de activiteiten in de omgeving niet aansluiten bij zijn of haar interesses en/of moeite te hebben met het vervoer naar culturele activiteiten. Bereikbaarheid blijkt overigens wél een belangrijk aspect voor mensen die cultuur wel

bezoeken, waarover meer te lezen is in paragraaf 2.2.8. Het gebrek aan kennis over wat er te doen is (9%) en aan mensen om mee te gaan (7%) zijn de minst genoemde redenen.

Combi met lunch of diner

Als mensen een culturele activiteit bezoeken, dan wordt dit het vaakst gecombineerd met een lunch of diner (62%). Daarnaast bezoekt ook meer dan een derde van de respondenten een terras (42%), boekt een overnachting (34%) of maakt een stadswandeling (33%). Cultuurbezoek wordt het minst gecombineerd met werk (3%) of een sportevenement (2%).

Bibliotheekbezoek

Voor de mensen die in het afgelopen jaar naar de bibliotheek zijn geweest, zijn er verschillende redenen voor dit bezoek. De vaakst genoemde reden is om materiaal te lenen, zoals boeken, dvd's of games (55%). Daarnaast komen mensen er ook om te lezen (31%), rustig te zitten (15%) en voor een activiteit (12%).

Verschillen tussen regio's en persoonskenmerken

Cultuurbezoek per regio

Vergeleken met de inwoners van niet-stedelijke gebieden gaan Zeeuwen uit stedelijke gebieden vaker naar een popmuziekconcert of een cabaret- of stand-up comedyvoorstelling. Per Zeeuwse regio is ook verschil zichtbaar in het soort cultuurbezoek, wat nauw samenhangt met het beschikbare aanbod. Inwoners van de Oosterschelderegio gaan minder vaak naar het theater, popoptredens, een dancefeest of klassiek ballet, terwijl inwoners uit Walcheren juist vaker naar musicals, theatervoorstellingen, popoptredens, cabaret, klassieke muziek en ballet gaan. In Zeeuws-Vlaanderen gaan mensen minder vaak naar cabaret en klassieke muziek dan in de andere regio's.

Er zijn verschillen in de drie Zeeuwse regio's in wat voor soorten cultuur de inwoners bezoeken, en hoe vaak zij dat doen. Zo bezoeken inwoners uit de regio Walcheren meer locaties, zoals de bioscoop, musea, festivals, beeldende kunst en de bibliotheek, dan inwoners uit de andere twee regio's. Ook bezoeken inwoners van Walcheren deze activiteiten vaker vergeleken met inwoners uit de andere regio's. Tot slot bezoeken mensen uit niet-stedelijke gebieden relatief minder culturele locaties dan hun stedelijke provinciegenoten, met name waar het een bioscoop, museum, festival of bibliotheek betreft, evenals beeldende kunst op een openbare plek.

Inwoners uit Oosterschelde vaker bij andere Zeeuwse gemeenten op bezoek

Uit een vergelijking tussen de drie Zeeuwse regio's, blijkt dat inwoners van de Oosterschelderegio gemiddeld gezien vaker een bioscoop en dansvoorstelling in andere Zeeuwse gemeenten bezoeken, in plaats van in de eigen gemeente. Inwoners uit Walcheren bezoeken juist vaker locaties binnen de eigen gemeente, zoals een museum, festival of bioscoop.

Cultuurbezoek naar leeftijd en opleidingsachtergrond

18- tot en met 39-jarigen bezoeken vaker een musical, een dance- of housefeest met een optreden van een DJ of VJ, of een voorstelling van volksdans en andere populaire dansen dan Zeeuwen van andere leeftijden. Klassieke muziek en literaire evenementen zijn vaker populair onder 65+'ers en popmuziek wordt vaker bezocht door 40- tot en met 49-jarigen. Afgezien van dance- en housefeesten, zijn alle culturele activiteiten populairder onder mensen met een hbo- of wo-achtergrond dan onder mensen met een lo-, bo- of vmbo-achtergrond. Ten slotte zien we ook dat 99% van de jongste doelgroep (18- tot en met 39-jarigen) in

het afgelopen jaar minstens één locatie of activiteit heeft bezocht, in vergelijking met de oudere leeftijdsgroepen.

Bezoekers bioscoop, festivals en bibliotheek

18- tot en met 39-jarigen zijn in het afgelopen jaar meer naar de bioscoop geweest dan andere leeftijdsgroepen. 65+'ers hebben juist minder vaak dan anderen de bioscoop bezocht. 50- tot en met 64-jarigen hebben, vergeleken met andere leeftijdsgroepen, minder vaak een museum bezocht. Ook festivalbezoek laat een duidelijk verschil tussen leeftijdsgroepen zien: ongeveer de helft van de Zeeuwen die jonger is dan 50 jaar heeft een festival bezocht afgelopen jaar, terwijl dat minder dan een derde is van de oudere leeftijdsgroepen. De bibliotheek wordt weliswaar door ongeveer alle leeftijdsgroepen in gelijke mate bezocht, maar de hoogste frequentie vinden we bij 40- tot en met 49-jarigen.

Net als bij het bezoek aan culturele activiteiten, zien we dat mensen met een hbo- of wo-achtergrond vaker minstens één keer de genoemde locaties bezocht hebben, vergeleken met anderen. Mensen met een lo-, bo- of vmbo-achtergrond hebben dit over de gehele linie relatief minder gedaan, waarbij ze vooral minder bibliotheken, musea en bioscopen bezoeken. Ook de hogere frequentie van bioscoopbezoeken van mensen met een hbo- of wo-achtergrond valt op: zij bezoeken de bioscoop vaker wekelijks.

Bezoekers erfgoed en locaties met archeologische vondsten

Zeeuwen van 18 tot en met 39 jaar bezochten vaker wekelijks een historische stad, dorp of gebouw, dan andere leeftijdsgroepen. Daarnaast zien we dat mensen met een hbo- of wo-achtergrond meer én frequenter historische locaties bezoeken dan mensen met een lo-, bo- of vmbo-achtergrond. Dit frequentere bezoek van historische locaties geldt ook voor inwoners van stedelijke gebieden, vergeleken met inwoners van

niet-stedelijke gebieden. Inwoners van Walcheren bezoeken in grotere aantallen én frequenter (wekelijks of maandelijks) een historische locatie dan inwoners van de Oosterschelderegio en Zeeuws-Vlaanderen.

Mensen van 40 tot en met 49 jaar bezoeken vaker een locatie met archeologische vondsten dan andere leeftijdsgroepen. Ook per opleidingsachtergrond zien we verschillen: hbo- en wo-ers bezoeken vaker locaties met archeologische vondsten dan mensen met een lo-, bo- of vmbo-opleiding. Inwoners van de Oosterschelderegio bezochten minder vaak een locatie met archeologische vondsten, terwijl dit in Zeeuws-Vlaanderen juist vaker wordt gedaan.

Prijs versus persoonlijke ontwikkeling

Voor Zeeuwen tussen de 18 en 39 jaar is de prijs ('het was gratis') vaker een reden voor cultuurbezoek dan voor andere leeftijdsgroepen. Persoonlijke ontwikkeling wordt minder vaak als reden opgegeven, terwijl dit voor oudere leeftijdsgroepen vaak juist een belangrijke motivatie is om te gaan. Belangrijke redenen voor 40- tot en met 49-jarigen om cultuur te bezoeken zijn ontspanning en prijs ('het was gratis').

Mensen met een hbo- of wo-achtergrond geven vaker dan anderen aan dat zij voor hun plezier en/of voor persoonlijke ontwikkeling cultuur bezoeken. Wat betreft Zeeuwse regio's valt op dat inwoners uit Walcheren plezier en persoonlijke ontwikkeling het vaakst benoemen als motivatie, in vergelijking met de andere regio's. Tot slot geven mensen uit stedelijke gebieden vaker aan cultuur te bezoeken voor hun plezier en vanwege de prijs, dan mensen uit niet-stedelijke gebieden.

Op de vraag waarom men géén cultuur bezocht heeft zijn weinig antwoorden gekomen. De meeste mensen hebben immers wel een cultuuractiviteit bezocht. Wél zien we dat, van de Zeeuwen die geen

activiteit bezochten, mensen met een bo-, lo- of vmbo-opleiding vaker aangeven dat zij geen interesse hebben in kunst, cultuur en erfgoed, dan mensen met andere opleidingsachtergronden.

Combineren van cultuuractiviteiten

Zeeuwen tussen de 18 en 39 jaar combineren cultuurbezoek vaker dan andere leeftijdscategorieën met winkelen en lunchen of dineren. Daarnaast zien we dat mensen met een lo-, bo- of vmbo-achtergrond minder vaak dan anderen hun cultuurbezoek combineren met een (stads)wandeling. In de Oosterschelderegio combineren mensen het vaakst cultuurbezoek met een andere culturele activiteit, in vergelijking met de andere twee regio's.

Bibliotheekbezoek, volgen cursus

Wat betreft redenen voor bibliotheekbezoek, zien we dat 75+'ers hier minder vaak materiaal lenen dan mensen uit andere leeftijdsgroepen. En terwijl inwoners in Zeeuws-Vlaanderen juist vaker een cursus volgen en naar de bieb gaan om mensen te ontmoeten, is deze groep juist het kleinst in de Oosterschelderegio.

2.3.3 Cultuurbeoefening

Voor het thema cultuurbeoefening is de respondenten gevraagd wat zij zelf aan culturele en creatieve activiteiten doen, waar ze dat doen en waarom ze dat doen.

Games, tekenen, zingen

Iets minder dan de helft van de Zeeuwen speelt games via een tablet, telefoon of (spel)computer (46%). Circa drie van de tien mensen zingt (29%), tekent of schildert (27%; zie figuur 10). Toneelspelen, cabaret of stand-up comedy, LARP en klassiek ballet of moderne dans worden door 5% of minder van de Zeeuwen gedaan. Vier op de tien inwoners geeft aan (ook) andere activiteiten te doen zoals haken, metaal bewerken, bakken, bloemschikken, diamond painting, puzzelen, poëzie schrijven, fotoboeken maken en knutselen. De meeste activiteiten worden wekelijks tot maandelijks gedaan.

Dansen, handvaardigheid

Ruim een derde van de Zeeuwen (36%) heeft het afgelopen jaar les(sen) gevolgd voor één of meerdere activiteiten. Dat betreft voornamelijk volksdans/werelddans/stijldans/street- of breakdance (29%), op korte afstand gevolgd door klassiek ballet of moderne dans (22%), beeldhouwen/boetseren, pottenbakken/sieraden maken/textiele werkvormen (24%) en het bespelen van een instrument (22%).

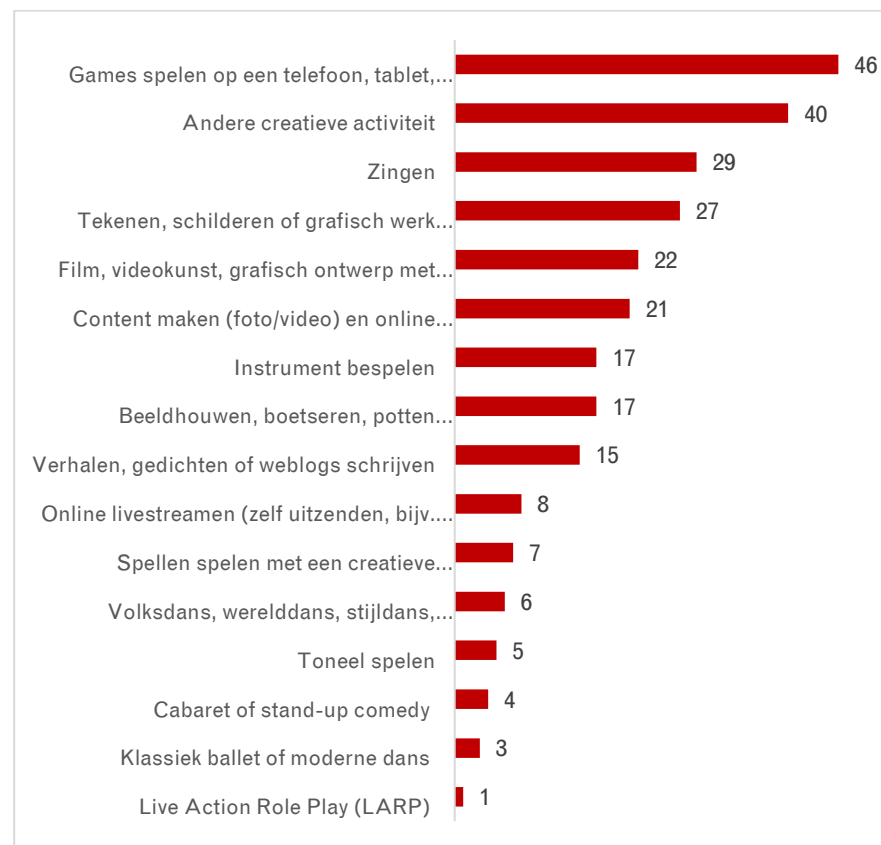
Cultuur thuis

Bijna de helft van de Zeeuwen beoefent zijn hobby's in de eigen woonruimte (47%). Daarnaast worden een religieus gebouw (15%), buurthuis (15%) of een verenigingsgebouw genoemd (12%). Slechts een hele kleine groep gaat naar een muziek- (2%) of dansschool (4%). Mensen die aangeven niet-benoemde locaties te gebruiken (7%), geven als voorbeeld een bibliotheek, kerk, zaal of bedrijfsgebouw.

Cultuur online

Er is ook gevraagd naar online cultuuractiviteiten. De resultaten laten zien dat ongeveer een derde van de Zeeuwen in het afgelopen jaar minstens één keer een les, webinar of workshop via social media heeft gevolgd (31%). Ook zijn er livestream lessen gevolgd via Zoom of Teams (19%). Onderaan staat het online samen muziek maken of toneel beoefenen (7%) of het gebruik van apps (6%).

Figuur 10. Activiteiten die in het afgelopen jaar minstens eenmaal als hobby zijn beoefend (%) (n=1.380).

Motivatie voor cultuurbeoefening

In figuur 11 is te zien dat de belangrijkste reden om zelf cultuur te beoefenen plezier is (81%), gevolgd door ontspanning (65%). Deze redenen komen overeen met de eerdergenoemde motivaties om cultuur te bezoeken, waarbij ook plezier en ontspanning als voornaamste reden worden genoemd. Ongeveer één op de vijf Zeeuwen beoefent cultuur ook voor persoonlijke ontwikkeling (23%) en sociaal contact (19%). Andere benoemde redenen zijn: cultuur als een manier om ideeën en gedachten kwijt te kunnen of te delen, als professional of om aan anderen te geven (8%).

Figuur 11. Redenen om kunstzinnige activiteiten uit te voeren (%) (n= 1.082).

Desinteresse of gebrek aan geld

De Zeeuwen die aangaven geen enkele vorm van cultuur te beoefenen, doen dit voornamelijk omdat ze geen interesse in kunst, cultuur en erfgoed hebben (42%). Ongeveer een derde van de niet-beoefenaars geeft aan dat dit komt door tijdgebrek (31%). Het gebrek aan mensen die niet mee wilden naar een vorm van cultuurbeoefening, wordt het minst vaak als reden genoemd (6%).

Onderzoek naar regionale geschiedenis

Naast vragen over culturele beoefening hebben we de Zeeuwen ook naar erfgoedgerelateerde activiteiten gevraagd. Figuur 12 laat zien dat drie op de tien Zeeuwen onderzoek doet naar lokale of regionale geschiedenis of historische gebeurtenissen of personen. Ook doet één op de tien Zeeuwen stamboomonderzoek, houdt tradities en gebruiken in stand of verzamelt historische voorwerpen. Daarvoor zijn slechts weinig Zeeuwen aangesloten bij een vereniging (7%) of informele groep (6%).

Figuur 12. Beoefening van erfgoedgerelateerde activiteiten, minstens eenmaal in het afgelopen jaar (%) (n=1.362).

Verschillen tussen regio's en persoonskenmerken

Stedelijke gebieden

Zeeuwen uit stedelijke gebieden maken en plaatsen vaker online content dan hun provinciegenoten uit niet-stedelijke gebieden. Daarnaast hebben mensen in stedelijke gebieden frequenter gezongen dan niet-stedelijke Zeeuwen. Ten slotte zijn er verschillen tussen de regio's als het gaat om het hebben van een hobby. Zo blijken inwoners in Zeeuws-Vlaanderen vaker grafisch werk of fotografie te beoefenen, en zijn mensen in Walcheren vaker bezig met beeldhouwen, instrumenten bespelen, zingen en toneel spelen.

We zien geen noemenswaardige verschillen tussen leeftijdsgroepen in de mate waarin zij lessen volgen. Wél zien we dat mensen met een hbo- of wo-opleidingsachtergrond vaker lessen hebben gevolgd dan de anderen, en dat mensen met een bo-, lo- of vmbo-achtergrond dit juist minder vaak deden.

Online cultuurbeoefening

Online cultuurbeoefening komt het vaakst voor bij mensen tussen 18 en 39 jaar. Echter, bij 50- tot en met 64-jarigen valt op dat zij vaker een video van een les, webinar of cursus bekijken via een cursusaanbieder (in vergelijking met andere leeftijdsgroepen). De Zeeuwen met een hbo- of wo-achtergrond kijken vaker een video van een les of cursus via bijvoorbeeld YouTube dan mensen met een lo-, bo- of vmbo-achtergrond. Daarnaast keken mensen uit stedelijke gebieden vaker naar livestreams van lessen of cursussen dan niet-stedelijke Zeeuwen. Tot slot zijn er in Walcheren meer inwoners die via een cursusaanbieder een online les volgen en apps gebruiken, dan in andere Zeeuwse regio's.

Cultuurbeoefening in theater of concertgebouw, verzorgingstehuis of zorgcentrum

Vergeleken met andere leeftijdsgroepen maken Zeeuwen tussen de 50 en 64 jaar meer gebruik van theaters of concertgebouwen, het verzorgingstehuis of zorgcentrum voor hun cultuurbeoefening. Mensen met een lo-, bo- of vmbo-opleidingsachtergrond gebruiken vaker een religieus gebouw (zoals een kerk of moskee), vergeleken met andere opleidingsachtergronden. Zeeuwen met een hbo- of wo-achtergrond maken juist vaker gebruik van andermans woonruimte (23% tegenover 9%) of sportaccommodaties (19% tegenover 5%) voor hun cultuurbeoefening.

Cultuurbeoefening op natuurlocaties

Inwoners van stedelijke gebieden maken meer gebruik van de natuur voor hun cultuurbeoefening dan mensen in niet-stedelijke gebieden. In de Zeeuwse regio's wordt ook verschillend gebruik gemaakt van ruimtes. Zo is er in Walcheren een grotere groep die buiten in de natuur activiteiten beoefent, terwijl dit juist minder voorkomt in de Oosterschelderegio.

Cultuurbeoefening naar leeftijd

Wat betreft cultuurbeoefening zien we verschillen tussen leeftijdsgroepen. Zo is het aandeel 18–39-jarigen dat het afgelopen jaar minstens eenmaal cultuur heeft beoefend, groter dan voor de overige leeftijdsgroepen. Zij doen ook vaker mee aan cultuuractiviteiten dan de overige leeftijdsgroepen. In vergelijking met ouderen beoefenen jongeren vaker activiteiten met digitale aspecten. We zien bij beeldende (al dan niet digitaal) en muzikale activiteiten een groter aandeel van hbo- of wo-opgeleiden dan van lo-, bo- en vmbo-opgeleiden. Ook creatief schrijven wordt meer door hbo- en wo-opgeleiden beoefend dan door mensen met andere opleidingsachtergronden.

Aansluiting bij vereniging

We zijn nagegaan of cultuurbeoefenaars van verschillende leeftijden zich aansluiten bij een vereniging of andere groep. Bij jongeren gebeurt dat heel weinig, terwijl de aansluiting op hogere leeftijd juist vaker gebeurt. Tot slot komt cultuurbeoefening in verenigingsverband minder voor onder mbo-, havo- en vwo-opgeleiden dan onder mensen met andere opleidingsachtergronden. In deze leeftijdsgroep is de individuele cultuurbeoefening opmerkelijk hoger (91% van hen beoefent alleen, tegenover 80% van de andere Zeeuwen).

Motivatie naar leeftijd en opleiding

Ontspanning is voor Zeeuwen tot 64 jaar een belangrijkere reden om cultuur te beoefenen dan voor oudere leeftijdsgroepen. Verder is te zien dat 40- tot en met 49-jarigen vaker culturele activiteiten beoefenen omdat een bekende hen vroeg om mee te doen dan mensen van andere leeftijden. De prijs wordt minder vaak genoemd door 65–74-jarigen als reden om aan cultuurbeoefening te doen.

Zeeuwen met een mbo-, havo- of vwo-opleidingsachtergrond geven vaker dan anderen aan dat zij cultuur beoefenen vanwege de prijs. Mensen met een hbo- of wo-opleiding geven vaker dan mensen met andere opleidingsachtergronden aan dat zij voor hun plezier of voor hun persoonlijke ontwikkeling aan cultuurbeoefening doen.

Het valt op dat 50- tot en met 64-jarigen die niet aan cultuurbeoefening doen, het vaakst aangeven dat zij geen tijd hebben voor cultuurbeoefening. 75+'ers geven, vaker dan anderen, aan dat de culturele activiteiten in hun omgeving niet aansluiten op hun interesses en dat zij daarom niet aan cultuurbeoefening doen. Mensen met een middelbare-schoolachtergrond geven vaker aan dat zij niet aan cultuurbeoefening doen omdat ze geen interesse hebben in cultuur, in vergelijking met anders geschoolden. Daarnaast geven mensen met een

hbo- of wo-achtergrond vaker aan dat de culturele activiteiten in hun omgeving niet aansluiten op hun interesses. Ten slotte geven inwoners uit Zeeuws-Vlaanderen vaker dan inwoners van andere regio's aan dat ze geen geld hebben voor het beoefenen van cultuur.

Erfgoedbeoefening

We zien dat jongeren van 18 tot en met 39 jaar vaker dan mensen van andere leeftijden, (archeologisch) onderzoek naar historische gebeurtenissen of personen doen, en zich vaker bezighouden met lokale, regionale of nationale tradities. 65–75-jarigen houden zich, van alle leeftijdsgroepen, het meest bezig met stamboomonderzoek. Verder is te zien dat een groter aandeel van de mensen met een hbo- of wo-achtergrond aan erfgoedbeoefening doet, en dit dan ook vaak frequenter doet, dan mensen met andere opleidingsachtergronden. Inwoners uit Zeeuws-Vlaanderen doen vaker onderzoek naar hun stamboom en lokale geschiedenis dan in andere regio's. In Oosterschelde is juist het tegenovergestelde zichtbaar: hier doet de grootste groep Zeeuwen niet aan dergelijke activiteiten.

2.3.4 Mediagebruik

Er zijn verschillende vragen gesteld over het mediagebruik van Zeeuwen, zoals over het (digitale) gebruik van boeken, muziek of films.

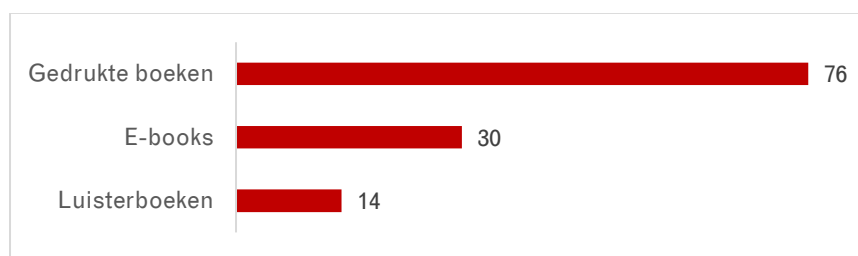
Social media en streamingdiensten

Meer dan de helft van de Zeeuwen heeft in het afgelopen jaar video's gekeken op social media (65%), films op streamingdiensten (63%) of muziek geluisterd via een app (57%). Het zijn ook deze diensten die het vaakst gebruikt worden, aangezien een groot deel van de Zeeuwen dagelijks tot wekelijks social media (40%), apps voor films/series (40%) en muziek (38%) gebruiken.

Lezen en leesfrequentie

Boeken worden het meest in gedrukte vorm gelezen (76%), al leest drie op de tien Zeeuwen ook e-boeken en luistert 14% luisterboeken (zie figuur 13). Ruim vier op de tien Zeeuwen leest dagelijks of wekelijks een (fysiek) boek (42%). 3% van de lezende Zeeuwen is lid van een boekenclub.

Figuur 13. Aantal mensen dat minstens 1 keer in het afgelopen jaar boeken heeft gelezen (%) (n=1.345).

De leesfrequentie verschilt tussen leeftijdsgroepen: zo lezen 65+'ers het vaakst dagelijks en 18–39-jarigen het vaakst wekelijks. Daarnaast leest het grootste gedeelte van de hbo- en wo-opgeleiden minstens één keer per jaar een boek (86%). Ter vergelijking: 80% van de mensen met een mbo-, havo- of vwo-opleiding en 59% van de mensen met een lo-, bo- of vmbo-opleiding (59%) leest minstens één keer per jaar een boek. Ook lezen mensen uit stedelijke gebieden vaker (dagelijks) een boek dan niet-stedelijke inwoners van Zeeland.

E-boeken worden door 65–74-jarigen en mensen met een hbo- of wo-achtergrond meer gelezen dan door andere Zeeuwen. Luisterboeken zijn populairder onder 18–49-jarigen, mensen met een hbo- of wo-opleiding en mensen die in stedelijke gebieden wonen. Kijkend naar de regionale verschillen, zien we dat inwoners van Walcheren vaker lezen (dan

inwoners van de andere regio's), zowel gedrukte boeken als e-boeken en luisterboeken.

Verschillen tussen regio's en persoonskenmerken

Jongere Zeeuwen maken meer én frequenter gebruik van online media dan oudere Zeeuwen, voornamelijk als het gaat om streamingdiensten. Daarnaast gebruiken mensen met een lo-, bo- of vmbo-achtergrond minder online media dan mensen met andere opleidingsachtergronden. Ook gebruiken mensen uit stedelijke gebieden meer streamingdiensten dan niet-stedelijke Zeeuwen. Er zijn ook regionale verschillen: inwoners uit Walcheren kijken vaker films/series via online streamingdiensten dan mensen uit andere Zeeuwse regio's.

2.3.5 Lidmaatschap en steun

Er zijn diverse vragen gesteld over het lidmaatschap en vrijwilligerswerk van Zeeuwen in de culturele sector.

Lidmaatschap vereniging of bibliotheek

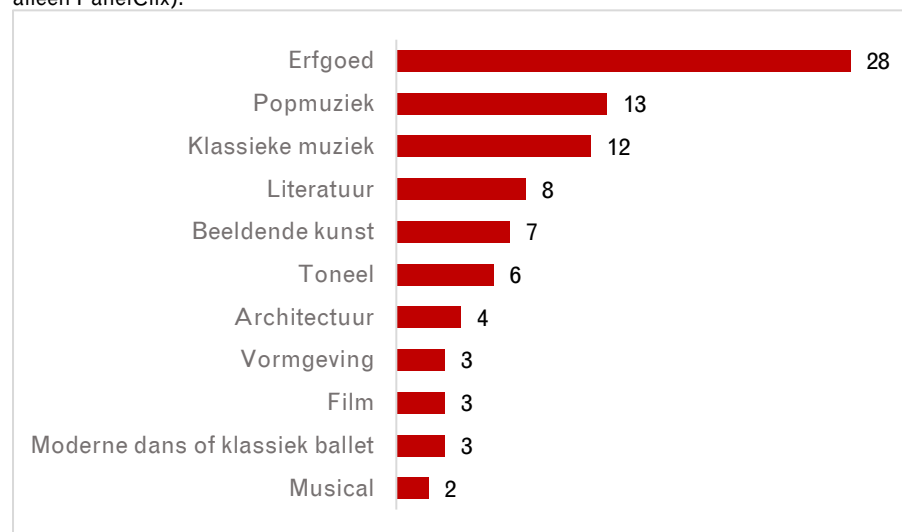
In het afgelopen jaar is minder dan de helft van de Zeeuwen lid geweest van een organisatie of vereniging (41%). Zo was een kwart van de Zeeuwen lid van de bibliotheek (24%), en is 10% lid van een culturele vereniging of belangenorganisatie in de culturele sector (13%).⁴⁰ Als we het bibliotheeklidmaatschap niet meerekenen, is 23% van de Zeeuwen lid van een vereniging die zich bezighoudt met cultuur, erfgoed, carnaval en/of een belangenorganisatie van de culturele sector (zoals een Vrienden van ...).

⁴⁰ Mensen kunnen van meerdere verenigingen tegelijk lid zijn.

Financiële bijdrage, vrijwilligerswerk of lid van vereniging

Er zijn verschillende manieren waarop Zeeuwen culturele organisaties ondersteunen: door geld te doneren (24%), vrijwilligerswerk te verrichten (18%) of door lid te zijn van een vriendenvereniging (10%). 60% van de Zeeuwen ondersteunt geen culturele organisatie of vereniging. Erfgoed op één. De sectoren waar het meeste vrijwilligerswerk wordt verricht zijn erfgoed (28%), gevolgd door popmuziek (13%) en klassieke muziek (12%; zie figuur 14). Dat komt overeen met de locaties waar de meeste vrijwilligers actief zijn, zoals bij gebouwd erfgoed (23%), musea (17%), festivals (15%) en concertzalen (11%).⁴¹

Figuur 14. Sectoren waarin vrijwilligerswerk is verricht in het afgelopen jaar (%) (n=278, alleen PanelClix).

Belangenvereniging, heemkundekring of culturele vereniging

65+'ers en hbo- of wo-geschoolden zijn vaker lid van de verschillende soorten culturele verenigingen dan andere Zeeuwen. Met name lidmaatschap van een belangenorganisatie is populair onder 65+'ers en hbo- of wo-geschoolden. Mensen met een hbo- of wo-opleiding, of mensen die in stedelijke gebieden wonen, zijn vaker lid van de bibliotheek. Ten slotte zien we dat meer mensen uit de regio Walcheren lid zijn van een belangenorganisatie of bibliotheek.

Ondersteuning naar leeftijd en opleidingsachtergrond

In vergelijking met andere leeftijdsgroepen steunen de 65+'ers de culturele sector het meest, bijvoorbeeld door een financiële bijdrage te geven of door lid te zijn van een vriendenvereniging. 75+'ers zijn vaker actief als vrijwilliger, maar ook als lid van een vriendenvereniging. In vergelijking met andere opleidingsachtergronden, steunen Zeeuwen met een hbo- of wo-achtergrond de culturele sector vaker als lid van een vriendenvereniging, vrijwilliger en/of met een donatie. Kijkend naar de regio's, zien we dat mensen uit Zeeuws-Vlaanderen vaker steun hebben geboden door vrijwilligerswerk te verrichten.

Vrijwilligers in popmuziek en literatuur

Hoewel de groep vrijwilligers onder de respondenten klein is, zijn er toch voorzichtige voorkeuren in cultuurdiscipline om vrijwilligerswerk in te doen zichtbaar. Zo blijkt dat er meer mensen tussen 50 tot 64 jaar vrijwilliger zijn in de popmuzieksector in vergelijking met andere leeftijdsgroepen.

Hbo- en wo-opgeleiden doen vaker vrijwilligerswerk rondom literatuur, en mensen die in stedelijke gebieden wonen zijn vaker actief rondom klassieke muziek. Als het gaat om wáár dit vrijwilligerswerk plaatsvindt,

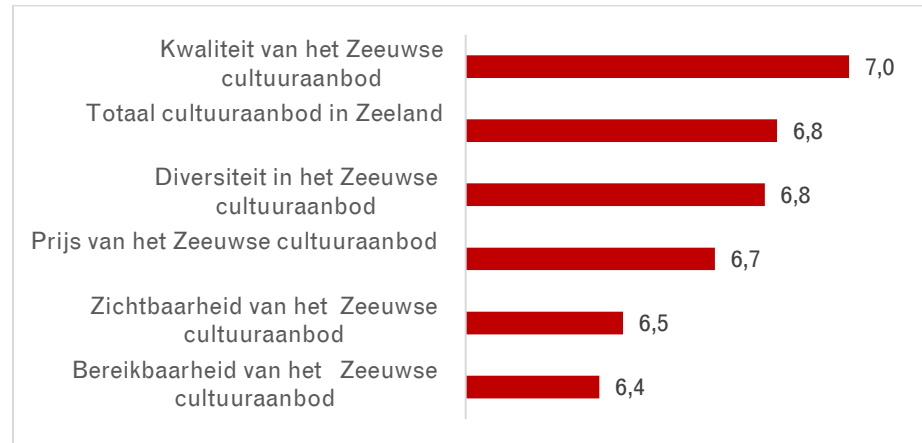
⁴¹ Ook in het onderzoek Erfgoedvrijwilligers in Beeld wordt geconstateerd dat vrijwilligerswerk in de erfgoedsector wijdverbreid is, en dan met name bij initiatieven voor beoefening. Broers, Koomen & Vinken (2023). [Erfgoedvrijwilligers in Beeld](#).

zien we dat 50–64-jarigen vaker actief zijn in een concertzaal of poppodium. 40–49-jarigen doen, vaker dan anderen, vrijwilligerswerk binnen gebouwd erfgoed (zoals een kerk of een archeologische plek). Hbo- en wo-opgeleiden doen vaker dan anderen vrijwilligerswerk bij een bibliotheek.

2.3.6 Waardering cultuuraanbod

Aan de Zeeuwse respondenten is gevraagd om het cultuuraanbod te beoordelen op zaken als kwaliteit, prijs en bereikbaarheid. Het aanbod van cultuur in Zeeland wordt met een voldoende beoordeeld (zie figuur 15). Het hoogste cijfer met betrekking tot het Zeeuwse cultuuraanbod wordt gegeven aan de kwaliteit (7), gevolgd door het totale cultuuraanbod (6,8), de diversiteit (6,8) en prijs van het cultuuraanbod (6,7). De bereikbaarheid wordt gemiddeld het laagst beoordeeld (6,4).

Figuur 15. Gemiddeld rapportcijfer voor cultuuraanbod (n= tussen 984 en 1035).

Culturele hobby's in omgeving

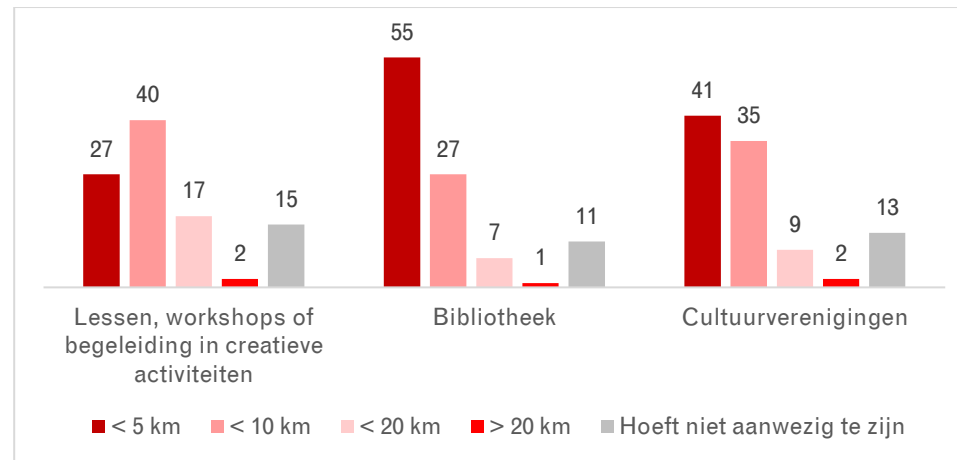
Op het gebied van voorzieningen voor creatieve hobby's vindt een grote meerderheid van de Zeeuwen dat er (ruim) voldoende mogelijkheden in

de omgeving zijn (82%). De 18% die wél voorzieningen mist, benoemt een gebrek aan zaken als: betaalbare muziekscholen, cursussen, lezingen, buurthuizen, culturele centra en hobbyzaken. Sommigen noemen specifiek het missen van cursussen voor pottenbakken, handwerken, schilderen, dans, klassieke muziek en zang.

Nabijheid voorzieningen

Meer dan de helft van de Zeeuwen vindt dat een bibliotheek in de eigen wijk of het dorp aanwezig moet zijn (55%; zie figuur 16). Ook vindt men dat cultuurverenigingen in het eigen dorp (41%) of eigen gemeente (35%) aanwezig moeten zijn. Voor lessen of workshops willen de meeste mensen maximaal 10 kilometer reizen (34%). Vrijwel niemand wil verder dan 20 kilometer reizen voor zowel lessen, bibliotheek of vereniging (1%).

Figuur 16. Voorkeur voor afstanden voor voorzieningen (%) (n=422, alleen PanelClix).

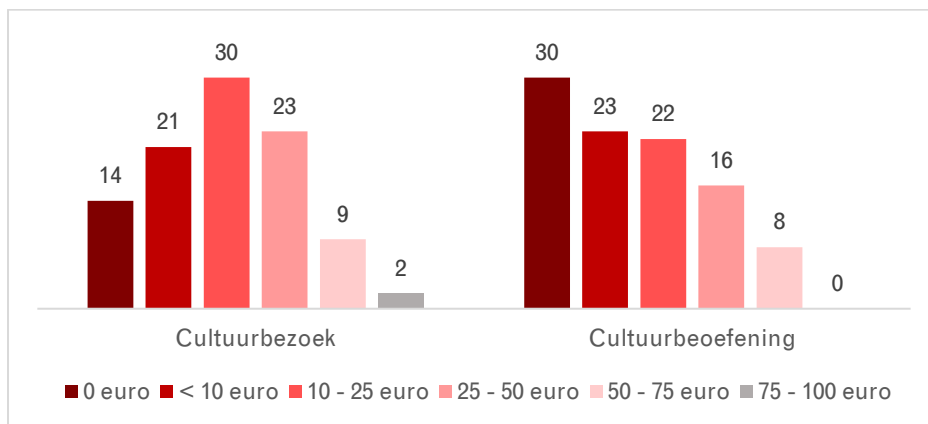

Meer geld over voor bezoek dan beoefening

Mensen zijn eerder bereid om meer te betalen voor cultuur *bezoek* dan voor cultuur *beoefening* (zie figuur 17). Zo is een bedrag tussen de 10 en 25 euro acceptabel voor cultuurbezoek volgens 30% van de Zeeuwen en

voor cultuurbeoefening volgens 23%. Een grotere groep mensen wil niet betalen voor beoefening (30%) of voor bezoek (14%). Een enkeling is bereid meer te betalen dan 75 euro voor cultuurbezoek (2%).

Figuur 17. Bereidheid om te betalen voor cultuurbezoek en -beoefening (%) (n=335, alleen PanelClix).

Belang kunst, cultuur en erfgoed voor ontmoeting, verbinding en saamhorigheid

76% van de Zeeuwen vindt dat kunst en cultuur een bijdrage levert aan het ontmoeten en verbinden van mensen. Dit wordt op korte afstand gevolgd door de mening dat cultuur bijdraagt aan saamhorigheid in de buurt (67%), het activeren van inwoners (65%) en het algemeen welzijn van mensen (64%). Ten slotte vindt meer dan de helft van de inwoners dat kunst, cultuur en erfgoed bijdragen aan de Zeeuwse identiteit (58%), een vitale samenleving (58%), het voorkomen van verloedering (55%) en het versterken van de leefbaarheid in de buurt (52%).

Belang geschiedenis, monumenten, verhalen en tradities voor Zeeuwse identiteit

Ongeveer 7 op de 10 Zeeuwen vindt de Zeeuwse geschiedenis, monumenten en verhalen en tradities belangrijk voor de Zeeuwse identiteit. Tien procent van de Zeeuwen viert ieder jaar carnaval.

Verschillen tussen regio's en persoonskenmerken

De rapportcijfers die de Zeeuwen aan het cultuuraanbod geven verschillen tussen regio, leeftijdsgroepen en opleiding.

Waar mensen wonen maakt uit voor hun beoordeling: inwoners van stedelijke gebieden beoordelen de bereikbaarheid van het cultuuraanbod met een hoger cijfer (6,9) dan niet-stedelijke provinciegenoten (6,3). Ook is er een klein verschil gevonden in de beoordeling van de kwaliteit: inwoners van stedelijke gebieden beoordelen dit met een 7,1, niet-stedelijke Zeeuwen met een 7.

Voorts zien we duidelijke verschillen tussen regio's. Inwoners uit Walcheren zijn beduidend positiever over bijna alle aspecten van het cultuuraanbod en geven gemiddeld een 6,8, terwijl inwoners uit Zeeuws-Vlaanderen deze zaken juist negatiever beoordelen, en gemiddeld een 6,5 geven. De verschillen zijn het grootst waar het de bereikbaarheid betreft: mensen op Walcheren geven dit een 6,7, waar mensen in Zeeuws-Vlaanderen dit met een 5,8 beoordelen.

Het vizier op leeftijdsgroepen laat zien dat 18-39-jarigen gemiddeld een lager cijfer geven aan de *zichtbaarheid* van het cultuuraanbod: een 6,1, vergeleken met een 6,5 tot 6,9 van de andere leeftijdsgroepen. Daarnaast zien we dat 65-74-jarigen de *bereikbaarheid* als slechter beoordelen (6,2) dan andere leeftijdsgroepen (tussen 6,3 en 6,7).

Tot slot de opleidingsachtergrond: mensen met een lo-, bo- of vmbo-opleiding zijn gemiddeld positiever over de zichtbaarheid van het cultuuraanbod dan anderen, en ze geven dit een 6,9. Ter vergelijking: mensen met andere opleidingsachtergronden geven de zichtbaarheid van het cultuuraanbod gemiddeld een 6,4.

Tevredenheid over culturele voorzieningen in de omgeving

We zien nauwelijks verschillen tussen groepen in hun tevredenheid met de culturele voorzieningen in hun omgeving. 18–39-jarigen geven vaker aan de voorzieningen ‘ruim voldoende’ te vinden (28%, tegenover 12 tot 19% bij andere leeftijdsgroepen). 75+’ers geven vaker aan dat de voorzieningen in hun omgeving ‘voldoende’ zijn (83%, vergeleken met 55 tot 69% bij andere leeftijdsgroepen).

Mensen van 18 tot en met 39 jaar vinden het minder erg om verder dan vijf kilometer te reizen voor lessen, workshops, begeleiding en de bibliotheek. Mensen van 65 tot en met 74 jaar en mensen met een lo-, bo- of vmbo-achtergrond vinden vaker dat de genoemde voorzieningen niet voor iedereen beschikbaar hoeven te zijn. Mensen op Walcheren zien verenigingen en gezelschappen liever dichtbij beschikbaar, in de eigen wijk of het eigen dorp. Voor mensen uit de Oosterschelderegio is de nabijheid van verenigingen in de eigen gemeente of stad (en dus verder dan de eigen wijk of het eigen dorp) dichtbij genoeg.

De visie op de bijdrage van kunst, cultuur en erfgoed naar leeftijd, opleidingsniveau en regio

Het valt op dat 18–39-jarigen vaker (dan gemiddeld bij de overige leeftijdsgroepen) aangeven dat kunst, cultuur en erfgoed een rol spelen in het bevorderen van creativiteit in het bedrijfsleven van Zeeland, waarbij 65–74-jarigen vaker dan anderen aangeven deze waarde niet te zien. De jongeren lijken echter sceptischer over het voorkomen van

verloedering in een buurt, terwijl 75+’ers deze waarde juist vaker aan kunst en cultuur toekennen.

Mensen met een lo-, bo- of vmbo-opleidingsachtergrond zijn over het algemeen sceptischer over de bijdrage van cultuur (vergeleken met andere opleidingsachtergronden), al verwachten zij wel meer invloed van kunst en cultuur bij het voorkomen van de achteruitgang in de buurt. Mensen met hbo- of wo-achtergronden vinden vaker dan anderen dat cultuur bijdraagt aan het activeren en betrekken van burgers (65% verwacht ‘redelijk veel’ invloed, tegenover 40 tot 54% onder Zeeuwen met een andere opleidingsachtergrond). Mensen uit stedelijke gebieden vinden vaker dat cultuur een bijdrage levert aan de identiteit van Zeeland en het voorkomen van verloedering, dan mensen uit niet-stedelijke gebieden. Vooral inwoners op Walcheren vinden dat cultuur bijdraagt aan de Zeeuwse identiteit en het voorkomen van verloedering. Dit in tegenstelling tot inwoners van de Oosterschelderegio.

Belang Zeeuwse geschiedenis, verhalen en monumenten voor inwoners uit steden

18–39-jarigen vinden de Zeeuwse geschiedenis minder belangrijk voor de Zeeuwse cultuur dan ouderen. Wel vieren de jongeren iets vaker carnaval. Mensen met een hbo- of wo-achtergrond vinden monumenten belangrijker voor de Zeeuwse identiteit (34% ‘helemaal eens’, tegenover 26% gemiddeld onder mensen met andere opleidingsachtergronden). Inwoners van stedelijke gebieden zien ook vaker het belang van monumenten (42% ‘helemaal eens’) vergeleken met inwoners van niet-stedelijke gebieden (22% ‘helemaal eens’). Daarnaast vieren inwoners van niet-stedelijke gebieden vaker carnaval (8%, tegenover 2% van de inwoners uit stedelijke gebieden). In Zeeuws-Vlaanderen zijn meer carnavalsvierders en op Walcheren vinden inwoners monumenten vaker belangrijk.

Betalingsbereidheid 65–74-jarigen en mensen met een lo-, bo- of vmbo-voor cultuurbezoek en cultuurbeoefening

Van de 65–74-jarigen geeft 24% aan niet bereid te zijn om geld aan cultuurbezoek te besteden; dit is (ruim) 10 procentpunt meer dan de andere leeftijdsgroepen. Ook zien we een verschil in betalingsbereidheid op het gebied van opleiding: mensen met een lo-, bo- of vmbo-achtergrond zijn vaker niet bereid om geld te besteden aan cultuurbezoek dan Zeeuwen met een andere opleidingsachtergrond. Dezelfde groepen mensen zijn ook minder bereid te betalen voor cultuurbeoefening.

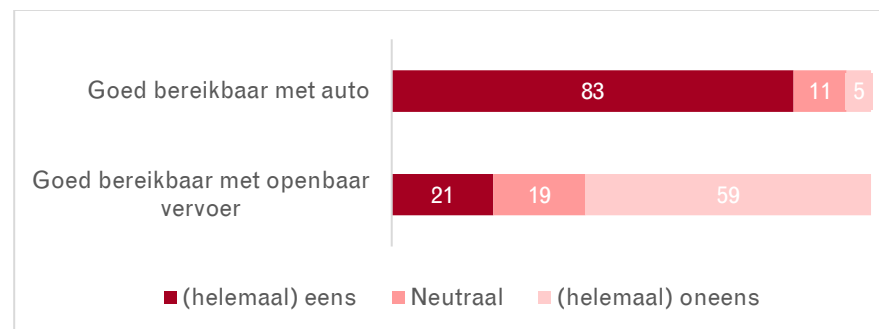
2.3.8 Mobiliteit

In de cultuurpeiling is gevraagd naar de mobiliteit van Zeeuwse cultuurdeelnemers. Om naar culturele activiteiten te gaan reizen mensen verreweg het meest met de auto (83%). Daarna worden de fiets (36%), te voet (30%) en elektrische fiets (18%) het vaakst genoemd. Wat betreft openbaar vervoer, reist 13% van de Zeeuwen met de trein en 8% met de bus naar hun culturele activiteiten. Mensen reizen het minst vaak met deelauto, haltetaxi, motor, brommer of boot.

Bereikbaarheid cultuuractiviteiten

Een groot deel van de Zeeuwen vindt dat culturele activiteiten goed bereikbaar zijn met de auto (83%; zie figuur 18). Voor het openbaar vervoer is dat minder het geval, daarvan vindt meer dan de helft van de respondenten dat culturele activiteiten niet goed bereikbaar zijn (59%).

Figuur 18. Bereikbaarheid culturele voorzieningen met auto en openbaar vervoer (%) (n=1.351).

Vervolgens is hun gevraagd het antwoord toe te lichten. Hieruit vallen grote verschillen op te merken: er is relatieve tevredenheid onder mensen die op fietsafstand van een (groot) treinstation wonen, maar mensen die voor vervoer met het OV afhankelijk zijn van de bus of een busverbinding met de trein uit hun zorgen. Specifiek rondom cultuurdeelname geven de Zeeuwen vaak aan dat het OV (met name de bus) niet tot laat genoeg rijdt – bijvoorbeeld tot 18.00 uur, waardoor men niet meer thuis kan komen van een dagje uit. Óf er zijn te weinig verbindingen, waardoor mensen lang staan te wachten voor een overstap van het ene naar het andere vervoermiddel. Cultuurbezoek op andere plekken in het land moet vaak gecombineerd worden met een overnachting, vooral als men met het OV ernaartoe gereisd is. De autogebruikers geven over het algemeen aan tevreden te zijn over het wegennetwerk binnen Zeeland en de verbindingen met daarbuiten, maar geven ook regelmatig aan dat zij het OV nooit gebruiken – er is geen verbinding, of ze hebben er nooit bij stilgestaan dat dit een optie zou kunnen zijn.

Verschillen tussen regio's en persoonskenmerken

Voorkeursvoertuig verschilt per leeftijd, opleiding en regio

18–39-jarigen reizen vaker met de trein of bus naar hun culturele activiteiten, terwijl 40–49-jarigen vaker de fiets nemen dan anderen, en 50–64-jarigen vaker de auto hiervoor gebruiken. 65–74-jarigen gebruiken vaker de elektrische fiets of de boot die tussen Breskens en Vlissingen vaart om naar hun culturele activiteiten te gaan. Lo-, bo- en vmbo-opgeleiden maken minder vaak dan anderen gebruik van de auto, fiets of trein om naar hun culturele bezigheden te gaan.

Mensen met een mbo-, havo- of vwo-achtergrond gebruiken juist vaker de motor dan anderen. Zeeuwen met een hbo- of wo-achtergrond gebruiken vaker de auto, de fiets, de trein, de bus en/of de boot. Mensen die in stedelijke gebieden wonen reizen vaker met de fiets, trein, bus en/of te voet naar hun culturele activiteiten. Mensen uit niet-stedelijke gebieden gebruiken vaker de auto of de motor. Kijkend naar de verschillen tussen de regio's zien we dat mensen uit de Oosterschelderegio vaker met de auto reizen, in Walcheren reist men vaker met de fiets of te voet naar hun culturele activiteiten.

Cultuur slecht bereikbaar met openbaar vervoer voor niet-stedelijke Zeeuwen

Wat betreft bereikbaarheid, zien we vooral verschillen tussen mensen die in stedelijke en niet-stedelijke gebieden wonen. Zo vinden inwoners van stedelijke gebieden cultuur aanzienlijk vaker goed bereikbaar met het openbaar vervoer, dan inwoners van niet-stedelijke gebieden. Mensen in Zeeuws-Vlaanderen vinden dat het openbaar vervoer niet toereikend is om cultuur te bezoeken, terwijl inwoners uit Walcheren dit juist vaker wél vinden.

Daarnaast zijn er ook opleidingsverschillen: mensen met een hbo- of wo-achtergrond zijn aanzienlijk vaker ontevreden over de bereikbaarheid van

culturele activiteiten met het OV: 57% van hen is het (helemaal) oneens met de stelling dat een en ander goed bereikbaar is, vergeleken met 37 tot 44% van de Zeeuwen met een andere opleidingsachtergrond. 18–39-jarigen vinden daarentegen wél vaker dat culturele activiteiten goed bereikbaar zijn met het OV.

Samenvatting

Over het algemeen heeft cultuur een stevige positie in Zeeland, er wordt veel georganiseerd en bezocht en de Zeeuwen waarderen de culturele activiteiten in hun provincie. Er is wel enige nuance in deze conclusie aan te brengen. Daarop gaan we hieronder in.

Het belang van erfgoed wordt veel gezien

Uit de cultuurpeiling blijkt duidelijk dat Zeeuwse inwoners veel waarde hechten aan de Zeeuwse geschiedenis, monumenten en tradities. Ook geven ze aan erfgoed belangrijker te vinden dan kunst en cultuur, zowel voor de samenleving als voor henzelf. Daarnaast doet een derde van de Zeeuwen onderzoek naar de lokale of regionale geschiedenis en bezoeken Zeeuwen vaak historische locaties. Ten slotte wordt ook het meeste vrijwilligerswerk in het erfgoeddomein uitgevoerd.

Bezoek en beoefenen draait om plezier, ontspanning en sociaal contact

De meeste genoemde redenen voor zowel cultuurbezoek als -beoefening zijn plezier, ontspanning en sociaal contact. De voornaamste reden om cultuur niet te bezoeken of beoefenen is desinteresse, maar ook de kosten en tijdgebrek spelen een rol.

Op bezoek naar popconcert of museum, thuis gamen of tekenen

Als Zeeuwen cultuur bezoeken, gaat een groot deel naar een popmuziekoptreden, museum of bioscoop. Qua cultuurbeoefening zien we dat Zeeuwen het vaakst games spelen, tekenen, schilderen en zingen.

Cultuurbeoefening gebeurt vaak thuis, maar ook in religieuze gebouwen, buurthuizen of verenigingsgebouwen. De Zeeuwen maken ook veel gebruik van online media. Zo heeft meer dan de helft wel eens een online les gevolgd of video's, films en series bekeken. Dat wil niet zeggen dat traditionele gedrukte boeken niet gebruikt worden: driekwart van de Zeeuwen leest boeken.

Waardering van voorzieningen en kwaliteit van cultuuraanbod

Zeeuwen waarderen de kwaliteit van de voorzieningen die er zijn voor cultuuractiviteiten in de omgeving. Echter tekenen zich ook kansen voor verbetering af, met name rondom de zichtbaarheid ('weet je wat er te doen is?') en de bereikbaarheid van het cultuuraanbod. Wél zien we dat de betalingsbereidheid voor cultuurbezoek hoger is dan voor cultuurbeoefening. Het belang van cultuur wordt door velen erkend: het stimuleert ontmoeting, saamhorigheid, betrokkenheid en het welzijn van mensen.

Cultuur liefst dicht bij huis, ontevredenheid over openbaar vervoer

Zeeuwen willen eigenlijk niet verder dan 10 km reizen voor workshops, de bibliotheek of verenigingen. Nu wordt voornamelijk met de auto naar cultuuractiviteiten gereisd. Een meerderheid van de Zeeuwen is ontevreden over de bereikbaarheid van culturele activiteiten met het openbaar vervoer.

Verschillen tussen regio's, stedelijkheid, leeftijd en opleiding

Analyses van de verschillen tussen regio's, mate van stedelijkheid, leeftijd en opleiding wijzen uit dat er verschillen zijn in bezoek, motivatie, beleving en uitvoering van kunst, cultuur en erfgoed. Vooral de veelal individuele cultuurbeoefening van jongeren springt in het oog. Een mogelijke verklaring voor de verschillen tussen regio's en stedelijke/niet-stedelijke gebieden is het verschil in aanbod: in steden worden vaker en meer culturele activiteiten georganiseerd dan in niet-

stedelijke gebieden. Ook regio's verschillen qua aanbod. Daar komt nog bij dat de (gevoelde) afstand tussen de Zeeuwse regio's een rol speelt. Zo moet je vanuit Goes voor een voorstelling in Terneuzen door de Westerscheldetunnel. Dat kost tijd en geld. Ten slotte hebben stedelijke regio's ook andere kenmerken, zoals meer hoogopgeleiden en jongeren. Dit zie je terug in de resultaten, bijvoorbeeld in de verschillen tussen Walcheren en de Oosterschelderegio.

3. ECONOMISCH KAPITAAL

3.1 CULTURELE BENCHMARK

Erfgoed veel vrijwilligers

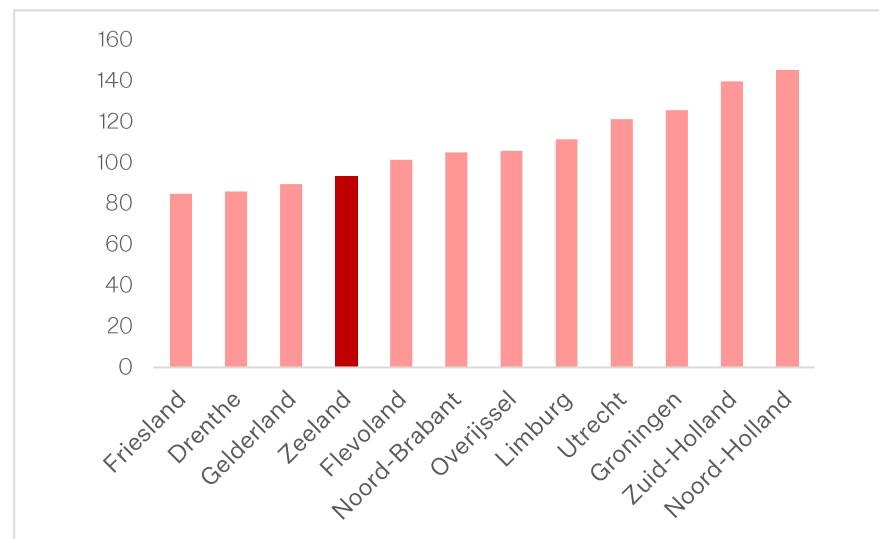
Kenmerkend is de relatief grote hoeveelheid vrijwilligers bij musea. De inzet van vrijwilligers in de cultuurhistorische (en overige) musea was in 2021 per inwoner het grootst in Fryslân, Zeeland en Drenthe.

Daarentegen ligt het aantal werkzame personen in loondienst bij Zeeuwse musea consequent op ongeveer de helft van het landelijk gemiddelde, per hoofd van de bevolking. Ook uit de Cultuurpeiling blijkt dat de Zeeuwse erfgoedsector de meeste vrijwilligers heeft.

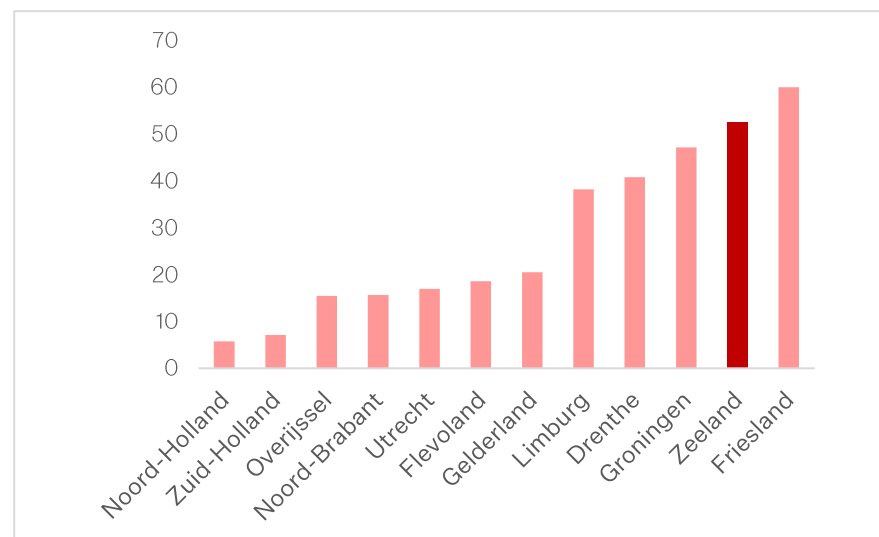
Balans cultuuruitgaven provincies en gemeenten

Wat betreft cultuursubsidies draagt de provincie relatief meer bij aan cultuur dan het landelijk gemiddelde: € 53 per hoofd van de bevolking in 2021, tegenover het landelijk gemiddelde van € 19 (figuur 20). De Zeeuwse gemeenten geven daarentegen iets minder dan gemiddeld uit aan cultuur: in 2021 werd er gemiddeld € 93 per capita door gemeenten aan cultuur bijgedragen, tegenover het landelijk gemiddelde van € 118 per inwoner (figuur 19). In veel provincies zien een vergelijkbaar patroon van samenhang: waar weinig gemeentelijke subsidies worden verstrekt worden veel provinciale subsidies verstrekt, en vice versa.

Figuur 19. Gemeentelijke cultuurlasten per capita (gemiddeld per gemeente) (2021, CBS)

Figuur 20. Provinciale cultuurlasten per capita (2021, CBS)

De gemeenten die het meest aan cultuur uitgeven, zowel in absolute aantal als per inwoner, zijn: Middelburg (€ 158 per capita), Schouwen-Duiveland (€ 123) en Terneuzen (€ 122). De verklaring ligt ook hier mogelijk in de eilandenstructuur, waarbij je ziet dat de drie gemeenten verspreid zijn over de eilanden. Deze gemeenten vervullen mogelijk een centrumfunctie in hun regio.

Van 2020 op 2021 zien we voor bijna alle Zeeuwse gemeenten een groei in cultuuruitgaven. Procentueel is de grootste stijging in Noord-Beveland, Goes en Vlissingen zichtbaar met elk ongeveer 20 procent. Tholen is de enige gemeente waar de cultuuruitgaven gedaald zijn, met bijna een vijfde in cultuuruitgaven.

BIS en meerjarige subsidies rijkscultuurfondsen

In de periode van 2021-2024 zijn voor het eerst twee Zeeuwse instellingen opgenomen in de culturele basisinfrastructuur (BIS) van het Rijk: één presentatie-instelling⁴² en één regionaal museum. In totaal werd in 2021 landelijk 217 miljoen euro beschikbaar gesteld aan instellingen in de BIS (€ 12,20 per capita), waarvan 0,8 miljoen euro in Zeeland terecht kwam (€ 2,10 per capita). In vergelijking met andere provincies komt Zeeland daarmee op plek 11.

Meerjarige ondersteuning voor de Zeeuwse cultuursector is er ook vanuit het Fonds Podiumkunsten en het Mondriaanfonds. In vergelijking met andere provincies neemt Zeeland daarmee in 2022 plek 7 in, waar het gaat om meerjarige subsidies vanuit de Rijkscultuurfondsen.

Eigen inkomsten

De eigen inkomsten van bioscopen en musea liggen steevast lager in Zeeland dan het landelijk gemiddelde. Bibliotheken in Zeeland hebben daarentegen per capita meer eigen inkomsten dan het landelijke gemiddelde⁴³.

⁴² Presentatie-instellingen tonen beeldende kunst door middel van tentoonstellingen en andere activiteiten. Ze regelen bijvoorbeeld evenementen zoals lezingen en debatten. Door samen te werken met andere kunstinstituten en artiesten, geven ze kunstenaars de kans om nieuwe dingen te proberen en hun talent te ontwikkelen. Zie voor een verdere [omschrijving en financieringsmogelijkheden de website van OCW](#).

⁴³ Blijkt uit cijfers van de NVBF, KB en Museumvereniging en CBS. In deel 2 van de Cultuurmonitor Zeeland diepen we dit verder uit middels de Culturele Atlas.

3.2 CULTURELE ATLAS – JAARREKENINGEN 2021-2022

We hebben gegevens over inkomsten, subsidies en lasten in 2021-2022 van 77 culturele instellingen uit elf van de in totaal dertien Zeeuwse gemeenten ontvangen. De gemeenten Schouwen-Duiveland en Tholen hebben geen cijfers geleverd. De cijfers voor instellingen in de grotere, meer verstedelijkte gemeenten zijn redelijk uitgebreid. Vooral die van Middelburg. Dat hangt wellicht samen met het grotere aantal instellingen en het groter aantal cultuurambtenaren in die gemeenten. De andere gemeenten – soms ook de grotere – beschikken niet altijd over cijfers van alle instellingen waarmee zij een subsidierelatie hebben. Voor details verwijzen we naar de onderzoeksverantwoording.

De inzichten in inkomsten, lasten en subsidies zeggen iets over de 77 culturele instellingen die een subsidierelatie hebben met de Zeeuwse gemeenten en zodoende redelijk goed in beeld zijn. We doen hiermee geen uitspraken over alle culturele instellingen in de Zeeuwse gemeenten.

We presenteren ontwikkelingen in deze cijfers tussen 2021 en 2022, kijken naar de verhouding tussen (eigen) inkomsten en subsidies en naar de verschillen tussen soorten cultuurinstellingen. We beschrijven de resultaten over alle gemeenten tezamen, en maken geen uitsplitsingen op gemeenteniveau. Daarvoor zijn de data niet volledig genoeg. Dat geldt zeker voor de kleinere gemeenten, maar soms dus ook voor een enkele grotere gemeenten.

3.2.1 Inkomsten

Stijging eigen inkomsten

In 2022 zien we bij de 77 Zeeuwse instellingen een toename van de eigen inkomsten ten opzichte van 2021: van ruim 11,2 miljoen euro naar 15,4 miljoen euro. Onder eigen inkomsten verstaan we publieksinkomsten, sponsorinkomsten, inkomsten uit private fondsen en overige directe en indirecte opbrengsten. De 25 instellingen uit Middelburg (een derde van alle instellingen waarover we cijfers hebben) hebben samen 6,3 miljoen euro in 2021 en 7,5 miljoen euro in 2022 aan eigen inkomsten (ongeveer de helft van de eigen inkomsten van alle instellingen).

Vooral publieksinkomsten, weinig sponsoring of inkomsten uit private fondsen

De totale eigen inkomsten komen vooral van publieksinkomsten (zoals inkomsten uit entreegelden, baromzet, en andere aan de kernactiviteit verbonden inkomsten) en maar weinig uit sponsoring en private fondsen (zoals van Fonds 21, Cultuurfonds, etc.). Zowel het aandeel publieksinkomsten in de totale eigen inkomsten als het aandeel sponsoring stijgt, respectievelijk van 44 procent in 2021 naar 50 procent in 2022 en van 4 procent naar 6 procent. Ook het aandeel inkomsten uit private fondsen neemt bescheiden toe (van 1 procent naar 3 procent).

Centra voor de kunsten, bibliotheken, festivals en musea

In zowel 2021 en 2022 hebben centra voor de kunsten en bibliotheken en ook festivals en musea relatief veel eigen inkomsten, gezien op het totaal aan eigen inkomsten van alle 77 culturele instellingen⁴⁴. De centra voor de kunsten en bibliotheken nemen 44 procent van alle inkomsten voor

⁴⁴ We maken een onderscheid naar producenten podiumkunsten (vooral gezelschappen, ensembles, etc.), visuele kunsten (vooral presentatie-instellingen, kunstenaarsinitiatieven, etc.), festivals, musea, poppodia, niet-poppodia (schouwburgen, theaters, concertzalen), centra voor de kunsten en bibliotheken en film/av/media (met name lokale omroepen en een enkel filmhuis).

hun rekening. Festivals en musea beslaan ieder rond de 16-18 procent van alle eigen inkomsten. Dat aandeel is bij de festivals sterk gestegen in 2022 ten opzichte van 2021 (van 9 procent naar 18 procent).

Visuele kunsten, poppodia en film/av/media

De visuele kunsten, poppodia en film/av/mediasector hebben relatief weinig eigen inkomsten, gezien de totale eigen inkomsten van alle culturele instellingen. Het aandeel is bij ieder maximaal 2 procent van de totale eigen inkomsten, zowel in 2021 als in 2022.

Aandeel publiekinkomsten bij podia en festivals

De podia (poppodia en overige podia) halen in 2022 ruim 70 procent van de totale eigen inkomsten uit publieksinkomsten. Bij festivals is dat met 62 procent ook relatief veel. In 2021, een jaar dat volledig in het teken stond van corona en drastische maatregelen zoals sluiting van de culturele instellingen, was dat 35 procent bij de poppodia, 65 procent bij de overige podia en 46 procent bij de festivals. De publieksinkomsten zijn in beide jaren redelijk stabiel bij de visuele kunsten (met relatief lage bedragen aan publieksinkomsten) en de centra voor de kunsten en bibliotheken (met relatief hoge bedragen vanuit veelal lidmaatschapsinkomsten).

3.2.2 Subsidies

Lichte stijging subsidies

In 2022 gaat er bijna 32 miljoen euro aan subsidies rond bij de 77 instellingen. Dat is een lichte stijging ten opzichte van 2021. Toen werd er ongeveer 31 miljoen euro subsidies verleend. Ook nu zien we een groot aandeel van Middelburg met in 2021 en 2022 steeds rond de 18 miljoen euro subsidies. Op de tweede plaats staat Goes (ruim 6 miljoen

euro in 2021 en in 2022) en op de derde Terneuzen (ruim 4 miljoen euro in elk jaar).

Gemeenten en provincie versus Rijk of rijkscultuurfondsen

Het zijn vooral gemeenten die in Zeeland de cultuursector subsidiëren (40 procent), maar ook de provincie is sterk vertegenwoordigd (35 procent). Er komt relatief weinig geld vanuit het Rijk of de zes Rijkscultuurfondsen in Zeeland terecht. Nog geen 2 procent van alle subsidies komt van het Rijk en rond de 3 procent komt van de zes landelijke cultuurfondsen.

Verdeling naar sectoren

Het grootste deel van de subsidies gaat naar de centra voor de kunsten en bibliotheken, tegen de 19 miljoen euro in zowel 2021 en 2022. Dat is bijna 60 procent van de totale subsidies. Ook de musea (4,9 miljoen euro in 2021 en 5,4 miljoen euro in 2022) hebben relatief groot aandeel in de totale subsidies. Film/av/media, poppodia en festivals hebben een relatief klein aandeel binnen de totale subsidiegelden.

Verdeling gemeentesubsidies

Het leeuwendeel (7,5 miljoen in 2021 en 7,8 in 2022) van de circa 13 miljoen euro (12,7 miljoen in 2021 en 13,5 miljoen in 2022) aan gemeentesubsidies komt terecht bij de centra voor de kunsten en bibliotheken. Op de tweede plaats staan de (niet-pop)podia met 2,1 miljoen euro in 2021 en 2,2 miljoen euro in 2022. De producenten podiumkunsten hebben in 2021 en 2022 relatief meer geld uit de zes cultuurfondsen dan de andere disciplines, vandaar dat bij hen het aandeel gemeentesubsidies relatief lager is.

3.2.3 Lasten

Uit de jaarrekeningen van de 77 instellingen is de verhouding tussen personeelslasten en totale lasten afgeleid.

Stijgende lasten festivals en visuele kunsten; musea, filmsector en niet-poppodia stabiel

In 2022 hebben de culturele instellingen in de elf Zeeuwse gemeenten zo'n 43,5 miljoen euro aan totale lasten. Dat was 38,9 miljoen in 2021. We zien vooral een stijging in de totale lasten bij de festivals (van 1,4 naar 3,4 miljoen euro) en de visuele kunsten (van 1 miljoen naar 1,9 miljoen euro). Ook zien we dit bij de producenten van podiumkunsten (van 1,9 miljoen naar 2,4 miljoen euro) en de poppodia (van 558.000 naar 778.000 euro). Bij de centra voor de kunsten en bibliotheken zien we in absolute zin ook een flinke stijging van de totale lasten: van 23,5 miljoen in 2021 naar bijna 24,5 miljoen in 2022. In relatieve zin is deze stijging bescheiden. De totale lasten van de musea zijn stabiel (rond 7 miljoen euro), net als bij de niet-poppodia (rond 3 miljoen euro) en film/av/media (rond 320.000 euro).

Hoge personeelslasten bij centra voor de kunsten en bibliotheken en musea, lager bij festivals en poppodia

De totale personele lasten van de 77 instellingen bedragen bijna 22 miljoen euro in 2021 en 23 miljoen euro in 2022. Dat is respectievelijk 55 procent en 53 procent van de totale lasten. Bij de centra voor de kunsten en bibliotheken zijn de personeelslasten het hoogst (rond de 15-16 miljoen euro ofwel 66 procent van de totale lasten). Ook bij de musea zijn de personeelslasten relatief hoog met circa 45 procent van de totale lasten (tussen de 3 en 3,2 miljoen euro). Bij de festivals zijn de personeelslasten op de totale lasten relatief laag: rond de 30 procent in 2021 en 14 procent in 2022. Dit terwijl de totale lasten sterk stegen. Bij de niet-poppodia zagen we gelijk gebleven totale lasten en ook een gelijk gebleven aandeel personeelslasten (rond de 33 procent). Iets soortgelijks zien we bij de visuele kunsten, waar het aandeel

personeelslasten daalt maar de totale lasten stijgen. Voor de festivals en de visuele kunsten geldt (waarschijnlijk) dat de gestegen totale lasten vooral te maken hebben met oplopende kosten die buiten de personele sfeer liggen: activiteiten, huur/energie, marketing en communicatie, etc.

3.2.4 Rato inkomsten en subsidies

Tot slot relateren we de cijfers over eigen inkomsten met die over de subsidies. We kunnen zo zien hoeveel eigen verdiensten er staan tegenover de publieke investeringen.

Stijging aandeel eigen inkomsten op subsidies

In 2021 is de verhouding eigen inkomsten 36 procent van het totaal aan subsidies. In 2022 is dat gestegen naar 49 procent. Dat betekent dat voor elke euro subsidie er 36 eurocent bij werd verdiend in 2021, en dat loopt op naar 49 eurocent in 2022. Bij ongeveer alle disciplines zien we een stijging.

Verdeling naar disciplines

De festivals zijn de enige discipline die zelf meer verdient dan de subsidies: 1,20 euro in 2021 en 2,80 euro in 2022 tegenover elke euro subsidie. Dit is een stijging van 120 procent in 2021 naar 280 procent in 2022. De poppodia hebben het aandeel eigen inkomsten ten opzichte van subsidies verdubbeld (van 32 procent naar 69 procent). Ook bij de producenten podiumkunsten loopt het aandeel flink op (van 16 procent in 2021 naar 44 procent in 2022) net als bij de film/av/media-instellingen (van 30 procent naar 73 procent). Bij de visuele kunsten, musea en centra voor de kunsten en bibliotheken verandert er niet veel in 2022 ten opzichte van coronajaar 2021.

Samenvatting

In 2022 hadden de 77 instellingen samen meer eigen inkomsten dan in 2021: van 11,2 miljoen euro naar 15,4 miljoen euro. Eigen inkomsten komen vooral uit publieksinkomsten, en minder uit sponsoring. Middelburgse instellingen droegen in 2022 7,5 miljoen euro bij, wat de helft van alle eigen inkomsten is.

De subsidies stegen eveneens licht van 31 miljoen euro in 2021 naar bijna 32 miljoen euro in 2022. De meeste subsidies komen van gemeenten en de provincie, en minder van het Rijk. Culturele instellingen in Middelburg kregen in beide jaren het grootste deel van de subsidies, gevolgd door Goes en Terneuzen. Het grootste deel van de subsidies ging naar centra voor de kunsten en bibliotheken.

Maar niet alleen de inkomsten stegen, ook de lasten. In 2022 hadden de culturele instellingen 43,5 miljoen euro aan totale kosten, in 2021 was dit 38,9 miljoen euro. Vooral festivals en visuele kunsten zagen hun kosten stijgen. De personeelskosten waren het hoogst bij centra voor de kunsten en bibliotheken, en het laagst bij festivals.

De eigen inkomsten stegen ten opzichte van de subsidies, van 36 procent in 2021 naar 49 procent in 2022. Festivals verdienden, als enige van alle soorteninstellingen meer eigen inkomsten dan zij aan subsidies ontvingen, namelijk 120 procent in 2021 en 280 procent in 2022. Bij poppodia en podiumkunsten nam dit aandeel ook flink toe. Bij visuele kunsten, musea en bibliotheken bleef dit aandeel gelijk.

3.3 BEDRIJVIGHEID EN WERKGELEGENHEID

Om de werkgelegenheid binnen de creatieve sector in beeld te brengen kijken we naar werknemers en zelfstandigen. We tellen het aantal banen en brengen kenmerken van werknemers en inkomstenverhoudingen in Zeeland in kaart. We beschrijven landelijke en provinciale trends.

De creatieve sector bestaat uit drie subsectoren: 1. Kunsten en cultureel erfgoed, 2. Media en entertainment en 3. Creatieve zakelijke dienstverlening. Binnen dit onderdeel vergelijken we het totaal van de creatieve sector alleen met de eerste subsector 'Kunsten en cultureel erfgoed'. Onder kunsten en cultureel erfgoed vallen banen bij onder andere musea, bibliotheken, schouwburgen en theaters, maar ook het beoefenen van podiumkunst. In deze paragraaf gaan we eerst dieper in op de werkgelegenheid van werknemers, daarna staan we stil bij de zelfstandig ondernemers. Tot slot beschrijven we trends in bedrijvigheid in de creatieve sector in Zeeland ten opzichte van landelijke ontwikkelingen.

Werkgelegenheid in Nederland

Er zijn in 2022 in Nederland 164.160 banen in de creatieve sector. Dit is bijna 2 procent van het totaal aantal banen in alle sectoren. Het aantal banen is ten opzichte van 2017 zo'n 7 procent hoger. Tussen 2017 en 2019 steeg het aantal banen jaarlijks met zo'n 1 à 2 procent, tijdens de coronapandemie nam echter het aantal banen in de creatieve sector af van 157.170 in 2019 naar 143.050 in 2020 (-9 procent). Sinds 2021 neemt het aantal banen weer toe, in 2022 is het aantal banen boven het niveau van vóór de pandemie.

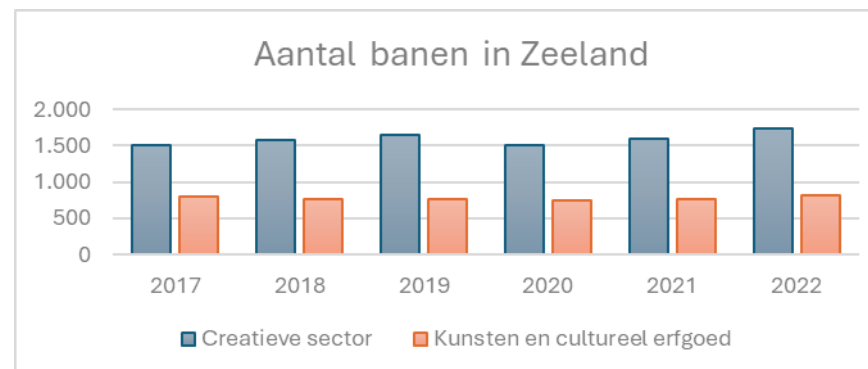
Vergelijkbare trends zijn zichtbaar in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed. Hier zijn 54.770 banen in 2022 – één derde van het totaal aantal

banen in de creatieve sector. Ook dit aantal is tussen 2017 en 2019 jaarlijks met zo'n één procent gestegen, maar tussen 2019 en 2020 met 14 procent gedaald. In 2022 ligt ook dit aantal banen boven het niveau van vóór de coronapandemie: met een stijging van 44.240 in 2020, 49.640 in 2021 naar 54.770 in 2022, is het aantal banen tussen 2020 en 2022 met 7 procent gestegen.

Werkgelegenheid in Zeeland

In de provincie Zeeland zien we dezelfde trends die we landelijk zien. In 2022 zijn er in de provincie Zeeland 1.740 banen in de creatieve sector, waarvan er 810 in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed vallen (47 procent). Dit betekent 450 banen per 100.000 inwoners, en hiermee staat Zeeland op de elfde plaats vergeleken met andere provincies.

Figuur 21. Aantal banen in de creatieve sector in Zeeland, 2017-2022. Bron: CBS Microdata

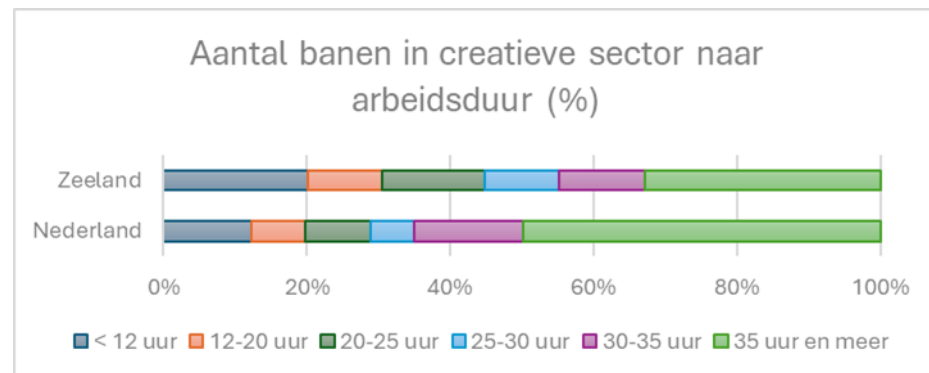
Wel ligt het totaal aantal banen in 2022 in de creatieve sector 16 procent hoger dan in 2017 (landelijk was dit 7 procent). Tussen 2019 en 2020 (tijdens de coronapandemie) is het aantal banen met 8 procent gedaald – dit is iets lager dan het landelijk gemiddelde. In 2022 is ook in Zeeland het aantal banen hoger dan vóór de coronapandemie.

De subsector Kunsten en cultureel erfgoed laat een stabielere trend zien. Het aantal banen ligt in 2022 (810 banen) net iets hoger dan in 2017 (800 banen). Ook hier is het aantal banen licht gedaald van 2019 op 2020, maar daarna weer gestegen. Met dit aantal banen staat Zeeland in 2022 op de achtste plaats vergeleken met de andere provincies.

Soort banen en werknemers

De verhouding tussen het aantal banen en het aantal voltijdsequivalenten (vte) geeft inzicht in de verdeling van de totale werkgelegenheid over meerdere banen in de creatieve sector. Het laat zien hoeveel volledige banen er zijn als je alle deeltijdbanen bij elkaar optelt. In 2022 worden landelijk 127.750 vte's in de creatieve sector verdeeld over 164.160 banen. Hiermee staat 1 vte dus voor 1,29 banen (ofwel 1 baan is gelijk aan 0,8 vte), wat wil zeggen dat er landelijk in deze sector veel parttime gewerkt wordt en de werkgelegenheid verdeeld wordt over meerdere (kleinere) banen. In Zeeland is dit effect nog sterker. In Zeeland zijn er 1.740 banen, verdeeld over 1.170 vte's in 2022. Dat betekent 1 vte voor 1,48 banen (1 baan is afgerond 0,7 vte).

Figuur 22. Aantal banen in de creatieve sector naar arbeidsduur (%). Bron: CBS Microdata

Zoomen we wat meer in op het aantal contracturen per week, dan zien we landelijk dat in 2022 een groot deel van de banen bestaat uit 'grote' contracten (van 30 uur en meer). Landelijk bestaan de arbeidscontracten binnen de creatieve sector (65 procent) vaker uit 30 uur of meer, meer dan gemiddeld bij alle sectoren (59 procent). Dat is in Zeeland andersom, in alle sectoren samen zijn meer contracten van 30 uur of meer (55 procent) dan in de creatieve sector (44 procent). Eén op de vijf arbeidscontracten in de Zeeuwse creatieve sector is een contract van 12 uur of minder. Dit percentage ligt landelijk lager (12 procent). Er zijn in Zeeland dus relatief meer 'kleine' contracten en minder 'grote' contracten dan dat er in heel Nederland zijn in de creatieve sector.

Aandeel vrouwen en ouderen

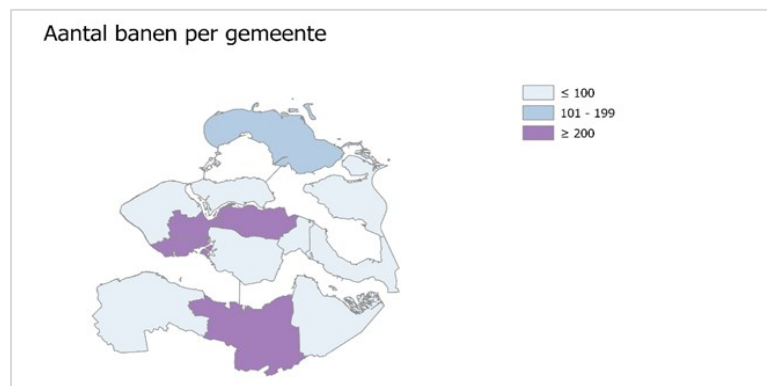
In Nederland werken in 2022 net iets meer vrouwen (51 procent) dan mannen (49 procent) in de creatieve sector. In Zeeland is dit verschil iets groter: 57 procent is vrouw en 43 procent is man. Wat betreft leeftijd, werken er in Zeeland in deze sector relatief meer mensen tussen de 55 en 65 jaar (23 procent) dan landelijk (15 procent). Daarnaast zien we dat 38 procent van de werkenden in de creatieve sector onder de 35 jaar is en dus het grootste deel daarboven (62 procent).

Meeste creatieve banen in Middelburg

De banen in de creatieve sector concentreren zich in de stedelijke gemeenten van de provincie Zeeland, en voornamelijk in de gemeente Middelburg. Daar is een derde van alle creatieve banen te vinden (33 procent), waarvan meer dan de helft in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed (54 procent). Dit betekent dat er 11,6 creatieve banen per 1.000 inwoners in Middelburg zijn. Ook in Goes (5,9 banen per 1.000 inwoners) en Vlissingen (5,8 banen per 1.000 inwoners) zijn relatief veel banen in de creatieve sector.

Zoals eerder beschreven, is de werkgelegenheid in de Zeeuwse creatieve sector verdeeld over meerdere (kleine) banen. Dat zien we ook op gemeenteniveau terug. Zo staat in Middelburg 1 vte in de creatieve sector voor 1,46 banen. Opvallend in de gemeente Vlissingen: daar staat in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed 1 vte voor 3 banen. In de kleinere Zeeuwse gemeenten, zoals Noord-Beveland, Kapelle en Veere, is de werkgelegenheid in de creatieve sector relatief laag.

Figuur 23 Aantal banen per gemeente, 2022. Bron: CBS Microdata

Aantal zelfstandigen

In deze paragraaf focussen we ons op de 'zelfstandig ondernemer' – dit zijn zowel zelfstandigen zonder personeel als met personeel. Er zijn in Nederland in 2022 153.600 zelfstandig ondernemers actief in de creatieve sector, waarvan 45 procent in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed. Landelijk stijgt het aantal zelfstandigen de afgelopen jaren: in 2017 waren er namelijk nog maar 132.710 zelfstandig ondernemers actief. Ook tijdens de coronapandemie is het aantal zelfstandig ondernemers blijven stijgen (2,2 procent), in tegenstelling tot de daling in aantal banen.

In Zeeland zijn in 2022 1.770 zelfstandig ondernemers actief in de creatieve sector. Hiermee staat Zeeland op de laatste plek, vergeleken met andere provincies (per 100.000 inwoners zijn dat 457 zelfstandig ondernemers, landelijk is dat 874). Binnen de subsector Kunsten en cultureel erfgoed gaat het in Zeeland om 730 zelfstandig ondernemers, wat neerkomt op 188 ondernemers per 100.000 inwoners in 2022. Ook hiermee staat Zeeland op de laatste plek vergeleken met andere provincies. In heel Nederland zijn er 392 zelfstandig ondernemers per 100.000 inwoners werkzaam in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed.

Zelfstandig ondernemers zonder personeel (zzp'ers) in de creatieve sector vormen in Zeeland 93 procent van het totaal van de zelfstandig ondernemers. Vanwege deze grootte besteden we extra aandacht aan deze groep. Er zijn in Zeeland in 2022 1.640 zzp'ers actief in de creatieve sector, waarvan er 690 actief zijn in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed. In lijn met de landelijke trends, is het aantal zzp'ers in de creatieve sector gestegen. Het aantal Zeeuwse zzp'ers in de creatieve sector ligt in 2022 24 procent hoger dan in 2017. Ook het aantal zzp'ers in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed is gestegen: van 530 in 2017, naar 690 in 2022 – dit is een stijging van 29 procent.

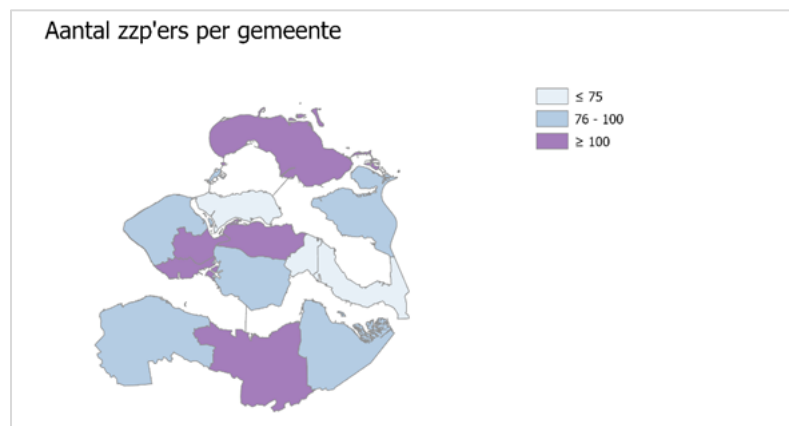
Middelburg en Noord-Beveland meeste zzp'ers in Zeeland

In absolute zin is het aantal zzp'ers in de creatieve sector het hoogst in de gemeente Middelburg met 300 zzp'ers. Gevolgd door Schouwen-Duiveland (210 zzp'ers), Goes (180 zzp'ers) en Vlissingen (170 zzp'ers). Een vergelijkbaar beeld is zichtbaar bij de zzp'ers in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed. Dit aantal ligt het hoogst in Middelburg (150), gevolgd door Schouwen-Duiveland, Goes en Vlissingen (allen 80).

Wanneer we kijken naar het aantal zzp'ers per 1.000 inwoners – ligt dit aantal het hoogst in de gemeente Noord-Beveland (6,8 zzp'ers per 1.000

inwoners). Ook de meer stedelijke gemeenten, zoals Vlissingen en Schouwen-Duiveland hebben een relatief hoog aantal zzp'ers per 1.000 inwoners (6,1) in vergelijking met andere Zeeuwse gemeenten.

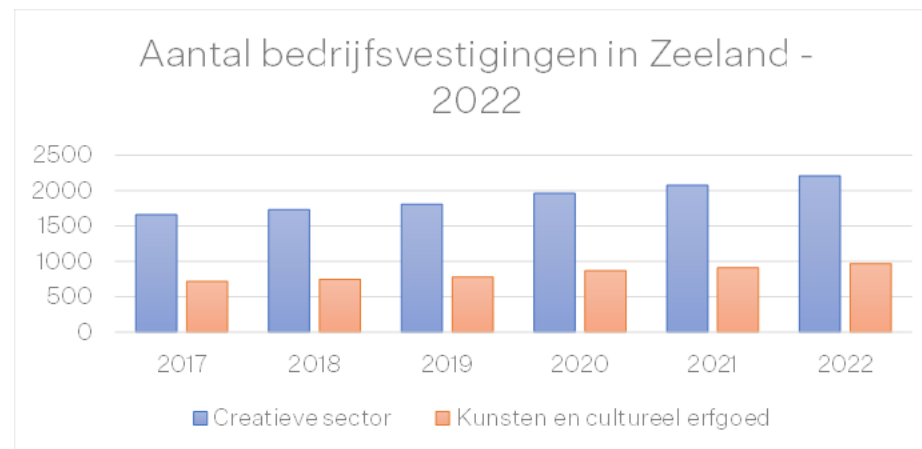
Figuur 24. Aantal ZZP'ers per gemeente, 2022. Bron: CBS Microdata

Bedrijfsvestigingen

Bedrijven bestaan vaak uit meerdere vestigingen, die niet altijd gevestigd zijn in dezelfde gemeente of provincie. Denk aan bioscoopketens, die vaak in meerdere steden door heel Nederland vestigingen hebben. We focussen ons in dit onderzoek op het niveau van bedrijfsvestigingen, naar de landelijke en Zeeuwse bedrijvigheid en zoomen verder in op de Zeeuwse gemeenten.

Figuur 25. Aantal bedrijfsvestigingen in Zeeland, 2022. Bron: CBS Microdata

Stijging aantal bedrijfsvestigingen

Zowel in heel Nederland als in Zeeland zien we een flinke stijging in het aantal bedrijfsvestigingen in de creatieve sector. Ten opzichte van 2017 is het aantal bedrijfsvestigingen in 2022 met ruim 25 procent gestegen in Nederland. In Zeeland vond zelfs een stijging van 33 procent plaats.

In 2022 zijn er 195.630 bedrijfsvestigingen in de creatieve sector in Nederland – dit is 11 procent van het totaal aantal bedrijfsvestigingen. In Zeeland is dit aantal lager, de 2200 bedrijfsvestigingen in de creatieve sector beslaan 6 procent van het totaal aantal bedrijfsvestigingen in de provincie. Hoewel de coronapandemie impact heeft gehad op de creatieve sector, zoals de culturele instellingen en makers zelf aangeven in het verdiepende hoofdstuk 4, is dit echter niet direct terug te zien in de cijfers rondom het aantal bedrijfsvestigingen. De stijgende lijn blijft doorzetten tussen 2017 en 2019 met 8 procent, tussen 2019 en 2020 met 9 procent en tussen 2020 en 2022 met 13 procent.

Er zijn in 2022 per 100.000 inwoners 570 bedrijfsvestigingen in de Zeeuwse creatieve sector, en 250 bedrijfsvestigingen in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed. Dit zet Zeeland op de twaalfde plaats van alle provincies. Landelijk ligt het aantal een stuk hoger met 1.112 bedrijfsvestigingen per 100.000 inwoners, en 498 per 100.000 inwoners in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed.

Meeste bedrijfsvestigingen in Middelburg en Noord-Beveland

Het aantal bedrijfsvestigingen in de Zeeuwse creatieve sector ligt in 2022 het hoogst in de gemeente Middelburg – hier zijn 400 bedrijfsvestigingen, waarvan 210 in de subsector Kunsten en cultureel erfgoed. Ook de gemeenten Goes, Vlissingen en Terneuzen hebben meer dan 200 bedrijfsvestigingen in de creatieve sector. Wanneer we het aantal bedrijfsvestigingen afzetten tegen het inwonertal van de gemeenten, valt de gemeente Noord-Beveland op. Noord-Beveland heeft relatief gezien veel bedrijfsvestigingen in de creatieve sector (70), wat neerkomt op 8,6 bedrijfsvestigingen per 1.000 inwoners. De subsector Kunsten en cultureel erfgoed laat een vergelijkbaar beeld zien als de totale creatieve sector, waarbij ook in Middelburg het meeste aantal vestigingen zijn.

Samenvatting

Hoewel de werkgelegenheid en bedrijvigheid in de Zeeuwse en landelijke creatieve sector tijdens de coronapandemie een daling kende, zijn beide nu weer stijgend. Zowel het aantal banen als bedrijfsvestigingen en zzp'ers nemen sinds 2022 toe. Goed om op te merken is dat waar na 2019 het aantal banen in de creatieve sector daalde, het aantal zelfstandigen bleef stijgen (zowel landelijk als in Zeeland).

Vergeleken met andere provincies heeft Zeeland het laagste aantal zelfstandigen en bedrijfsvestigingen in de creatieve sector. Er wordt landelijk veel parttime gewerkt binnen de creatieve sector, maar in Zeeland gebeurt dit nog vaker. In Middelburg, Goes en Vlissingen zijn de meeste creatieve banen te vinden. Middelburg is ook de gemeente met de meeste zzp'ers in de creatieve sector. Gemiddeld gezien zijn het vaker vrouwen en ouderen die creatieve functies vervullen, zowel landelijk als in Zeeland.

Het aantal bedrijfsvestigingen stijgt, in Zeeland nog sterker dan landelijk. Binnen de subsector Kunsten en cultureel erfgoed heeft Zeeland het laagste aantal bedrijfsvestigingen per 100.000 inwoners, in vergelijking met de andere provincies. De gemeente Middelburg heeft in absolute zin de meeste bedrijfsvestigingen van alle gemeenten, omgerekend per 1.000 inwoners is dat Noord-Beveland.

4. VERDIEPING: CULTURELE ORGANISATIES EN MAKERS

De samenleving heeft in de afgelopen jaren diverse maatschappelijke crises doorgemaakt, die ook hun weerslag hebben op de culturele sector. Denk aan de coronacrisis, maar ook aan de inflatie, het tekort aan personeel en het gebrek aan ruimte. Via een vragenlijst hebben we Zeeuwse culturele organisaties, kunstenaars en makers gevraagd hoe het op dit moment gaat. Zo vragen we naar de algemene situatie van de organisatie of maker, welke eventuele problemen zij ervaren en welke maatregelen ze hiertegen genomen hebben. Ook vragen we naar hun financiële situatie, samenwerkingen, kansen, toekomstperspectief en behoeften. In dit hoofdstuk wordt een samenvatting beschreven van de belangrijkste resultaten.

119 culturele organisaties en 64 makers

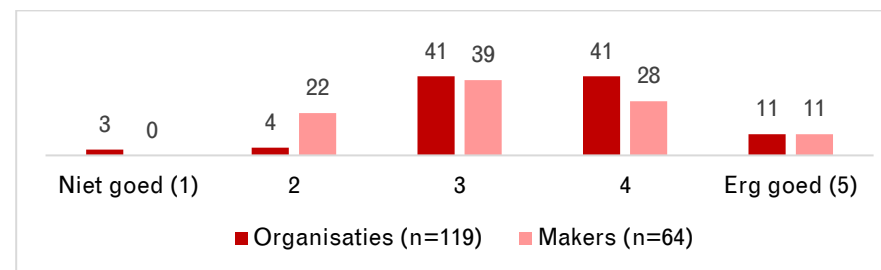
De vragenlijst is in april 2024 ingevuld door 119 culturele organisaties en 64 culturele makers. De organisaties bestrijken verschillende typen instellingen, waarbij musea (29%), festivals (10%) en muziekpodia (9%) het sterkst zijn vertegenwoordigd. De makers typeerden zich het vaakst als werkzaam in de beeldende kunst (32%), amateurkunst en cultuureducatie (12%), podiumkunsten (10%) en vormgeving en mode (10%).

Mate van tevredenheid

De organisaties en makers hebben aangegeven hoe goed het gaat op dit moment, op een schaal van 1 tot 5. Met de helft van de organisaties gaat het over het algemeen op dit moment (erg) goed (52%). Zij geven aan tevreden te zijn met hun bereik, aanbod en financiën. Met 7% van de organisaties gaat het niet goed (schaal 1 en 2), zij benoemen financiële

uitdagingen en gebrek aan ruimte als redenen hiervoor. Makers geven gemiddeld vaker aan dat het minder goed gaat, in vergelijking met instellingen. Het grootste deel van de makers geeft aan dat het (erg) goed (39%) of gemiddeld gaat (39%), maar één op de vijf makers vindt dat het niet goed gaat op dit moment (22%). De ervaringen van deze groepen verschillen. Zo ervaren de makers waarmee het minder goed gaat minder vraag, minder belangstelling en moeite om financiering te krijgen. Makers die op dit moment tevreden zijn, geven juist aan dat zij genoeg draagvlak voor hun werk ervaren en genoeg opdrachten krijgen.

Figuur 26. Hoe gaat het over het algemeen met uw organisatie of praktijk, op dit moment? (%)

Financiering en nieuw publiek

Zowel organisaties als makers ervaren problemen met het vinden van financiering (beide 55%) en nieuw publiek (38% voor organisaties, 46% voor makers). Daarbij vinden organisaties het lastig om gekwalificeerd personeel te vinden (45%). Een derde van de organisaties draagt zelf problemen aan waar ze last van hebben; moeite met het vinden van vrijwilligers, de bereidheid en mogelijkheid van het publiek om te reizen naar het aanbod, concurrentie, stijging van de kosten en inrichting van subsidies. Makers geven aan dat zij moeilijk nieuwe ruimtes vinden (46%), te weinig opdrachten (38%) en publiek (37%) hebben. Zij geven hierbij aan dat een gebrek aan financiële middelen zorgt voor minder mogelijkheden tot ontwikkeling. De makers met problemen ervaren ook

dat er te weinig aandacht is voor cultuur vanuit de inwoners, onderwijs, overheid en politiek.

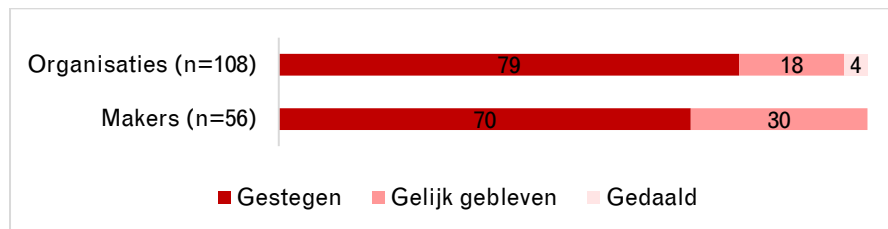
Hogere kosten, minder financiering en dalende omzet

De redenen voor het gebrek aan financiële middelen komen overeen tussen de organisaties en makers. Ze benoemen beiden hogere kosten, minder financiering en verminderde omzet. De voorspelling van de financiële gezondheid op langere termijn verschilt wél per groep. Zo heeft een derde van de culturele organisaties financiële problemen of voorziet deze in de toekomst: 10% dit jaar en 25% in de komende jaren. Bij makers is dit aanzienlijk lager: 6% dit jaar en 5% voorziet dit in de komende jaren. Bij organisaties leeft de grootste zorg rondom het gebrek aan structurele financiering, makers maken zich het meeste zorgen om het wegvallen van opdrachten.

Inkoop van goederen, diensten en energie

Bij veel culturele organisaties (79%) en makers (70%) zijn de totale kostenposten gestegen. Bij de organisaties zijn inkoop van goederen en diensten (95%), energiekosten (93%) en inhuur van artiesten en gezelschappen (95%) (sterk) gestegen. Bij makers zijn de grootste kostenposten: inkoop goederen en diensten (90%), verzekering of belasting (74%) en energiekosten (73%).

Figuur 27. Zijn de totale kosten in 2023 gestegen, gelijk gebleven of gedaald, ten opzichte van 2022? (%)

Impact op mentale gezondheid

Gevraagd naar de effecten van de eerder benoemde problemen, geeft ruim een derde van de makers aan dat zij een negatieve impact ervaren op hun (mentale) gezondheid (36%). Eén op de tien culturele organisaties geeft aan dat de problemen een negatieve invloed hebben op de gezondheid van hun personeel.

Energiebesparing, prijsverhoging en kostenverlaging

Om de huidige problemen het hoofd te bieden, zet bijna een derde van organisaties (34%) en makers (31%) energiebesparende maatregelen in. Ook hebben beiden de prijzen van hun aanbod verhoogd (31% van de organisaties, 20% van de makers) en de operationele kosten verlaagd (24% van de organisaties, 16% van de makers). Een andere manier van omgaan met de veranderingen, is om werk binnen andere disciplines op te pakken. Dit gebeurt niet heel veel, maar vaker bij makers (16%) dan bij organisaties (6%). Ook is een deel van de makers gaan werken buiten de eigen sector (21%).

Steun bij anderen en nieuwe samenwerkingen

Culturele organisaties (60%) hebben vaker hulp of steun bij anderen gezocht, dan makers (29%) en zoeken dit ook op andere plekken. Zo nemen instellingen het meest contact op met de gemeente (54%), collega-instellingen (31%), Rijksoverheid (11%) of brancheverenigingen (10%). Makers zoeken juist eerder ondersteuning bij collega-makers (72%), culturele instellingen (44%), familie en vrienden (44%) of brancheverenigingen (33%). Naast het zoeken van steun, is meer dan de helft van zowel organisaties (56%) als makers (63%) het afgelopen jaar vaak nieuwe samenwerkingen aangegaan. Organisaties doen dit voornamelijk met onderwijsinstellingen, verenigingen en maatschappelijke organisaties, terwijl makers voornamelijk samenwerkingen aangaan met collega-kunstenaars, culturele instellingen, verenigingen en overheden.

Nieuwe manieren van denken en samenwerken

Naast de ervaren problemen zien zowel organisaties (42%) als makers (37%) ook positieve effecten of kansen door maatschappelijke veranderingen. Beide groepen geven aan dat crises leiden tot nieuwe manieren van denken en het zoeken naar nieuwe wegen. Zo zijn ze hierdoor nieuwe samenwerkingen aangegaan en hebben nieuw aanbod ontwikkeld. Organisaties geven aan ander publiek te hebben aangeboord en makers maken melding zichzelf te hebben ontwikkeld. De instellingen en organisaties die deze positieve ervaringen hebben, zijn eerder geneigd een toename te zien van het belang van cultuur en de bewustwording hieromtrent.

Toekomststrategieën

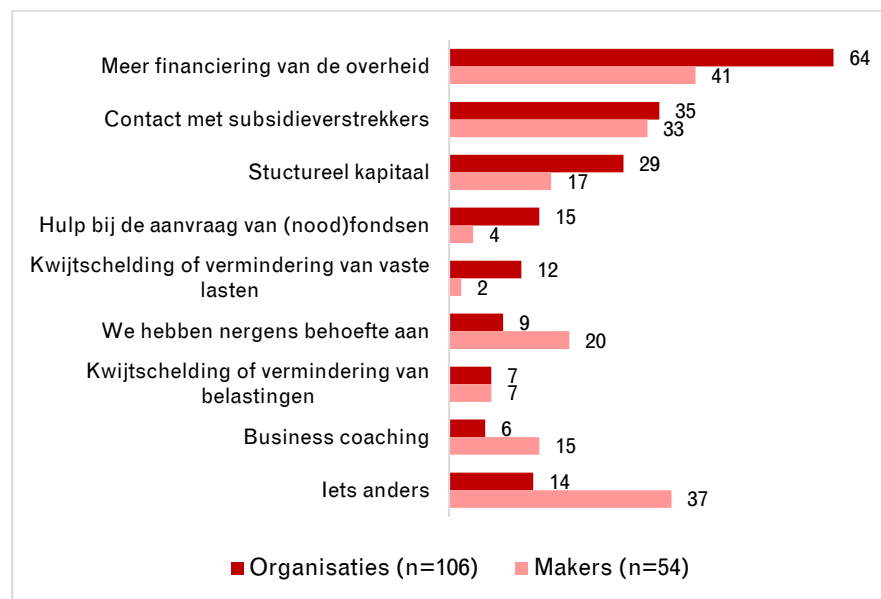
Aan de organisaties en makers zijn vier scenario's voorgelegd en gevraagd welke het best de eigen situatie omschrijft: overbruggen (niet aanpassen, verwachte problemen zijn laag), overleven (met minder hetzelfde doen), aanpassen (verandering is nodig) of transformeren (grote organisatieverandering nodig). Van de organisaties past het grootste deel zich aan (51%), gevolgd door overleven (22%) en overbruggen (20%). De makers verdelen zich ongeveer gelijk over deze drie scenario's: aanpassen (34%), overleven (32%) en overbruggen (30%). Zowel organisaties (7%) als makers (4%) achten de kans tot complete transformatie laag.

Behoefte aan meer financiering en contact

Zowel culturele organisaties (61%) als makers (41%) hebben behoefte aan meer financiering van de overheid. Ook heeft een derde van zowel organisaties (35%) als makers (33%) behoefte aan contact met subsidieverstrekking. Verder valt op dat organisaties vaker behoefte hebben aan praktische hulp bij het aanvragen van fondsen (15%) en makers vaker aan business coaching (15%). Ook heeft een vijfde van de

organisatie nergens behoefte aan. Meer dan een derde van de makers (37%) heeft juist aan andere dingen behoefte: meer waardering van kunst en cultuur in het beleid, een centraal loket voor makers, meer opdrachten en een werklocatie.

Figuur 28. Aan de hand van de eerder genoemde problemen, heeft mijn organisatie behoefte aan: (meerdere antwoorden mogelijk, %)

Samenvatting

Dit verdiepende deelonderzoek biedt culturele instellingen en makers de mogelijkheid om aan te geven hoe het met hen op dit moment is gesteld. In de resultaten vallen overeenkomsten tussen organisaties en makers op. Zo krijgen beide groepen te maken met soortgelijke problemen en oorzaken, zoals het vinden van financiering, nieuw publiek en stijgende kosten. Ook ondernemen ze dezelfde maatregelen om dit tegen te gaan, zoals kostenvermindering en prijsverhoging. Toch zijn er ook verschillen zichtbaar. Over het algemeen zijn organisaties vaker tevreden met hun situatie dan makers, terwijl daar de kosten vaker zijn gestegen en zij in de komende jaren vaker financiële problemen voorzien. Beide groepen zoeken ondersteuning en samenwerking, maar makers doen dit vooral binnen de eigen kring en met collega's, terwijl organisaties vaker bij andere instellingen en de overheid te rade gaan. Ook geven makers een belangrijk signaal af: de ervaren problemen drukken negatief op hun mentale gezondheid. Ten slotte zien organisaties en makers ook positieve kanten, zoals het vernieuwen van samenwerking, aanbod en bedrijfsvoering. Het valt op dat organisaties en makers die hun positie positief beoordelen, vaker het idee hebben dat er meer draagvlak en waardering voor cultuur in de samenleving leeft.

SLOTBESCHOUWING

Met de Cultuurmonitor Zeeland bieden we relevante inzichten voor overheden, het culturele veld, kunstonderwijsinstellingen en belangenorganisaties. Zo kan de Cultuurmonitor Zeeland toekomstige beleidsvorming inhoudelijk ondersteunen. Er is een beeld geschetst van de culturele ontwikkeling in Zeeland, op dit moment en door de tijd, vergeleken met ontwikkelingen in andere provincies en binnen Zeeuwse gemeenten, en gezien vanuit de maatschappelijke en economische betekenis van kunst en cultuur. In deze slotbeschouwing delen we per onderdeel de belangrijkste conclusies en inzichten.

1. Culturele benchmark

Ondanks dat Zeeland de kleinste provincie is op basis van bevolkingsaantal, heeft het veel kunst- en historische instellingen. Maar het aanbod in deze instellingen (denk aan podiumkunsten, filmtheaters en activiteiten in bibliotheken) is relatief beperkt. De afstand tot cultuurlocaties kan hierbij een rol spelen. Minder cultuurlocaties zou de afstand nóg verder vergroten en mogelijk het bereik hierdoor verkleinen (zoals ook uit de cultuurpeiling (3) bleek bij vragen over mobiliteit en reisbereidheid).

Kwetsbare infrastructuur

Bij landelijke vergelijkingen blijkt overigens dat kleinere provincies – zoals Zeeland – vaak een hoog aantal culturele voorzieningen per inwoner hebben. Hoewel het aanbod niet altijd groot is, valt de balans per capita toch positief uit vanwege de kleinere omvang. Dit suggereert dat zowel grote als kleine provincies een basisniveau aan culturele voorzieningen nastreven. Ook in Zeeland zien we dat elke gemeente ten

minste een museum, bioscoop, schouwburg of muzieklocatie wil bieden. Bibliotheken zijn op gemeenteniveau wettelijk verplicht. Veel maar relatief kleine locaties brengen ook mogelijke risico's met zich mee: er is niet altijd ruimte (zowel financieel als in arbeid) om te investeren in de professionaliteit. Dit signaal geven ook de makers binnen het verdiepende onderdeel: door gebrek aan financiële middelen ervaren zij minder tijd en ruimte om te ontwikkelen (6). Daarnaast laten ook in de jaarrekeningen van de culturele instellingen (5) zien dat de gestegen kosten binnen de culturele sector minder goed te dragen zijn voor relatief kleinere instellingen.

Bezoek en beoefening

Er zijn relatief veel Zeeuwen die actief, in hun vrije tijd, aan beeldende kunst doen en dat aantal stijgt in de laatste twee jaar (net als landelijk). In Zeeland wordt relatief weinig aan amateurtheater of aan dans gedaan, maar juist wel veel aan lezen en aan muziek. Het aantal muziekverenigingen is relatief hoog.

In Zeeland ontvangen musea veel bezoekers, vooral van buitenlanders, waardoor de provincie na Noord-Holland op de tweede plaats staat wat betreft buitenlandse museumbezoekers. Echter, het museumbezoek in Zeeland blijft nog onder het niveau van vóór de coronacrisis. Mogelijk zien we hier ook nog de effecten van toerisme in. Bezoeken aan bioscopen, bibliotheken en podiumkunstvoorstellingen in Zeeland blijven achter bij de landelijke trends. Het aantal uitleningen in Zeeuwse bibliotheken is ook lager, hoewel het aantal leden, vooral onder jongeren, hoog is.

Inzichten:

- De hoeveelheid locaties om cultuur te bezoeken is hoog in Zeeland en sterk verspreid over de provincie;

- Een goede spreiding van het aanbod blijft een aandachtspunt, zodat de afstanden tot dat aanbod beperkt blijven en een goede bereikbaarheid geborgd is;
- De relatief vele maar kleine culturele locaties zorgen voor een hogere bereikbaarheid, maar zijn ook minder wendbaar bij (financiële) veranderingen en hebben minder capaciteit voor ontwikkeling en investering in professionaliteit;
- Ondanks het hoge aantal buitenlandse museumbezoekers, zijn bezoekersaantallen bij musea nog onder het niveau van vóór de coronacrisis;

2. Cultuurlocaties

De meerderheid van de 230 geïdentificeerde Zeeuwse cultuurlocaties ontvangt geen subsidie.⁴⁵ De meest voorkomende cultuurlocaties zijn plekken voor de beeldende kunst (publiek toegankelijke ateliers met openingstijden en galleries), die voornamelijk niet-gesubsidieerd zijn. Musea en bibliotheken zijn cultuurlocaties die over de gehele linie bijna altijd een subsidierelatie hebben met de gemeente. Er zijn relatief weinig locaties voor muziek en podiumkunsten (in vergelijking met andere soorten plekken), evenals locaties met meerdere functies en plekken die niet specifiek in te delen zijn. Tijdens de dataverzameling werd regelmatig opgemerkt dat veel van het culturele leven zich afspeelt vanuit particulier initiatief en vanuit het verenigingsleven. Deze organisaties zijn niet meegeteld als cultuurlocatie, maar ze zijn wel belangrijk voor het culturele ecosysteem. Middelburg, Terneuzen en Sluis voeren de lijst aan van Zeeuwse gemeenten met de meeste culturele plekken. Samen met Veere zijn hier eveneens de meeste musea te vinden. Bibliotheekvestigingen zijn er relatief veel in Zeeland en dat geldt zeker

voor Terneuzen.

Zeeland heeft relatief veel (kunst)musea en expositieplekken en veel Zeeuwen doen aan beeldende kunst in hun vrije tijd (zoals ook bleek uit de culturele benchmark). In het overzicht van cultuurlocaties in Zeeland vallen opnieuw de plekken voor beeldende kunst op, net als musea/expositieplekken. Het lijkt erop dat de beeldende kunsten karakteristiek zijn voor de Zeeuwse cultuursector, zowel in de professionele als de amateurkunstvariant.

Inzichten:

- De meeste gevonden cultuurlocaties online ontvangen vaker geen subsidie dan wel;
- Middelburg, Terneuzen en Sluis zijn de gemeenten met de meeste cultuurlocaties;
- Er zijn relatief weinig locaties voor muziek en podiumkunsten, maar wel veel plekken voor beeldende kunst. De liefde voor de beeldende kunst vinden we ook terug in het vrijetijdsverdrijf van Zeeuwen: zij beoefenen vaak beeldende kunst.

3. Cultuurpeiling

Onder de Zeeuwen is veel waardering voor het Zeeuwse erfgoed en de Zeeuwse geschiedenis. Er is een sterke link met de eigen identiteit en tradities. Erfgoed wordt meer van belang gezien voor de Zeeuwse samenleving en de Zeeuwen zelf, dan kunst en cultuur. Dit is ook het domein waar de meeste vrijwilligers actief zijn.

Bezoekers van kunst en cultuur doen dat voor hun plezier en ontspanning, maar ook voor het sociale contact. Niet-bezoekers hebben

⁴⁵ In 11 van de 12 Zeeuwse gemeenten. Schouwen-Duiveland ontbreekt.

geen interesse of menen dat de prijs te hoog is. Er wordt veel naar popconcerten, musea en bioscopen gegaan. Als inwoners van Zeeland zelf cultuur beoefenen, doen ze dat door te gamen, tekenen, schilderen en zingen.

De kwaliteit, de hoeveelheid en de diversiteit van het Zeeuwse cultuuraanbod wordt gewaardeerd met een voldoende, tussen de 6,4 en 7,0. Ontmoeting, saamhorigheid, onderlinge betrokkenheid en welzijn van mensen worden gezien als belangrijke waarden van kunst en cultuur.

Verder dan tien kilometer willen inwoners niet reizen voor een workshop, bibliotheek of culturele vereniging. De helft van de Zeeuwen vindt dat cultuurbezoek met het openbaar vervoer onbereikbaar is.

Kijken naar achtergronden

Jongeren, mensen met maximaal een vmbo-opleiding en niet-stedelingen hechten minder waarde aan kunst en cultuur. Waardering van en deelname aan cultuur zijn, in zowel Zeeland als daarbuiten, sterk afhankelijk van levensfase en opleidingsniveau.³ Dat wil zeggen dat naarmate de leeftijd stijgt (en de levensfase verandert) en het opleidingsniveau stijgt, de waardering van en deelname aan kunst en cultuur stijgen. Ook blijken inwoners in meer stedelijke gebieden meer waarde te hechten aan kunst en cultuur, in vergelijking met minder stedelijke gebieden. Dit wordt mogelijk verklaard door het hogere aandeel hoogopgeleiden in steden.

Jong en oud

Er zijn duidelijke verschillen in cultuurbezoek en beoefening tussen jonge en oudere Zeeuwen. Zo gaan jongeren vaker naar musicals, dancefeesten en bioscopen, terwijl ouderen vaker naar theater, opera en musea gaan. Het blijkt dat de prijs van een culturele voorziening voor jongeren een grotere rol speelt. Ze beoefenen ook vaker cultuur, vooral

met digitale aspecten, maar zijn minder te vinden in buurthuis, podia en zorgcentra. Ouderen volgen weer vaker lessen, webinars en cursussen online. Het grootste verschil tussen jong en oud zien we echter rondom de mate waarin cultuur beoefend wordt in groepsverband – waar ouderen veelal in formele of informele groepen cultuur beoefenen, beoefent een grote meerderheid van de jongeren hun culturele activiteiten individueel.

Opleiding

Zeeuwen met maximaal een vmbo-opleiding vinden kunst, cultuur en erfgoed minder van belang voor zichzelf en de samenleving. Bezoek aan alle verschillende vormen van culturele activiteiten is ook minder populair onder deze groepen. De redenen om cultuur te bezoeken verschillen ook; hbo- en wo-opgeleiden bezoeken vaker voor plezier of ontspanning, terwijl middelbaar opgeleiden dit vaker doen omdat het gratis was. Zeeuwen met een hbo- of wo-achtergrond zijn juist positiever over de prijs van het cultuuraanbod en volgen vaker lessen. Opvallend is dat Zeeuwen met een opleiding tot en met vmbo vaker kerken en andere plekken voor hun cultuurbeoefening gebruiken en minder vaak een café of eigen woonruimte.

Inwoners van stedelijke en niet-stedelijke gebieden

Inwoners van de niet-stedelijke gebieden van Zeeland zijn er minder van overtuigd dat kunst, cultuur en erfgoed belangrijk is voor henzelf en de samenleving. Stedelingen bezoeken vaker popmuziek en cabaret en beoefenen vaker cabaret dan niet-stedelingen. Stedelingen volgen ook vaker lessen, webinars en cursussen online. Daarnaast zien we dat bereikbaarheid hoger gewaardeerd wordt door inwoners van steden. Vooral de bereikbaarheid van het openbaar vervoer blijkt een belangrijk aspect, waarbij niet-stedelijke Zeeuwen aanzienlijk minder tevreden zijn.

Oosterschelderegio, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen

Tot slot zien we ook verschillen tussen de drie Zeeuwse regio's die wij in dit onderzoek onderscheiden. Zo blijken inwoners van Zeeuws-Vlaanderen meer vrijwilligerswerk voor culturele initiatieven te doen, maar geven zij vaker aan dat zij geen geld hadden om aan cultuur deel te nemen, en zijn zij minder bestedingsbereid. Inwoners van Walcheren bezoeken over het algemeen meer culturele activiteiten dan anderen, en er zijn verschillen in voorkeuren tussen regio's. In de Oosterschelderegio combineren mensen het vaakst hun cultuurbezoek met een andere culturele activiteit, al lijken inwoners hier in het algemeen wat minder actief op cultureel gebied. De grootste verschillen zien we in de waardering van het cultuuraanbod in totaal, en in de beoordeling van de bereikbaarheid in het bijzonder. Inwoners van Walcheren zijn beduidend positiever over deze aspecten, zowel inhoudelijk over het cultuuraanbod als over zaken zoals bereikbaarheid. Met name inwoners van Zeeuws-Vlaanderen zijn minder tevreden over de verschillende aspecten van het cultuuraanbod, en de meerderheid van hen ziet het openbaar vervoer als ontoereikend om hun gewenste culturele activiteiten te bereiken.

Inzichten cultuurpeiling:

- De waardering van cultuur in Zeeland in totaal is een (bescheiden) voldoende (rapportcijfer 6,8). Bereikbaarheid en prijs worden het laagst beoordeeld. Deze twee zijn hiermee belangrijke aandachtspunten voor de waardering;
- Zeeuwen zien de waarde van cultuur in ontmoeting, saamhorigheid, betrokkenheid en welzijn van inwoners;
- Meer dan de helft van de Zeeuwen is ontevreden over de bereikbaarheid van openbaar vervoer. Inwoners uit niet-stedelijke gebieden zijn hier nóg minder tevreden over en maken bovendien minder gebruik van culturele voorzieningen.

- Investeren in openbaar vervoer en een breed gespreid aanbod biedt mogelijkheden voor aantrekken van deze doelgroepen;
- Een gevarieerd cultuuraanbod is nodig om de verschillende inwoners te voorzien in hun eigen behoeften;
 - Jongeren en vmbo-opgeleiden waarderen het cultuuraanbod lager en bezoeken culturele activiteiten minder. Door te investeren in programmering die past bij hun specifieke wensen, worden mogelijk niet bereikte groepen aangeboord. Zo zijn prijs en cultuurprogramma belangrijke factoren voor jongeren en vmbo-opgeleiden;
 - De resultaten vergen een verdieping van de relatie tussen de bereikbaarheid c.q. nabijheid van het cultuuraanbod, het soort aanbod dat wordt gewenst en factoren als prijs: wat wil men precies tegen welke prijs in de nabijheid hebben of mag juist verder weg zijn? Antwoorden op deze vraag maakt het mogelijk beleidsmatig iets te doen met de roep om goed bereikbaar, toegankelijk en gunstig geprijsd aanbod;
 - Mogelijk zijn er ook meer drempels dan de fysieke nabijheidsdrempel. Te denken valt aan sociale drempelvrees en/of onbekendheid met het aanbod en/of de instellingen die het aanbod bieden,

4. Werkgelegenheid en bedrijvigheid

Tijdens de coronapandemie daalde het aantal banen in de Zeeuwse culturele sector, maar sinds 2021 is er weer een groei. Zo stijgt het aantal banen en bedrijfsvestigingen van 2017 tot 2022, zelfs hoger dan het landelijk gemiddelde. In Middelburg, Goes en Vlissingen zijn de meeste banen in de creatieve sector. Het aantal zzp'ers en bedrijfsvestigingen stijgt sinds 2017, zowel landelijk als in Zeeland. In Middelburg zijn de meeste bedrijfsvestigingen in absolute zin, terwijl Noord-Beveland de meeste vestigingen heeft omgerekend per 1.000 inwoners.

In Nederland waren er in 2022 veel parttime banen binnen de culturele sector. In Zeeland was dit aantal nog hoger dan het landelijk gemiddelde. Ook is het aantal uren per baan gemiddeld lager in Zeeland dan het landelijk gemiddelde. De banen worden landelijk gemiddeld vaker vervuld door vrouwen en werknemers tussen de 55 en 65 jaar. Ook deze groepen zijn in Zeeland vaker vertegenwoordigd in de sector dan landelijk gezien.⁴⁶

Inzichten werkgelegenheid:

- Na een daling van werkgelegenheid tijdens de coronapandemie groeit de werkgelegenheid weer, in aantallen banen, bedrijfsvestigingen en zzp'ers;
- Een aantal landelijke trends is sterker in Zeeland dan gemiddeld. Zo zijn er nog meer part-time banen, met minder uren en worden deze vaker vervuld door vrouwen en 55+'ers. Ook is er een sterkere groei in het aantal banen en bedrijfsvestigingen. Meer kleine banen maakt de Zeeuwse culturele sector kwetsbaarder vergeleken met andere provincies;
- Eerder zagen we al dat er veel kleine culturele instellingen het vele culturele aanbod verzorgen. Die instellingen worden draaiend gehouden door mensen met kleine betaalde banen en vaak ook vele (oudere) vrijwilligers.

5. Culturele atlas – jaarrekeningen culturele instellingen

Voor de jaren 2021 en 2022 hebben we cijfers over inkomsten, subsidies en lasten van 77 culturele instellingen uit 11 gemeenten in Zeeland.

Inkomsten

De 77 instellingen hebben samen in 2021 11,2 en in 2022 15,4 miljoen euro eigen inkomsten, vooral uit publieksinkomsten (entreegelden, lidmaatschapsgelden, etc.). Centra voor de kunsten, festivals en musea hebben veel eigen inkomsten, terwijl visuele kunsten, poppodia en instellingen op het gebied van film/av/media weinig eigen inkomsten hebben. Een hoog aandeel publieksinkomsten hebben de festivals, de poppodia en de overige podia zoals theaters.

Subsidies

In 2021 hebben de instellingen samen 31 miljoen euro aan subsidie ontvangen. In 2022 is dat bijna 32 miljoen euro. De subsidies komen vooral van de gemeenten en de provincie Zeeland. Het grootste aandeel gaat naar centra voor de kunsten, bibliotheken en musea. Film/av/media, de poppodia en festivals krijgen relatief weinig subsidie. Middelburgse instellingen het grootste deel van de subsidies, gevolgd door Goes en Terneuzen.

Lasten

De totale lasten van de culturele instellingen stegen van 38,9 miljoen euro in 2021 naar 43,5 miljoen euro in 2022, vooral bij festivals en visuele kunsten stegen de kosten flink. Personeelslasten waren het hoogst bij centra voor de kunsten en bibliotheken, en het laagst bij festivals.

⁴⁶ Uit de respons onder culturele instellingen en makers (H4) blijkt dat een groot deel van de sector volledig draait op vrijwilligers. De inzichten over de werkgelegenheid binnen deze paragraaf richt zich alleen op het betaald aantal banen en levert dus een specifiek perspectief op de culturele sector.

Rato inkomsten/subsidies

Het aandeel eigen inkomsten ten opzichte van subsidies steeg van 36 procent naar 49 procent in 2022, waarbij festivals het meest zelfvoorzienend zijn geworden. Poppodia en podiumkunsten zagen ook een aanzienlijke toename in dit aandeel, terwijl het bij visuele kunsten, musea en bibliotheken gelijk bleef.

Inzichten culturele atlas

- De culturele atlas geeft een eerste inzicht in welke (recente) ontwikkelingen er zijn in inkomsten, subsidies en lasten van verschillende soorten culturele instellingen. Het is belangrijk dit onderdeel te herhalen. Op basis van de twee jaar die nu in de atlas zitten (2021 en 2022), kunnen we nog geen trends vaststellen.
- Aandeel van sponsoring en private fondsen in de eigen inkomsten is laag. Ook komt er weinig subsidiegeld van buiten Zeeland (van Rijk of landelijke cultuurfondsen). Dat zijn mogelijk de twee knoppen om aan te draaien: inzet op meer sponsoring en private middelen en op meer subsidiegeld van buiten de provincie;
- Het grote aandeel publieksinkomsten kan ook een opwaartse druk op de prijs geven. Met meer sponsor- en privaatgeld kan dit gepareerd worden;
- De hoge (en gestegen) totale lasten en lage personeelslasten bij festivals en poppodia, zeker vergeleken met centra voor de kunsten, bibliotheken en musea, zegt iets over de kwetsbaarheid van deze sectoren. Zij lijken meer te maken te hebben met gestegen kosten buiten de personele sfeer om: voor hun activiteiten, huur/energie, marketing en communicatie, etc.

6. Verdieping – Peiling onder culturele instellingen en makers

Door 119 culturele organisaties en 64 culturele makers is een verdiepende vragenlijst ingevuld in april 2024. De meeste culturele organisaties zijn tevreden met hun huidige situatie, terwijl een aanzienlijk deel van de makers aangeeft dat het minder goed gaat. Financiële uitdagingen en een gebrek aan ruimte worden genoemd als belangrijkste redenen. Zowel organisaties als makers ervaren problemen met het vinden van financiering en nieuw publiek. Ook stijgen de totale kosten, met name bij festivals en visuele kunsten, wat ook bleek uit de culturele atlas (hoofdstuk 5).

Om deze uitdagingen aan te pakken, nemen zowel organisaties als makers energiebesparende maatregelen, verhogen ze de prijzen en verlagen ze de operationele kosten. Daarnaast zoeken ze steun bij anderen en gaan ze nieuwe samenwerkingen aan. Een aanzienlijk deel van de makers geeft aan dat de ervaren problemen een negatieve impact hebben op hun mentale gezondheid.

Ondanks de problemen zien zowel organisaties als makers ook positieve effecten van maatschappelijke veranderingen. Ze passen zich aan, beginnen nieuwe samenwerkingen of veranderen het aanbod. Beide groepen hebben behoefte aan meer overheidsfinanciering en contact met subsidieverstrekkers. Organisaties vragen vaker om praktische hulp bij fondsaanvragen, terwijl makers meer behoefte hebben aan business coaching en waardering voor kunst en cultuur in het beleid.

Inzichten peiling onder instellingen en makers:

- Er is een behoefte aan ondersteuning, maar de ervaren problemen en behoeften van makers en culturele instellingen

verschillen. Dit vraagt dus om een andere aanpak en invulling van de ondersteuning.

- Beide groepen hebben wel behoefte aan meer overheidsfinanciering en contact met subsidieverstrekkers.
- Makers geven aan dat hun mentale gezondheid kwetsbaar is. Zorg voor ondersteuning van de grootste ervaren problemen zoals het verstevigen van contact of aanbieden van coaching.
- Organisaties hebben behoefte aan praktische hulp bij fondsaanvragen. Hier ligt een relatie met de beperkte schaal van de instellingen in Zeeland. Die is klein en wordt bemenst door mensen met weinig (betaalde) tijd.
- Investeer in infrastructuur. Zorg voor voldoende ruimte en faciliteiten voor culturele activiteiten, zoals ateliers, repetitieruimtes en expositieruimtes. In het onderzoeksonderdeel cultuurlocaties zagen we al dat er aan expositieruimtes waarschijnlijk geen gebrek is. De vraag is of die van het gewenste niveau zijn volgens de makers en andere instellingen. Op dit punt zou verdiepend inzicht welkom zijn.

Beeld van de Zeeuwse culturele sector

Door de verschillende onderzoeksdelen van de Cultuurmonitor Zeeland in samenhang te beschouwen komen de volgende inzichten naar voren:

- *Veel aanbod, weinig flexibiliteit:* de hoge hoeveelheid aan culturele voorzieningen zorgt voor minder wendbaarheid bij maatschappelijke veranderingen, terwijl deze hoeveelheid wel nodig is om de bereikbaarheid op peil te houden; behoud het rijke en verspreide aanbod en versterk de wendbaarheid;
- *Sterke vertegenwoordiging van beeldende kunst en (erfgoed) musea:* het grootste deel van de subsidies gaan hier naartoe, de meeste ongesubsidieerde locaties zijn voor de beeldende kunst, de meeste culturele activiteiten zijn in deze sector en veel Zeeuwen beoefenen beeldende kunst in hun vrije tijd; bedenk wat dit sterke profiel kan betekenen voor heel Zeeland
- *Diversifieer de programmering:* Zeeuwse inwoners hebben verschillende cultuurbehoeften op basis van leeftijd, opleiding en woonplek. Er moet eerst beter inzicht ontstaan in wat voor aanbod men in eigen regio, nabij, toegankelijk en betaalbaar wil hebben.
- *Gestegen lasten:* zowel uit de subsidiestromen als de geluiden vanuit de culturele instellingen en makers geven aan dat kostenposten gestegen zijn, zowel in personeel-, energie- als inkoopkosten;
- *Stimuleer alternatieve subsidiestromen:* subsidies voor culturele instellingen komen voornamelijk vanuit Zeeuwse gemeenten en de provincie, terwijl Rijkssubsidies ook aangeboord kunnen worden; dat geldt ook voor geld van sponsors en private partijen;
- *Besteed aandacht aan de mensen achter de culturele sector:* doordat de sector bestaat uit voornamelijk parttime banen, vaker met ouderen dan jongeren en makers mentale last ervaren van stijgende lasten is het van belang om te richten op een sterker, gezonder en aantrekkelijk werkklimaat;

ONDERZOEKS- VERANTWOORDING

KLANKBORDGROEP

Om de Cultuurmonitor Zeeland te voorzien van inhoudelijke reflectie en inzicht over zowel de Zeeuwse culturele praktijk als bestuur, is een klankbordgroep ingericht. Leden van de klankbordgroep, zoals voorgesteld door de Cultural Board Zeeland:

- “Uit de Cultural Board Zeeland, voor een overkoepelende blik van de provincie Zeeland en daarbuiten, met zowel bestuurlijk als inhoudelijk perspectief: Robert Vroegindeweyj (vice-voorzitter);
- Vanuit het ZCO, voor bundeling van verschillende kunst disciplines en organisaties. Met kennis van de ontwikkelingen, in de sector in Zeeland: Monique Schoonen (voorzitter), Adrienne van der Werf (hedendaagse kunsten), Marjan de Ruiter (musea), Piet Bruinooge (Zeeuws erfgoed) en Henk Schoute (podia);
- Vanuit het perspectief van (onafhankelijk) Zeeuwse Kunstenaars: Wij zijn de Zeeuwse Kunsten/Zeeuwse Kunstenkring: Iris van 't Bosch en na de eerste sessie waargenomen door Ramon de Nennie;
- Vanuit het perspectief van het verenigingsleven/ amateurkunsten: Jan Kruis (reformatorisch verenigingsleven) en Leontien Poppe (ZB/Popaaansee);
- Vanuit de sector immaterieel erfgoed (stichting Ketu Koti): Angelique Duijndam.”

De leden van de klankbordgroep zijn drie maal samengekomen: bij de totstandkoming van de onderzoeksopzet (zomer 2023), tussentijdse

resultaten (najaar 2023), afronding eerste deelonderzoeken (voorjaar 2024). Daarnaast hebben leden schriftelijke input ingeleverd (juni 2024). Wij zijn hen zeer dankbaar voor hun tijd en inzichten.

CULTURELE BENCHMARK

We hebben openbare data over cultuur verzameld voor zover die uit te splitsen zijn naar de twaalf provincies van Nederland. Hiermee komt de positie van de provincie Zeeland in vergelijking tot andere provincies in beeld. Dit deel van het onderzoek kan dan ook worden gezien als een provinciale benchmark. De aanpak sluit aan bij de werkwijze van de Regionale Cultuurmonitor van de Boekmanstichting, een monitor die voor een belangrijk deel is ontstaan vanuit de dataverzameling voor de landelijke Cultuurindex van de Boekmanstichting en de specificaties hierop voor de provinciale benchmarks zoals die in Noord-Brabant. Ook de indicatoren die verzameld zijn komen uit deze benchmark en de monitor van de Boekmanstichting. Het gaat dan met name om cijfers over het culturele aanbod (zowel soorten instellingen als soorten tentoon-/voorstellingen, maar ook nabijheid van voorzieningen), participatie (cultuurdeelname passief en actief) en geldstromen (financiering vanuit overheden en fondsen), bedrijvigheid en werkgelegenheid.

De cijfers komen uit de periode 2017–2022 en soms 2023. De data komen met name van het CBS, van andere landelijke trendonderzoeken (zoals het LISS-panel van Centerdata van de Universiteit van Tilburg) en van brancheorganisaties zoals die van poppodia en festivals, musea en bibliotheken. Ook zijn de amateurkunstdata van het LKCA uitgesplitst. Alle data zijn geordend naar provincie. Daarmee worden absolute verschillen met andere provincies inzichtelijk, bijvoorbeeld: Zeeland heeft een x-aantal bioscopen en dat is meer/minder dan andere provincies. In deze rapportage kijken we echter met name naar gewogen data, voor zover weging relevant kan worden toegepast. De weging is op

basis van bevolkingsaantallen per provincie (voor elk jaar in de periode 2017–2023). Zo ontstaat een gewogen rangorde van de provincies, bijvoorbeeld Zeeland heeft per hoofd van de bevolking x-aantal bioscopen en staat daarmee landelijk op een x-plaats tussen alle andere provincies (waarvan uiteraard ook de cijfers gewogen zijn).

Bronnenoverzicht benchmark

Cultureel kapitaal

CULTURELE INFRASTRUCTUUR

- Musea Boekmanstichting (maatwerk)
- Kunstuitleencentra CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Kunstgalerieën en expositieruimten CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Rijksmonumenten RCE Erfgoedmonitor
- Beschermde stads- en dorpsgezichten RCE Erfgoedmonitor
- Podiumkunstbedrijven, -organisaties CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Theaterzalen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Publiekscapaciteit theaterzalen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Bioscopen NVBF Jaarverslagen
- Bioscoopdoeken NVBF Jaarverslagen
- Bioscoopstoelen NVBF Jaarverslagen
- Poppodia (lid VNPF) VNPF Jaarverslagen
- Popfestivals (lid VNPF) VNPF Jaarverslagen
- Boekwinkels CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Bibliotheken (vestigingen) Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)

CULTUREEL AANBOD

- Tijdelijke tentoonstellingen in eigen museum Boekmanstichting (maatwerk)
- Totaal voorstellingen podiumkunst CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Theatervoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Muziekvoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Dansvoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Muziektheatervoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Cabaret- en kleinkunstvoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Overige voorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Activiteiten bibliotheken Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)

NABIJHEID CULTURELE VOORZIENINGEN

- Nabijheid museum CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Nabijheid podiumkunsten (exclusief festivals)
- CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Nabijheid bioscopen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Nabijheid poppodium CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Nabijheid bibliotheken CBS Statline (Opendata.cbs.nl)

Sociaal kapitaal

PASSIEVE CULTUURDEELNAME

- Museumbezoeken Boekmanstichting (maatwerk)
- Totaal bezoek voorstellingen podiumkunst CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Bezoek theatervoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Bezoek muziekvoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Bezoek dansvoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)

- Bezoek muziektheatervoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Bezoek cabaret- en kleinkunstvoorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Bezoek overige voorstellingen CBS Statline (Opendata.cbs.nl)
- Bioscoopbezoeken NVBF Jaarverslagen Aantal leden bibliotheken (totaal)
- Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)
- Aantal leden bibliotheken (jeugd) Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)
- Aantal fysieke bibliotheekbezoeken Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)
- Aantal uitleningen bibliotheken Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)

ACTIEVE CULTUURDEELNAME

- Teken en, schilderen, etc. CentERdata LISS-panel
- Besselen muziekinstrument CentERdata LISS-panel
- Zingen CentERdata LISS-panel
- Toneel, musical, ballet, dans CentERdata LISS-panel
- Lezen CentERdata LISS-panel
- Lid, vrijwilliger en/of donateur culturele vereniging of hobbyclub CentERdata LISS-panel
- Amateurkunstbeoefenaars LKCA Amateurkunstmonitor (bewerking IVAdata)
- Amateurkunstbeoefenaars die les, workshop of cursus volgen LKCA Amateurkunstmonitor (bewerking IVAdata)

AMATEURKUNSTVERENIGINGEN

- Amateurkunstverenigingen (totaal) LKCA Verenigingsmonitor (bewerking IVAdata)

- Muziekverenigingen (instrumentaal) LKCA Verenigingsmonitor (bewerking IVAdata)
- Muziekverenigingen (zang) LKCA Verenigingsmonitor (bewerking IVAdata)
- Toneelverenigingen LKCA Verenigingsmonitor (bewerking IVAdata)
- Organisatiekracht van amateurkunstverenigingen LKCA Verenigingsmonitor (bewerking IVAdata)
- Artistiek aanbod van amateurkunstverenigingen LKCA Verenigingsmonitor (bewerking IVAdata)
- Maatschappelijke oriëntatie van amateurkunstverenigingen LKCA Verenigingsmonitor (bewerking IVAdata)

Economisch kapitaal

BEDRIJFVIGHEID EN WERKGELEGENHEID

- Aantal bedrijfsvestigingen in de creatieve sector CBS Microdata (eigen analyses ism HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving)
- Idem in de subsector kunsten & cultureel erfgoed CBS Microdata (eigen analyses ism HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving)
- Werkgelegenheid in de creatieve sector (arbeidsvolume in vte's) CBS Microdata (eigen analyses ism HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving)
- Idem in de subsector kunsten & cultureel erfgoed CBS Microdata (eigen analyses ism HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving)
- Aandeel creatieve sector in totale werkgelegenheid CBS Microdata (eigen analyses ism HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving)

-
- Aantal zelfstandigen (zzp'ers) in de creatieve sector CBS Microdata (eigen analyses ism HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving)
 - Idem in de subsector kunsten & cultureel erfgoed CBS Microdata (eigen analyses ism HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving)

- BIS subsidies: Ministerie van OCW & Boekmanstichting (maatwerk)
- Meerjarige subsidies Rijkscultuurfondsen: Ministerie van OCW & Boekmanstichting (maatwerk)

WERKENDE BIJ MUSEA EN BIBLIOTHEKEN

- Werkzame personen (in loondienst): musea Boekmanstichting
- FTE Werkzame personen (in loondienst): musea Boekmanstichting
- Vrijwilligers: musea Boekmanstichting
- FTE Vrijwilligers: musea Boekmanstichting
- FTE ingezet (in loondienst): bibliotheken Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)
- Vrijwilligers: bibliotheken Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)

PUBLIEKSINKOMSTEN

- Recette bioscopen NVBF Jaarverslagen
- Eigen inkomsten musea Boekmanstichting (maatwerk)
- Eigen inkomsten bibliotheken Dashboard bibliotheekstatistiek (WSOB/KB)

UITGAVEN BIS, CULTUURFONDSEN, PROVINCIES EN GEMEENTEN

- Cultuurlasten Provincies: CBS Detaillering cultuurlasten (cbs.nl)
- Cultuurlasten Gemeenten: CBS Detaillering cultuurlasten & Iv3-data (cbs.nl)

CULTUURLOCATIES ONLINE

Tussen september en december 2023 kregen alle dertien Zeeuwse gemeenten een lijst met culturele locaties voorgelegd, dat wil zeggen: plekken waar cultuuractiviteiten plaatsvonden. Deze lijst is gemaakt door het onderzoeksbureau Dialogic en ze is gebaseerd op de aanwezigheid van deze culturele plekken op Google Maps. Deze plaatsen worden online gepresenteerd als een museum, een plek voor beeldende kunst zoals een openbaar atelier of een galerie, een bioscoop of filmhuis, een theater of een ruimte voor podiumkunsten, een bibliotheek, et cetera. Evenals plekken die meerdere van deze functies vervullen, of functies die niet voorgesteld waren (zie bijlage voor de criteria).

Dialogic maakte een eerste inschatting of deze plaatsen als culturele plekken beschouwd konden worden. Na controle door de onderzoekers kregen de gemeenten (en hun cultuurambtenaren) de lijsten voorgelegd. Hun inbreng was cruciaal om te bepalen of een plaats als culturele plek werd gezien, omdat lokale kennis belangrijk is om in te schatten welke locaties (binnen de criteria) samen de lokale culturele infrastructuur vormen. In sommige gevallen werden door hen ook nieuwe, niet eerder genoemde plekken toegevoegd aan de lijsten. Vervolgens gaven de ambtenaren aan of de plekken een subsidierelatie met de gemeente hebben. Twaalf van de dertien Zeeuwse gemeenten hebben de controle uitgevoerd. Voor de gemeente Schouwen-Duiveland is dat helaas niet (tijdig) gelukt. Alle gemeenten hebben vooraf een instructiebrief gekregen met onder andere criteria voor wanneer een locatie daadwerkelijk als een cultuurlocatie is aan te merken. Belangrijk was dat de locatie openbaar toegankelijk is, niet uitsluitend een woonfunctie heeft en niet alleen een (administratief) adres is van een vereniging of gezelschap. Tijdelijke locaties voor evenementen, ateliers die (structureel) openstaan voor bezoek en/of locaties waar workshops worden georganiseerd tellen wel mee.

Alle door de gemeenteambtenaren ingevulde lijsten zijn vervolgens gebundeld tot één lijst, waardoor informatie verkregen wordt over de verhouding van gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde locaties, binnen de provincie en binnen de verschillende cultuurdisciplines. De resultaten in deze analyse kunnen op enkele punten afwijken van de cijfers in de benchmark, enerzijds omdat het van één gemeente niet mogelijk was de cultuurlocaties in beeld te brengen bij deze analyse, anderzijds omdat deze analyse gebaseerd is op de situatie eind 2023 terwijl het merendeel van de indicatoren in de benchmark betrekking heeft op 2022.

CULTUURPEILING

Operationalisatie vragenlijst

De vragenlijst voor de cultuurpeiling is een in 2023 geactualiseerde vragenlijst, die samengesteld is door de voormalige 'cultuurpeiling'-vragenlijst (zoals gehanteerd in Waarde van Cultuur Brabant en Cultuurmonitor Gelderland) te actualiseren, en waar mogelijk aan te sluiten op VTO (VrijeTijdsOmnibus). Deze laatste vragenlijst is de standaard vanuit het CBS en de Boekmanstichting, waardoor (indicatieve) vergelijking met landelijke cijfers mogelijk is. De vragen die voortkomen uit de eerdere iteraties van provinciale cultuurmonitors geven meer invulling aan beleidsmatig interessante vragen, zoals reisbereidheid en de mate van waardering van de inwoners van het cultuuraanbod in hun regio. Deze standaardvragenlijst wordt ook in Noord-Brabant en in Gelderland uitgezet, als vast onderdeel van de provinciale cultuurmonitors die Het PON & Telos, Pyrhulla Research Consultants en de Boekmanstichting daar uitvoeren.

Naast deze standaard vragenlijst zijn voor Zeeland drie maatwerkvragen toegevoegd over mobiliteit, en één over festivals. De antwoordopties voor de vraag naar welke vervoersmiddelen men gebruikt zijn afkomstig uit het onderzoek 'Leven in Zeeland' van de HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving. De overige vragen zijn door onszelf geconstrueerd, met daarbij verschillende feedbackrondes om overeenstemming tussen onderzoekers te bereiken.

De vragenlijst bestaat voor het grootste deel uit matrix- en meerkeuzevragen over cultuurbezoek, cultuurbeoefening, mediagebruik, beweegredenen voor cultuurdeelname, waardering, steun en mobiliteit. Voor de volledige vragenlijst verwijzen we u naar de bijlage.

Dataverzameling en responsperiode

De informatie voor het hoofdstuk 'Cultuurpeiling' is verzameld middels een volledig online enquête (CAWI). Om de respondenten te werven hebben we twee online panels ingezet, namelijk het Panel Zeeland van het HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving en via PanelClix. De online vragenlijst stond via PanelClix uit van maandag 6 november tot en met donderdag 16 november 2023. Via Panel Zeeland stond de online vragenlijst uit van vrijdag 17 november tot en met donderdag 30 november 2023.

Binnen de volledige vragenlijst zijn 16 vragen geïdentificeerd die als 'kernvragen' beschouwd worden. Deze vragen zijn voorgelegd aan het panel van HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving. Aan het gebruik van dit panel is een maximum aantal vragen verbonden, zodoende is er een onderscheid gemaakt tussen 'kernvragen' voor dit panel, en de hele vragenlijst voor de respondenten van PanelClix. De resultaten van deze twee dataverzamelingen zijn samengevoegd, waardoor er een wisselende hoeveelheid antwoorden is tussen vragen. De hele vragenlijst, met daarbij aangegeven of de vraag alleen aan PanelClix of aan zowel PanelClix als het panel van HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving is gesteld, is te vinden in de bijlage.

Respons, weging en achtergrondkenmerken

Alle respondenten zijn woonachtig in de provincie Zeeland en 18 jaar of ouder. In totaal hebben 1.410 respondenten (een deel van de) vragenlijst ingevuld: 966 respondenten via Panel Zeeland en 444 respondenten via PanelClix. We hebben de resultaten van beide panels samengevoegd. Met een steekproef van deze grootte kunnen we betrouwbare uitspraken doen voor de provincie Zeeland. Dit geldt zowel voor de vragen die door de panelleden van beide panels zijn ingevuld, als voor de vragen die enkel door de Zeeuwse leden van PanelClix zijn ingevuld.

<i>Opleidings- achtergrond</i>	<i>Verdeling respons</i>	<i>Verdeling populatie in Zeeland (2022)</i>	<i>Weegfactor</i>
<i>Bo, lo, vmbo</i>	13	29	2,1701445
<i>Havo, vwo, mbo</i>	36	43	1,1972482
<i>Hbo, wo</i>	51	28	0,5560600

We hebben de resultaten gewogen naar leeftijdsgroepen, geslacht en opleidingsachtergrond. Met name mannen met een leeftijd van 65 jaar en ouder zijn oververtegenwoordigd en mannen met een leeftijd tot 40 jaar zijn ondervertegenwoordigd. Mensen met een hbo- of wo-opleiding zijn oververtegenwoordigd en mensen met een bo/lo/mavo- of vmbo-achtergrond zijn ondervertegenwoordigd. De weging zorgt voor een generaliseerbaarheid op provinciaal niveau op leeftijd, geslacht en opleiding. Een weegfactor van '1' betekent dat er geen correctie nodig was – het percentage respondenten met een bepaald kenmerk is dan gelijk aan deze verhouding in de Zeeuwse populatie. In de analyses is een maximale weegfactor van 5 gehanteerd, om onterechte uitschieters in de resultaten te voorkomen. Deze correctie was enkel nodig voor mannelijke respondenten tot en met 40 jaar.

Van de respondenten kwam 25% uit stedelijk gebied en 75% uit niet-stedelijk gebied. De stedelijkheid van een gebied is verkregen door de mate van stedelijkheid te koppelen aan de vier cijfers van de postcode van de respondenten. Om de mate van stedelijkheid te bepalen, is gebruik gemaakt van de indeling van het CBS.⁴⁷ Verder kwam 41% uit de Oosterschelderegio, 36% uit Walcheren en 23% uit Zeeuws-Vlaanderen. Er is niet gewogen naar mate van stedelijkheid, of naar regio.

Hieronder is de verdeling van de demografische kenmerken, en de gehanteerde weegfactoren weergegeven.

<i>Vrouw</i>	<i>Verdeling respons</i>	<i>Verdeling populatie in Zeeland (2023)</i>	<i>Weegfactor</i>
<i>18 t/m 29 jaar</i>	3%	8%	2,59973
<i>30 t/m 39 jaar</i>	4%	7%	1,68166
<i>40 t/m 49 jaar</i>	6%	7%	1,08338
<i>50 t/m 64 jaar</i>	16%	13%	0,85706
<i>65 jaar en ouder</i>	18%	16%	0,88046

<i>Man</i>	<i>Verdeling respons</i>	<i>Verdeling populatie in Zeeland (2023)</i>	<i>Weegfactor</i>
<i>18 t/m 29 jaar</i>	1%	8%	7,74753
<i>30 t/m 39 jaar</i>	1%	7%	5,13025
<i>40 t/m 49 jaar</i>	5%	7%	1,51542
<i>50 t/m 64 jaar</i>	15%	13%	0,91285
<i>65 jaar en ouder</i>	31%	14%	0,44873

Gebruikte analysetechnieken en toetsing

De percentages en rapportcijfers zijn gewogen berekend. Voor het toetsen van de verschillen tussen groepen op achtergrondkenmerken zijn dummies gemaakt per kenmerk. Vervolgens is het verschil tussen de referentiegroep en de rest van de populatie getoetst door middel van een ANOVA-analyse met Bonferroni-correctie voor matrix-vragen, een chi-kwadraat-toets voor vragen met dichotome antwoordcategorieën, en een T-test voor de rapportcijfers. Er is ongewogen getoetst, bij een (tweezijdige) α (alpha) van 0.05. Enkel de statistisch significante

⁴⁷ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/stedelijkheid--van-een-gebied-->

verschillen zijn omwille van de leesbaarheid beschreven in de rapportage, behalve wanneer juist de afwezigheid van statistisch significante verschillen een belangrijke bevinding was. De volledige tabellenset is op aanvraag beschikbaar bij de onderzoekers.

Betrouwbaarheid en validiteit

Wat betreft de betrouwbaarheid van de cultuurpeiling, is het belangrijk om te vermelden dat de uiteindelijke hoeveelheid respons groot genoeg is om uitspraken te doen over de populatie als geheel, en om de antwoorden ook te kunnen uitsplitsen naar de verschillende achtergrondkenmerken. Dat daarvoor twee verschillende datasets samengevoegd moesten worden zorgt voor wat minder betrouwbaarheid – de omstandigheden en context waarin de respondenten de peiling hebben ingevuld kunnen daardoor tussen de twee datasets anders zijn. Voldoende respons was niet op een andere manier te realiseren, en aangezien de doelstelling van dit onderzoek mede is om verschillen tussen groepen te identificeren, is deze weg gekozen.

Met deze respons zijn uitspraken te doen over de Zeeuwse bevolking, met behulp van de toegepaste weegfactoren. Wel dient opgemerkt te worden dat jonge mannen (en in mindere mate, jonge vrouwen) en mensen met een bo-, lo- of mbo-opleiding ondervertegenwoordigd, en oudere mannen oververtegenwoordigd waren. Hoewel hiervoor via weging gecompenseerd wordt, betekent dit alsnog dat uitspraken over groepen op verschillende hoeveelheden waarnemingen gebaseerd zijn.

De vragenlijst zoals in dit onderzoek gebruikt is op meerdere momenten getest en uitgezet in Nederland. Bij de constructie ervan is een uitgebreide literatuurstudie uitgevoerd, zijn er peer-sessies gehouden met mede-onderzoekers, en zijn er testrespondenten ingezet om de invulbaarheid te testen en aan te scherpen.

WERKGELEGENHEID EN BEDRIJVGHEID

Binnen het economisch kapitaal is gebruik gemaakt van CBS Microdata-bestanden. Onder strikte voorwaarden kunnen instanties de Microdata-bestanden gebruiken om zelf onderzoek te doen. Het PON & Telos heeft toegang tot deze Microdata-bestanden middels een Remote Access verbinding.

Voor alle indicatoren is op basis van SBI-codes de bedrijvigheid en werkgelegenheid in de creatieve industrie in kaart gebracht. Dezelfde SBI-codes zijn vervolgens ook gebruikt om de uitsplitsingen naar de subsectoren te maken. De verschillende subsectoren zijn kunsten en cultureel erfgoed, media en entertainment en creatieve zakelijke dienstverlening (zie indeling in bijlage 6). Per indicator zijn vervolgens de cijfers op het niveau van de Zeeuwse gemeenten, de COROP-regio's en de provincie verzameld. Aantallen zijn in de rapportage afgerond op tientallen. Hieronder wordt per onderzoeksonderdeel beschreven welke bestanden zijn gebruikt en welke afwegingen er zijn gemaakt.

Aantal werkenden

Het aantal banen en de arbeidsvolume is berekend met behulp van de Polisadministratie⁴⁸ van het CBS. In dit bestand is een selectie gemaakt op alle werknemersbanen in december van het desbetreffende statistiekjaar. Alleen de unieke banen zijn geselecteerd. Aan deze banen zijn vervolgens de sbi-codes van de werkgevers van deze banen gekoppeld, evenals de werklocatie van de banen en de persoonskenmerken van de personen die de banen hebben⁴⁹. Wanneer er gesproken wordt over het aantal banen, gaat het om het aantal unieke

inkomstenverhoudingen. Het aantal voltijdequivalenten (VTE's; de arbeidsvolume) wordt berekend als een voltijdequivalent per baan, door het aantal voltijddagen te delen door het aantal baandagen van die baan in december. Deze voltijdequivalenten worden gesommeerd om zodoende het aantal VTE's te berekenend op geaggregeerd niveau. Deze data is verzameld in samenwerking met het HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving.

Aantal zelfstandigen

Om inzicht te krijgen in het aantal zelfstandigen in de creatieve sector, is gebruik gemaakt van het bestand INPATAB50. Het INPATAB bestand is het aangewezen bestand om zelfstandig ondernemerschap uit af te leiden en bevat informatie over het inkomen op jaarbasis van personen op 1 januari van het verslagjaar. Een zelfstandige is een persoon die arbeid verricht voor eigen rekening of risico, in een eigen praktijk of bedrijf. In de data staan zij geregistreerd als zelfstandige op basis van de winstaangifte in de aangifte inkomstenbelasting bij de Belastingdienst. In de selectie van zelfstandig ondernemers zijn directeur-groootaandeelhouders, overige zelfstandigen en meewerkend gezinsleden niet meegenomen. In dit onderzoek focussen we ons op de zelfstandig ondernemer en maken we onderscheid tussen de zelfstandig ondernemer met personeel en de zelfstandig ondernemer zonder personeel (en een categorie waarvan onbekend is of zij personeel hebben). In de data is ook vastgelegd in welke gemeente de zelfstandige gevestigd is ('hoofdvestiging' van het bedrijf). Daarnaast selecteren we alleen de zelfstandig ondernemers die in het betreffende statistiek jaar actief waren – en dus inkomen hebben verworven.

48 <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/microdatabestanden/spolisbus-banen-en-lonen-volgens-polisadministratie>

49 Hiervoor zijn de bestanden BETAB, Gemeentestptab en GBAPRESONTAB gebruikt.

50 <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/microdatabestanden/inpatab-inkomen-van-personen>

Aantal bedrijfsvestigingen

Het aantal bedrijfsvestigingen in de creatieve industrie is in kaart gebracht met het Algemeen Bedrijvenregister (ABR Regio⁵¹). De gegevens in dit bestand zijn gebaseerd op het Nieuwe Handelsregister van de Kamer van Koophandel en gegevens van de Belastingdienst. Omdat bedrijven uit meerdere vestigingen kunnen bestaan, die niet per se zijn gevestigd in dezelfde gemeente of provincie, is er gekeken naar het aantal bedrijfsvestigingen op zowel het niveau van de provincie als de gemeenten binnen de provincie. In sommige gevallen betreft het vestigingen waar volgens de gegevens in het Algemeen Bedrijvenregister geen werkzame personen zijn. Deze bedrijfsvestigingen zijn in deze publicatie gepresenteerde cijfers dan ook niet meegenomen. We zijn uitgegaan van het aantal bedrijfsvestigingen in december van het desbetreffende statistiekjaar. Op die manier hebben we mogelijke dubbeltellingen uit de data gehaald, die ontstaan door administratieve wisselingen waardoor bedrijven onder verschillende identificatienummers in de data kunnen verschijnen (door bijvoorbeeld overname of verhuizing binnen dezelfde gemeente). Het is nog steeds mogelijk dat er een kleine overschatting in de data zit, doordat zelfstandigen zonder personeel ook in de Kamer van Koophandel staan ingeschreven en dus ook in het Algemeen Bedrijvenregister worden meegenomen.

⁵¹ https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/microdatabestanden/abr_regio-regionale-eenheden-base

VERDIEPENDE PEILING ONDER INSTELLINGEN EN MAKERS

Inhoud vragenlijst

We hebben twee online vragenlijsten uitgezet:

- Eén onder culturele organisaties in Zeeland.
- Eén onder kunstenaars en makers in Zeeland.

De inhoud van de vragenlijsten waren vergelijkbaar en afgestemd op de situatie van een organisatie of kunstenaar/maker. De inhoud van de vragenlijst is gebaseerd op het verdiepende onderzoek van de Monitor Waarde van Cultuur van 2024 en afgestemd met de provincie Zeeland.

Veldwerk

De provincie Zeeland heeft een adreslijst opgesteld van culturele organisaties, makers en kunstenaars en hen uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek. Tussen 8 en 22 april 2024 zijn alle genodigden per e-mail door de provincie uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. Daarnaast is een oproep gedaan via social media door de provincie Zeeland en door de Boekmanstichting. De vragenlijst voor culturele organisaties is op dinsdag 30 april 2024 gesloten, de vragenlijst voor kunstenaars en makers op woensdag 1 mei 2024.

Respons

Van de 246 culturele organisaties die een uitnodiging ontvangen, hebben 119 organisaties de vragenlijst ingevuld. Dit is een responspercentage van 48 procent. Van de 157 kunstenaars en makers die een uitnodiging ontvingen, hebben 64 gereageerd. Dit is een responspercentage van 41 procent. De resultaten van dit onderzoek zijn niet gewogen.

Achtergrondkenmerken respondenten

Culturele organisaties

Tabel 1 In welke sector is uw organisatie werkzaam? (n=119) - meerdere antwoorden mogelijk

	n	%
Theater	9	8
Dans	6	5
Muziek	35	29
Opera en muziektheater	4	3
Podiumkunsten divers (met multidisciplinair aanbod op het gebied van muziek, theater, dans en/of opera en muziektheater)	24	20
Beeldende kunst	26	22
Nieuwe media	6	5
Vormgeving en mode	2	2
Architectuur	3	3
Film	9	8
Erfgoed	40	34
Letteren	10	8
Bovensectoraal	17	14
Anders	13	11

Tabel 2 Hoeveel medewerkers (inclusief uzelf) werken er op dit moment in uw organisatie? (n=119)

	n	%
1	20	17
2 t/m 9	32	27
10 t/m 49	12	10
50 t/m 249	8	7
Geen, onze organisatie werkt alleen met vrijwilligers	47	39

Tabel 3 Krijgt uw organisatie subsidie? (n=119) - meerdere antwoorden mogelijk

	n	%
Nee	17	14
Ja, meerjarige subsidie via de Basisinfrastructuur (BIS)	4	3
Ja, meerjarige subsidie via een van de zes cultuurfondsen	5	4
Ja, via project- en programmasubsidies via een van de zes cultuurfondsen	32	27
Ja, meerjarige subsidie via de provincie	30	25
Ja, eenmalige subsidie via de provincie	20	17
Ja, meerjarige subsidie via de gemeente	57	48
Ja, eenmalige subsidie via de gemeente	29	24
Ja, via een andere instantie	14	12

Kunstenaars en makers

Tabel 4 In welke discipline werkt u? (n=64) - meerdere antwoorden mogelijk

	n	%
Theater	6	9
Dans	1	2
Muziek	9	14
Opera en muziektheater	0	0
Podiumkunsten divers	10	16
Beeldende kunst	32	50
Nieuwe media	4	6
Vormgeving en mode	10	16
Architectuur	9	14
Film	9	14
Erfgoed	4	6
Letteren	6	9
Bibliotheken	0	0
Amateurkunst en cultuureducatie	12	19
Bovensectoraal	6	9
Anders	3	5

Tabel 5 In welke rol/functie werkt u? (n=64) - meerdere antwoorden mogelijk

	n	%
Productie	44	69
Presentatie	26	41
Ontwikkeling/kennisdeling	30	47
Anders	13	20

Tabel 6 Werkt u alleen of met anderen? Zo ja, met hoeveel medewerkers werkt u? (n=64) - meerdere antwoorden mogelijk

	n	%
Alleen	44	69
2 t/m 9 medewerkers	17	28
10 t/m 49 medewerkers	2	3
50 t/m 249 medewerkers	1	2

Tabel 7 Krijgt u subsidie? (n=64) - meerdere antwoorden mogelijk

	n	%
Nee	40	63
Ja, meerjarige subsidie via de Basisinfrastructuur (BIS)	0	0
Ja, meerjarige subsidie via een van de zes cultuurfondsen	4	6
Ja, via project- en programmasubsidies via een van de zes cultuurfondsen	11	17
Ja, meerjarige subsidie via de provincie	3	5
Ja, eenmalige subsidie via de provincie	7	11
Ja, meerjarige subsidie via de gemeente	3	5
Ja, eenmalige subsidie via de gemeente	7	11
Ja, via een andere instantie	14	22

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Benchmarkcijfers (zie Excel)
- Bijlage 2: Tabel Cultuurlocaties Online (verdeling in domeinen)
- Bijlage 3: Criteria zoals gedeeld met ambtenaren t.b.v.
Cultuurlocaties Online
- Bijlage 4: (Overige) figuren cultuurpeiling
- Bijlage 5: (Overige) figuren verdiepende peiling instellingen en
makers
- Bijlage 6: Indeling SBI-codes

COLOFON

Tekst en onderzoek

Maartje Goedhart (Boekmanstichting), Thomas de Hoog (Boekmanstichting), Sophie de Jong (Het PON & Telos), Jonna Kroeze (Het Pon & Telos), Katja Nagelkerke (Het Pon & Telos), Henk Vinken (Pyrrhula Research Consultants)

Met dank aan: Paul Postema (redactie, loft 238); Iris Scherphof, Jolanda van Overbeeke – van Sluijs en Luc Verschuren (HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving); Britt Swartjes (Boekmanstichting); Nel Verhoeven (De Onderzoeksconsultant) en Klankbordgroep Zeeland.

Verantwoording beeld: Jessie Kamp via Provincie Zeeland

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

HET **pon** | **telos**

pyrrhula
RESEARCH CONSULTANTS

BIJLAGE 2 – CULTUURLOCATIES ONLINE

Gemeenten		Museum	Beeldende kunst	Film	Muziek	Podiumkunst	Bibliotheek	Meerdere	Overige	Totaal	% Van Totaal
Borsele	Gesubsidieerd	2	0	0	2	1	3	0	0	8	8%
	Niet-gesubsidieerd	0	3	0	3	0	0	0	2	8	6%
	Totaal	2	3	0	5	1	3	0	2	16	7%
Goes	Gesubsidieerd	2	0	0	1	1	1	0	2	7	7%
	Niet-gesubsidieerd	0	10	1	1	0	0	0	0	12	9%
	Totaal	2	10	1	2	1	1	0	2	19	8%
Hulst	Gesubsidieerd	1	0	0	0	2	2	0	0	5	5%
	Niet-gesubsidieerd	0	3	2	0	0	0	0	1	6	5%
	Totaal	1	3	2	0	2	2	0	1	11	5%
Kapelle	Gesubsidieerd	2	0	0	0	0	2	0	0	4	4%
	Niet-gesubsidieerd	0	2	2	0	0	0	0	0	4	3%
	Totaal	2	2	2	0	0	2	0	0	8	3%
Middelburg	Gesubsidieerd	6	2	1	2	2	1	1	0	15	15%
	Niet-gesubsidieerd	5	14	0	5	0	0	0	1	25	19%
	Totaal	11	16	1	7	2	1	1	1	40	17%
Noord-Beveland	Gesubsidieerd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%
	Niet-gesubsidieerd	0	5	0	0	0	0	0	1	6	5%
	Totaal	0	5	0	0	0	0	0	1	6	3%
Reimerswaal	Gesubsidieerd	1	0	0	0	1	3	0	0	5	5%
	Niet-gesubsidieerd	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1%
	Totaal	1	1	0	0	1	3	0	0	6	3%
Sluis	Gesubsidieerd	5	0	0	0	1	3	1	2	12	12%
	Niet-gesubsidieerd	6	6	0	1	0	0	2	2	17	13%
	Totaal	11	6	0	1	1	3	3	4	29	13%
Terneuzen	Gesubsidieerd	7	3	0	2	2	9	0	0	23	23%
	Niet-gesubsidieerd	2	7	1	1	0	0	0	0	11	9%
	Totaal	9	10	1	3	2	9	0	0	34	15%
Tholen	Gesubsidieerd	3	1	0	0	0	5	0	1	10	10%
	Niet-gesubsidieerd	1	5	0	0	0	0	0	0	6	5%
	Totaal	4	6	0	0	0	5	0	1	16	7%
Veere	Gesubsidieerd	6	0	0	0	0	0	2	0	8	8%
	Niet-gesubsidieerd	2	14	0	0	0	0	1	0	17	13%
	Totaal	8	14	0	0	0	0	3	0	25	11%
Vlissingen	Gesubsidieerd	2	0	0	1	0	1	0	0	4	4%
	Niet-gesubsidieerd	4	5	2	4	1	0	0	0	16	12%
	Totaal	6	5	2	5	1	1	0	0	20	9%
Totaal	Gesubsidieerd	37	6	1	8	10	30	4	5	101	44%
	Niet-gesubsidieerd	20	75	8	15	1	0	3	7	129	56%
	Totaal	57	81	9	23	11	30	7	12	230	100%

BIJLAGE 3. CRITERIA ZOALS GEDEELD MET AMBTENAREN T.B.V. CULTUURLOCATIES ONLINE

Instructies controleren lijsten

Cultuurlocaties

Wat is het?

In de bijlage zit een Excel met een lijst van cultuurlocaties in uw gemeente. Hierbij zijn met behulp van Google Maps cultuurlocaties in kaart gebracht die zich in uw gemeente bevinden. We willen uiteindelijk tot een lijst komen waar zowel gesubsidieerde als ongesubsidieerde cultuurlocaties in staan vermeld, zodat we een zo volledig mogelijk beeld krijgen van het culturele leven per gebied.

Waar hebben we uw hulp bij nodig?

We hebben uw lokale kennis nodig om tot een compleet overzicht te komen. In dit overzicht zijn eerder te veel dan te weinig cultuurlocaties opgenomen. Zou u de lijst willen controleren en de volgende vragen te beantwoorden:

- Zijn dit de cultuurlocaties in uw gemeente? Welke horen er niet op de lijst en welke missen er juist?
- Zitten ze daarnaast in de juiste categorie (musea, film, etc.)?
- En tot slot, met welke van deze locaties heeft de gemeente een meerjarige subsidierelatie?
-

Hieronder een vindt u een stappenplan om te helpen bij het controleren van de lijst.

Stappenplan voor het controleren van de lijst

Is het een cultuurlocatie?

De belangrijkste vraag is: is de gevonden locatie inderdaad een cultuurlocatie? Wij definiëren een cultuurlocatie in dit onderzoek als volgt: Een openbare plek waar culturele activiteiten plaatsvinden. Hierbij zijn de volgende criteria van belang:

1. Cultuurlocaties tellen alleen als ze openbaar toegankelijk zijn. Dit betekent:
 - a. Ze kennen (vaste) openingstijden.
 - b. En/of ze zijn open op vooraf geplande momenten (zoals het geval is bij bijv. voorstellingen).
2. Cultuurlocaties tellen alleen als ze op een adres zónder woonfunctie zitten.
 - a. Hierop is al gefilterd, maar wellicht is er toch wat tussendoor gevallen.
 - b. Dit sluit alle locaties aan huis uit, tenzij de locatie (op gezette tijden) toch een openbare functie vervult, bijvoorbeeld wanneer een atelier incidenteel ook een galeriefunctie kent – zie ook toelichting bij punt 4.
3. Culturele verenigingen, en hun oefenlocatie of registratieadres, tellen niet mee.
 - a. Deze hebben veelal geen vaste locatie. Wanneer dit wel het geval is, is het eerder een repetitielocatie of een administratief adres en geen concertlocatie. Daarmee zijn ze wel cultuurproducent, maar geen locatie waar cultuur bezocht kan worden.
4. Ateliers tellen niet mee.
 - a. Als een locatie zowel een galerie als een atelier is, is het wel een cultuurlocatie. Dat wil zeggen: als de locatie op (vaste of flexibele) tijden ook open is voor bezoek. Vanwege een grote overlap tussen Google Maps en het handelsregister van de KvK staan veel ZZP-makers er

met hun huisadres in. Op basis van criteria 1 en 2 tellen deze locaties niet mee, tenzij deze locatie op gezette tijden ook te bezoeken is.

5. Locaties voor tijdelijke evenementen (zoals parkeerplaatsen en weilanden waar festivals gegeven worden) tellen WEL mee
 - a. Bovenstaande locaties bieden soms ruimte voor meerdere festivals e.d. per jaar. We gaan hierbij dan uit van de locatie, en niet van alle losse evenementen die op deze locatie plaatsvinden.

Is het geen cultuurlocatie volgens deze criteria, maar staat het wel in de Excel? Vul dan in de kolom 'gemeente_cultuurlocatie' een 'nee' in.

Weet u een cultuurlocatie die aan de criteria voldoet, maar staat het niet in de Excel? Voeg dan een regel toe met de informatie die u weet – een adres is hierbij behulpzaam. Eventueel ontbrekende technische informatie vullen wij dan aan.

Nu alle cultuurlocaties gecontroleerd zijn, gelden er voor de juiste cultuurlocaties nog enkele aanvullende vragen.

Is de categorie juist aangegeven?

Controleer of de categorie onder 'zoekwoorden' (kolom E) inderdaad aansluit bij het type locatie. Als dit niet zo is, geef het dan aan in de daarvoor bestemde kolom. Dit hoeft dus alleen voor locaties waarvan u bevestigd heeft dat het een cultuurlocatie betreft.

Is de locatie gesubsidieerd of ongesubsidieerd?

Vul vervolgens in de betreffende kolom in of de locaties die als cultuurlocatie bestempeld zijn een meerjarige, of herhalende projectmatige subsidierelatie hebben met uw gemeente, of niet. Een 'ja' of 'nee' volstaat.

Wat te doen bij twijfelgevallen of als u afwijkt van de criteria?

We proberen bij het opstellen van deze instructies zo volledig mogelijk te zijn. Echter bestaan er uiteraard allerlei soorten culturele locaties die belangrijk kunnen zijn voor de lokale culturele infrastructuur. Mocht u hierbij toch zelf afwegingen (moeten) maken om een locatie toe te voegen of verwijderen, laat ons dan weten om welke cultuurlocatie dit gaat en welke afwegingen hierbij bepalend zijn geweest. Zo kunnen we in de analyses rekening houden met deze afwegingen, en kunnen we onze methodiek voor de volgende keer nog verder ontwikkelen.

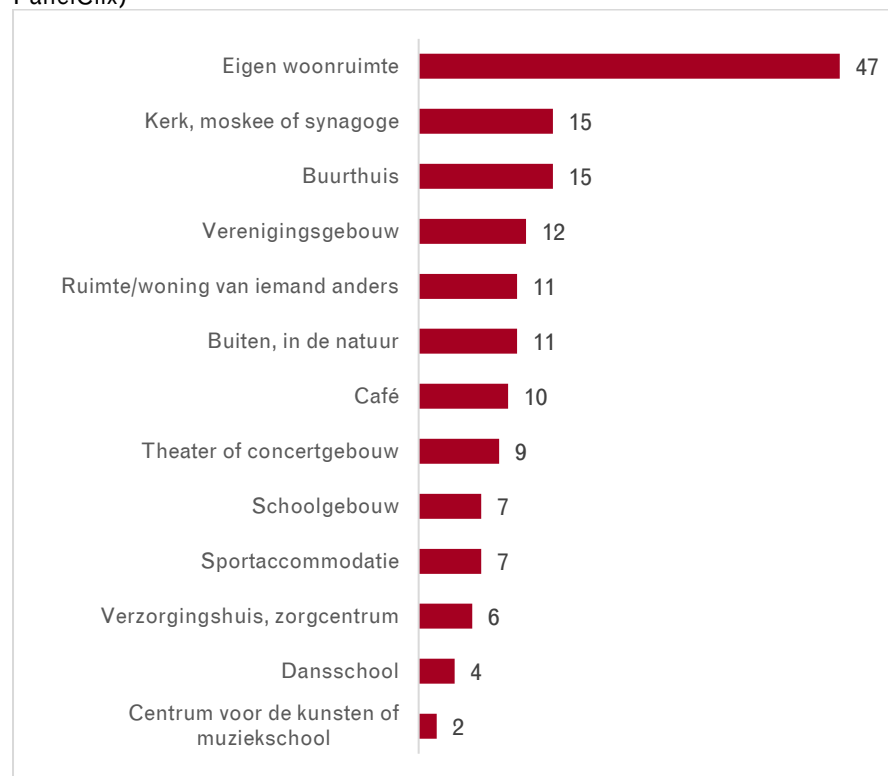
Als u twijfelt of een locatie wel of niet meegenomen moet worden, geef dan in de Excel aan op welk criterium er twijfels zijn en waar de twijfel uit bestaat.

Voor toelichtingen of meedenken zijn we bereikbaar – hiervoor kunt u per mail contact opnemen met Henk Vinken of Sophie de Jong.

BIJLAGE 4. GRAFIEKEN CULTUURPEILING

Voor meer informatie over de cultuurpeiling onder Zeeuwen zijn in deze bijlage meer grafische weergaven van de resultaten te vinden.

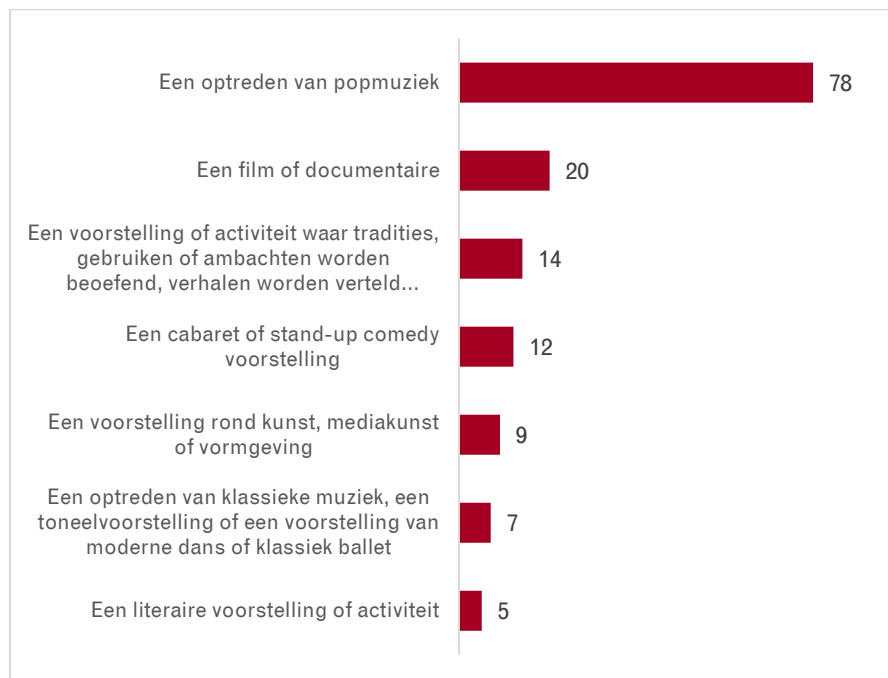
Figuur 29. Meest bezochte locaties voor cultuurbeoefening (n=334, enkel PanelClix)

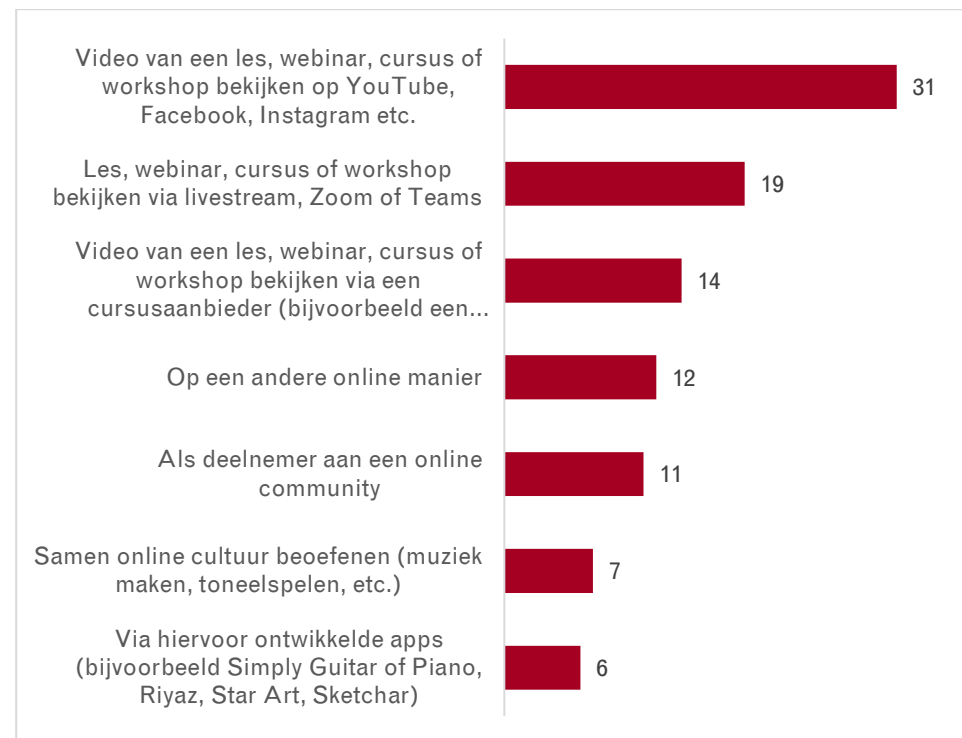
Figuur 30. Redenen voor bibliotheekbezoek (%) (N=152, enkel PanelClix).

Figuur 31. Voorstellingen festivalbezoekers hebben gezien (%) (n=142, enkel PanelClix).

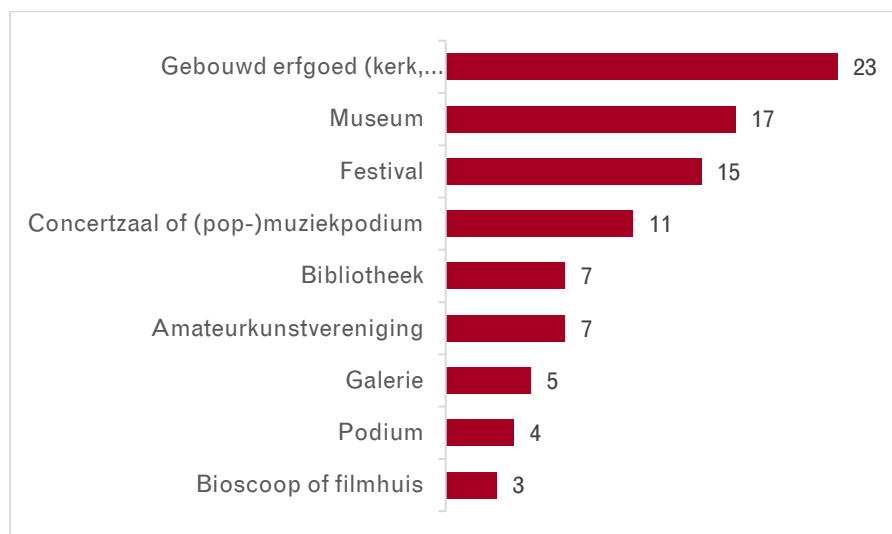
Figuur 32. Online cultuuractiviteiten die minstens 1 keer per jaar zijn beoefend (%) (n=334, enkel PanelClix).

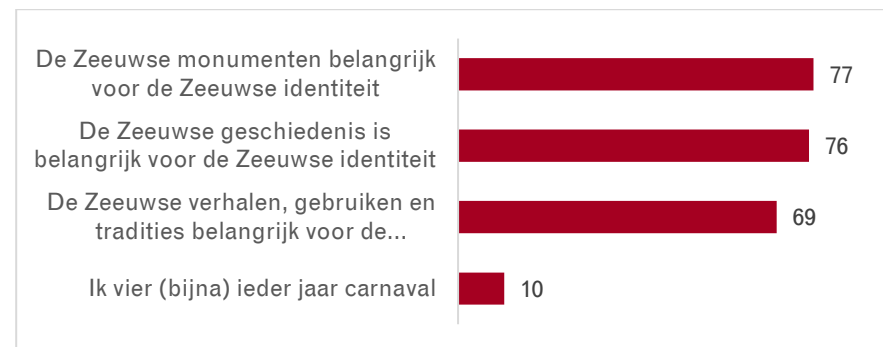
Figuur 33. Aantal mensen dat lid is van verenigingen in het afgelopen jaar (%) (n=1.342).

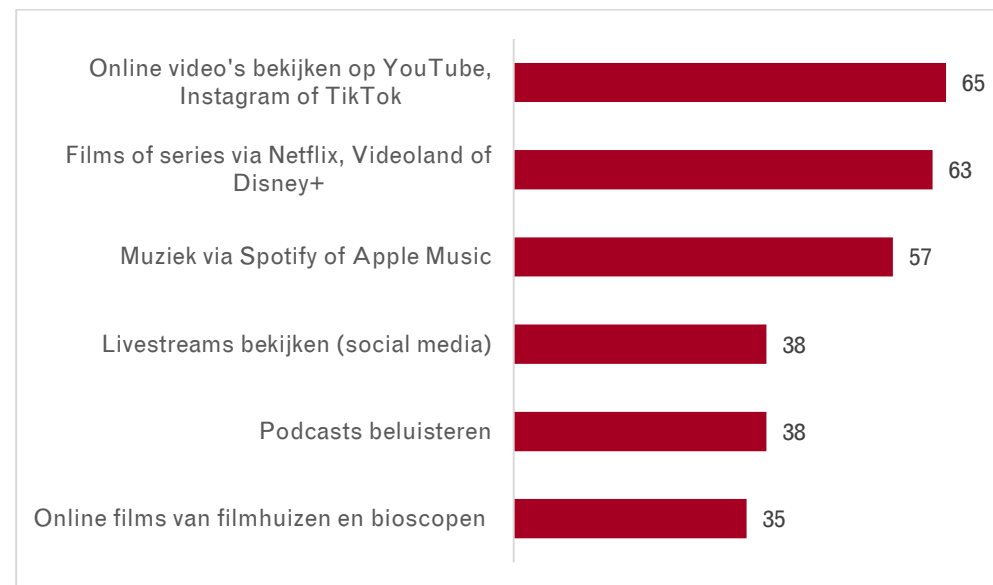
Figuur 34. Type organisatie waar vrijwilligerswerk is uitgevoerd (%) (n=278).

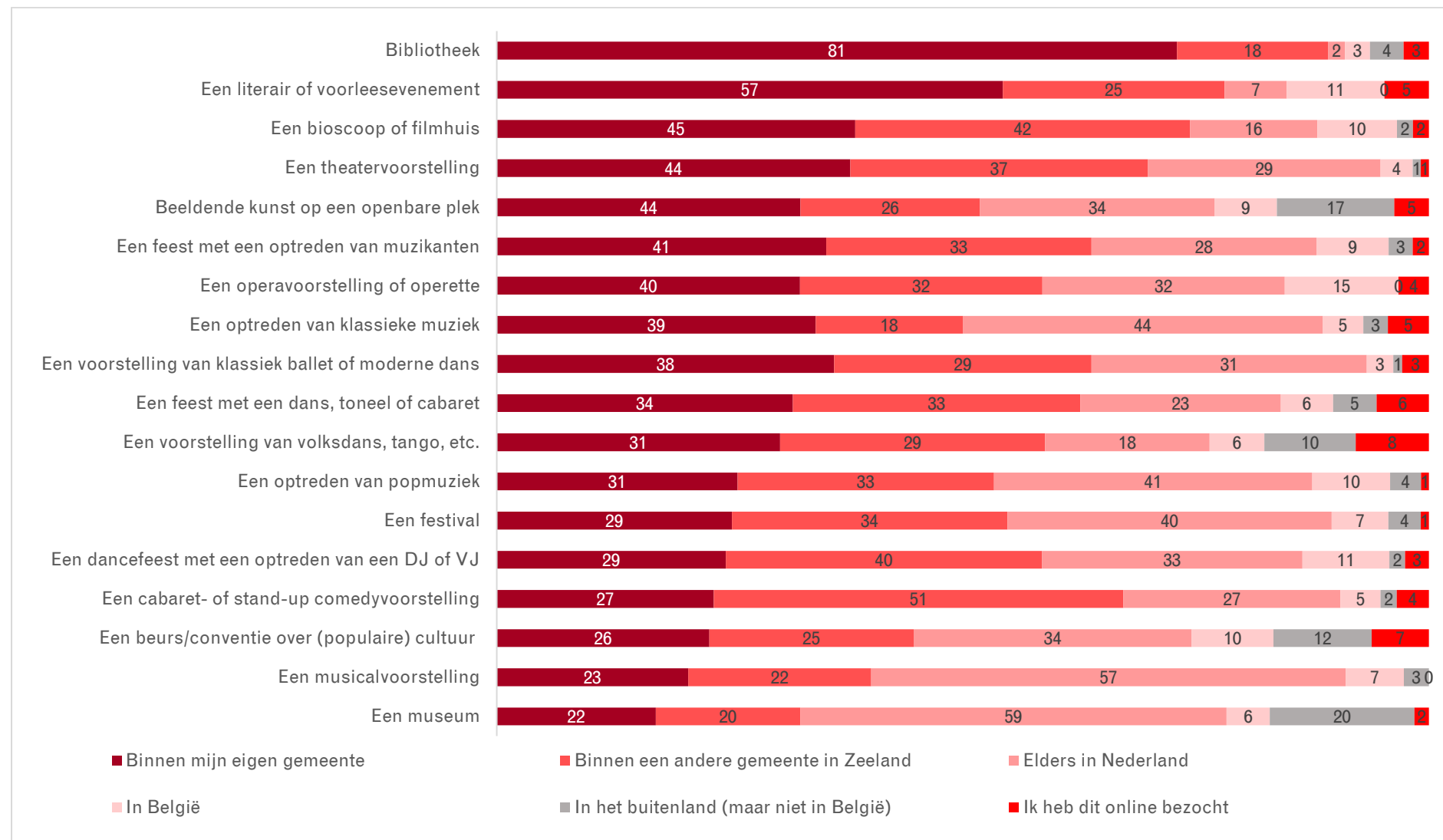
Figuur 35. Percentage mensen dat het (helemaal) eens is met de onderstaande stellingen (%) (n=413, enkel PanelClix).

Figuur 36. Deelname aan online culturele bezigheden, minstens 1 keer in het afgelopen jaar (%) (n=427, alleen PanelClix).

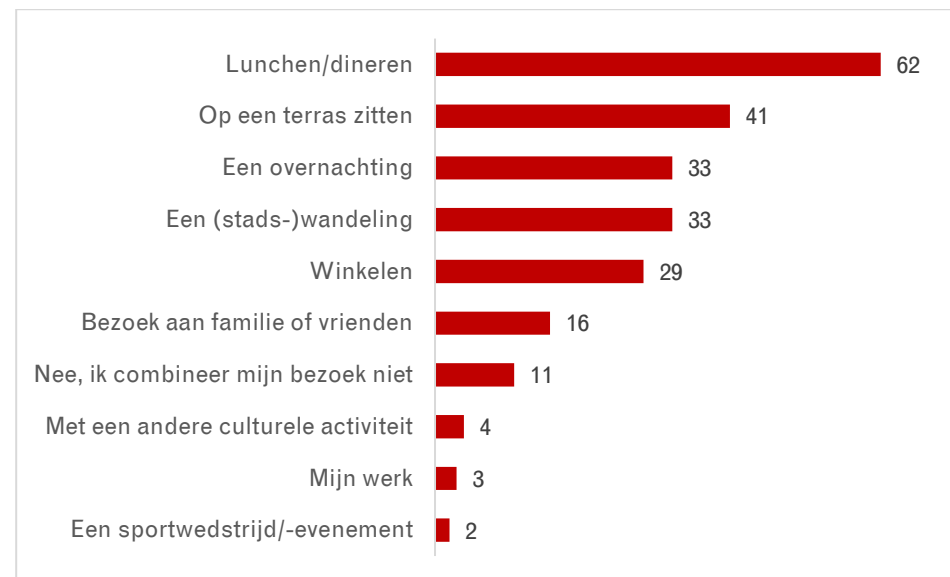
Figuur 37. Meest bezochte activiteiten binnen de eigen gemeente, in een andere Zeeuwse gemeente, elders in Nederland, in België, elders in het buitenland en online (%) (n= 1.311).

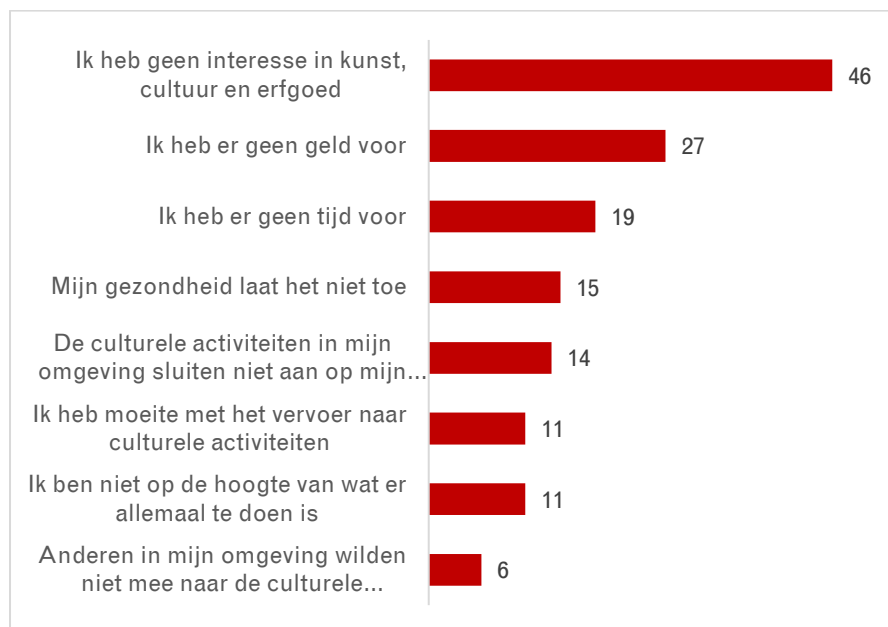
Figuur 38. Redenen om geen cultuuractiviteit te bezoeken (%) (n=112).

Figuur 39. Activiteiten waarmee cultuurbezoek wordt gecombineerd (%) (n=376, enkel PanelClix)

Figuur 40. Redenen om géén cultuur te beoefenen (%) (n=287).

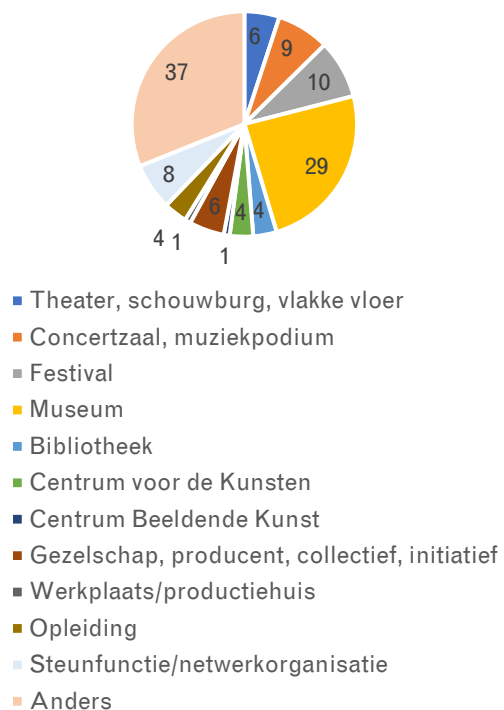
Figuur 41. Kunst, cultuur en erfgoed kunnen een bijdrage kan leveren aan... (%) (helemaal) eens) (n=422, enkel PanelClix).

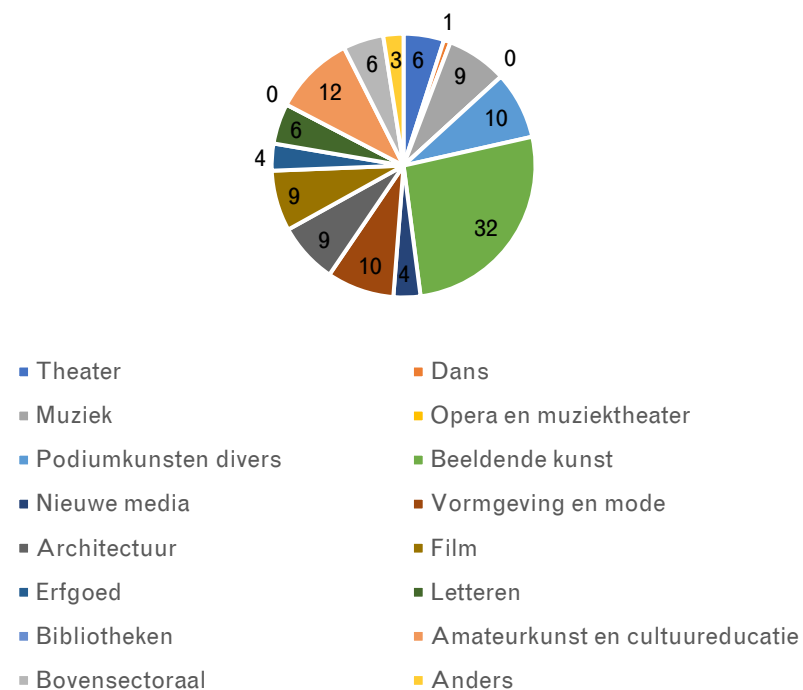
BIJLAGE 5: (OVERIGE) GRAFIEKEN VERDIEPENDE PEILING INSTELLINGEN EN MAKERS

Voor meer informatie over de peiling onder culturele instellingen en makers zijn in deze bijlage meer grafische weergaven van de resultaten te vinden.

Figuur 42 Respons naar type instelling - in aantallen (n=119)

Figuur 43 Respons makers en kunstenaars naar discipline – in aantallen (n=64)

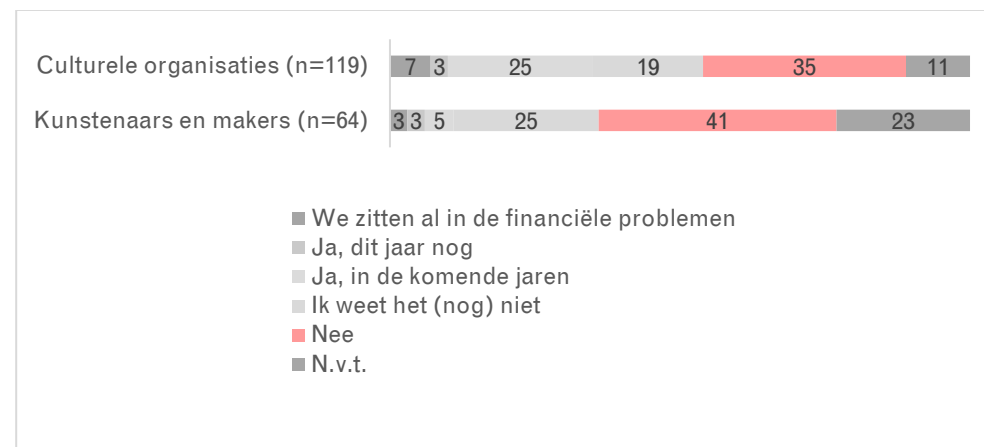
Figuur 44 In welke mate heeft uw organisatie/uw praktijk op dit moment last van de volgende problemen? - (heel) veel* in %

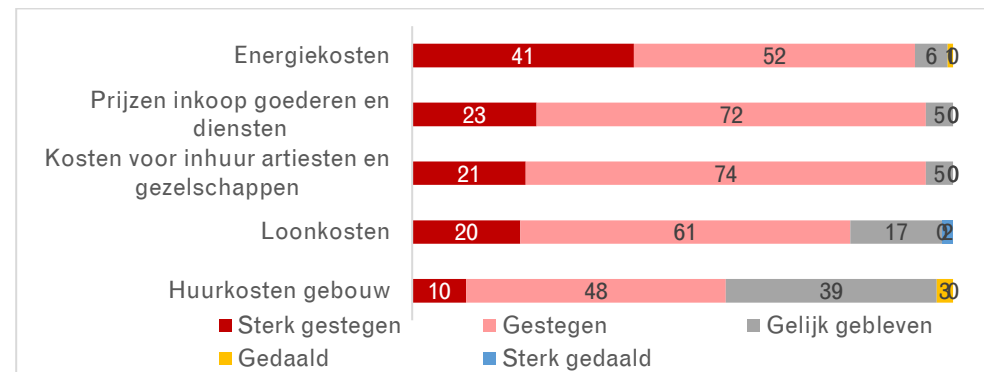
* Culturele instellingen die n.v.t. hebben aangegeven, zijn buiten beschouwing gelaten. De n varieert hierdoor van n=73 tot n =111.

* Enkele stellingen zijn wel aan culturele organisaties voorgelegd en niet aan de kunstenaars en makers of andersom.

Figuur 45 Verwacht uw organisatie/u, op basis van uw huidige inschatting, in de financiële problemen zal raken? in %

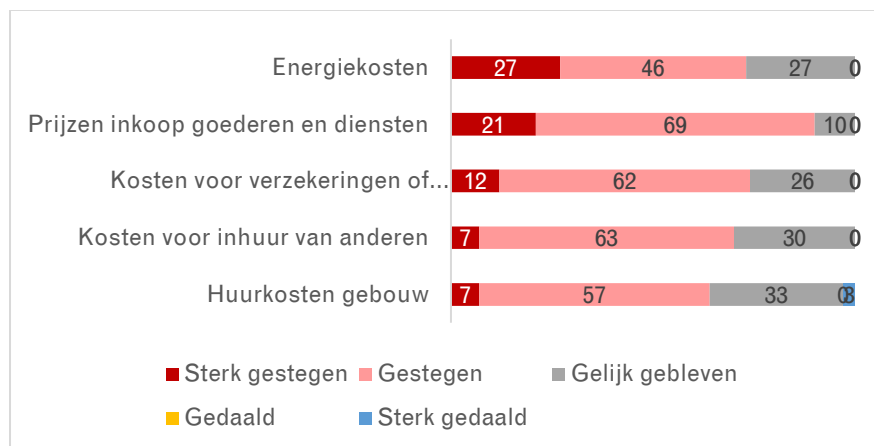

Figuur 46 In welke mate zijn onderstaande kostenposten in het afgelopen jaar (2023) gestegen, gelijk gebleven of gedaald? in % *

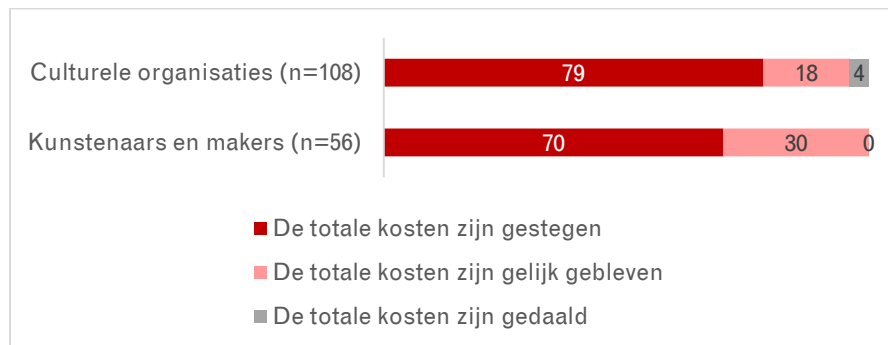

*Culturele instellingen die bij een kostenpost n.v.t. hebben aangegeven n.v.t. zijn buiten beschouwing gelaten. De n varieert hierdoor van n=58 tot n =92.

Figuur 47 In welke mate zijn onderstaande kostenposten in het afgelopen jaar (2023) gestegen, gelijk gebleven of gedaald? in %*

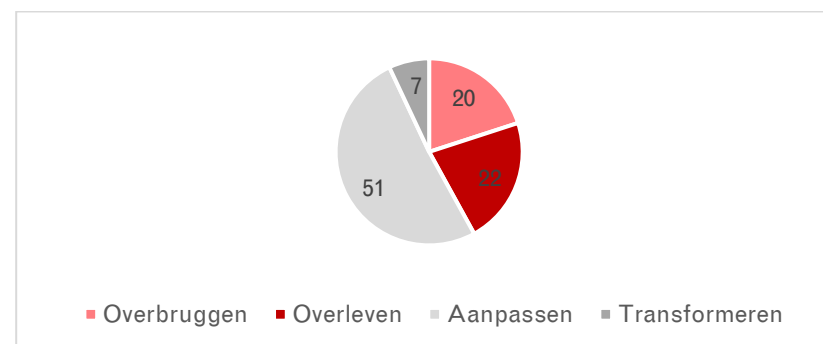
Figuur 48 Zijn de totale kosten in 2023 gestegen, gelijk gebleven of gedaald, ten opzichte van 2022? in %

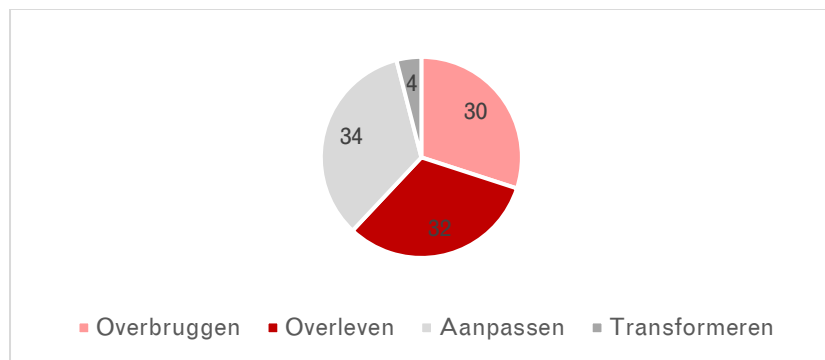
Figuur 49 Heeft uw organisatie/u een van de volgende maatregelen genomen in het afgelopen jaar? in %

Figuur 50 Welke van de volgende scenario's denkt u dat voor uw organisatie het meest waarschijnlijk is? In % n=100

Figuur 51 Welke van de volgende scenario's denkt u dat voor uw praktijk het meest waarschijnlijk is? in % n=53 – kunstenaars en makers

Figuur 52. Aan de hand van de eerder genoemde problemen, heeft mijn organisatie behoefte aan: (%)

BIJLAGE 6: INDELING SBI-CODES

Kunsten en cultureel erfgoed (KCE)	Media en entertainment (ME)	Creatief zakelijke dienstverlening (CZK)
90011 Beoefening van podiumkunst	58110 Uitgeverijen van boeken	70210 Public relationsbureaus
90012 Producenten van podiumkunst	58130 Uitgeverijen van kranten	73110 Reclamebureaus
90020 Diensten voor uitvoerende kunst	58140 Uitgeverijen van tijdschriften	82300 Organiseren van beurzen, congressen
90030 Scheppende kunst	58190 Overige uitgeverijen, geen software	74102 Industrieel en productontwerp
90041 Theaters, schouwburgen en concertgebouwen	58210 Uitgeverij computerspellen	74103 Interieur- en ruimtelijk ontwerp
91011 Openbare bibliotheken	58290 Software-uitgeverijen, geen games	71111 Architecten (geen interieurarchitecten)
91012 Kunsttuitelcentra	59111 Filmproductie, geen televisiefilms	71112 Interieurarchitecten
91019 Openbare archieven	59112 Productie van televisieprogramma's	74101 Communicatie- en grafisch ontwerp
91021 Musea	59120 Facilitaire diensten voor film, tv	
91022 Kunstgalerieën en expositieruimten	59130 Distributie films en tv-producties	
91030 Monumentenzorg	59140 Bioscopen	
94994 Vriendenkringen van cultuur	59200 Maken en uitgeven geluidsopnamen	
79900 Reisinformatie- en reserveerbureaus	60200 Televisieomroepen	
85521 Dansscholen	63910 Persagentschappen	
85522 Kunstzinige vorm van amateurs (geen dansscholen)	63990 Overige dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatievoorziening	
	74201 Fotografie	
	90013 Circus en variété	
	60100 Radio-omroepen	
	4761 Winkels in boeken	
	4763 Winkels in audio- en video-opnamen	
	58120 Databanken (vanaf versie 2016 van SBI 2008)	
	6329 Overige informatievoorziening	

BIJLAGE 7. CULTURELE ATLAS – AANVULLENDE CIJFERS

Totale inkomsten (euro)	2021	2022
Producenten PK	€ 263.861	€ 731.779
Visuele kunsten	€ 149.522	€ 305.122
Festivals	€ 1.059.526	€ 2.763.402
Musea	€ 2.160.826	€ 2.571.354
Poppodia	€ 140.416	€ 296.405
Overige podia	€ 1.175.784	€ 1.817.671
CKE/Bibliotheek	€ 6.256.759	€ 6.787.730
Film/AV/Media	€ 72.755	€ 146.396
Totaal	€ 11.279.449	€ 15.419.859